

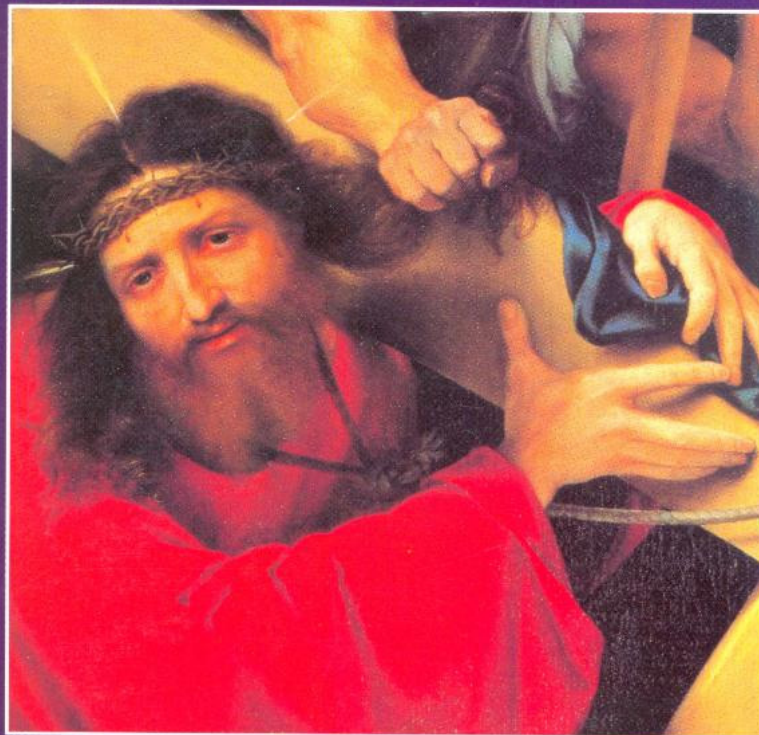
Diós István

Napi kenyérünk. Hamvazószerdától Nagypéntekig

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Napi kenyérünk

Hamvazószerdától
Nagypéntekig

Impresszum

Diós István

Napi kenyérünk. Hamvazószerdától Nagypéntekig

A homiliákat szentmisében elmondta:

Dr. Diós István

a budapesti Egyetemi Templom kiségitő lelkésze,
a Magyar katolikus lexikon főszerkesztője,
pápai prelátus

A homiliákat hangfelvételtől leírta:

Dr. Stefanits Józsefné

Landthaller Judit

Sajtó alá rendezte:

Csaba Györgyné

Paulik Péter

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 2002-ben jelent meg a Szent István Társulat gondozásában, az ISBN 963 361 314 0 azonosítóval. Az elektronikus kiadás a szerző engedélyével készült. A programot lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerző tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
Előszó.....	5
Nagyböjti hétköznapok homíliái.....	6
Csonkahét.....	6
Hamvazószerda.....	6
Csütörtök hamvazószerda után.....	7
Péntek hamvazószerda után.....	9
Szombat hamvazószerda után.....	11
Nagyböjt 1. hete.....	12
Hétfő.....	12
Kedd.....	14
Szerda.....	16
Csütörtök.....	18
Péntek.....	19
Szombat.....	21
Nagyböjt 2. hete.....	23
Hétfő.....	23
Kedd.....	25
Szerda.....	26
Csütörtök.....	28
Péntek.....	30
Szombat.....	31
Nagyböjt 3. hete.....	32
Hétfő.....	32
Kedd.....	34
Szerda.....	36
Csütörtök.....	38
Péntek.....	39
Szombat.....	41
Nagyböjt 4. hete.....	43
Hétfő.....	43
Kedd.....	45
Szerda.....	46
Csütörtök.....	47
Péntek.....	48
Szombat.....	49
Nagyböjt 5. hete.....	50
Hétfő.....	50
Kedd.....	53
Szerda.....	54
Csütörtök.....	55
Péntek.....	56
Szombat.....	58
Nagyböjt 6. hete.....	59
Nagyhétfő.....	59

Nagykedd	61
Nagyszerda.....	62
Nagycsütörtök.....	63
Nagypéntek	65
Nagyböjti vasárnapok konferenciabeszédei – Embernek lenni a harmadik évezred elején	69
1. vasárnap. Általában a konferenciabeszédről és a böjtről	69
2. vasárnap. A böjt és az ember	76
3. vasárnap. Az imádságról/1.....	83
4. vasárnap. Az imádságról/2.....	89
5. vasárnap. Az imádságról/3.....	95
6. vasárnap. Az emberről	102
Függelék.....	109
A szentatya nagyböjti üzenete 2001-ben	109
6. (első bűnbánati) zsoltár	112
31. (második bűnbánati) zsoltár	113
37. (harmadik bűnbánati) zsoltár	114
50. (negyedik bűnbánati) zsoltár	116
101. (ötödik bűnbánati) zsoltár	118
129. (hatodik bűnbánati) zsoltár	120
142. (hetedik bűnbánati) zsoltár.....	121
21. zsoltár (A szenvedő Megváltó zsoltára).....	122
138. zsoltár	124

Előszó

Ez a könyv a *Napi kenyerünk* c. homíliakötet folytatásaként jelenik meg. Miként az a liturgiában ünnepelt szentek napjaira, úgy ez a kötet – hamvazószerdától nagypéntekig – a nagyböjt napjaira ad lelki táplálékot. Amit az olvasó itt kézbe vesz, az 2001 nagyböjtjében, Budapesten, az Egyetemi Templomban hangzott el hétköznaponként reggel a fél nyolcas szentmiséken, illetve vasárnap este.

Ennek megfelelően a könyv első fele a hétköznapiakra ad elmélkedési anyagot. Annak érdekében, hogy az elmélkedés témájának liturgikus (imádságos és szentírási) forrását is meg lehessen közelíteni, minden napra közöljük a szentmise könyörgését, szentleckéjének és evangéliumának szentírási helyét.

A könyv második fele a vasárnapokra ad konferenciabeszédeket *Embernek lenni a harmadik évezred elején* címmel. Ez a rész hosszabban beszél a böjtölésről és az imádságról.

Végül a Függelékben megtalálhatók a bűnbánati zsoltárok és a Szentatya 2001 nagyböjtjére küldött lelkipásztori üzenete.

Budapest, 2002. január 15.
Remete Szent Pál ünnepén

Dr. Diós István

Nagyböjti hétköznapiak homíliái

Csonkahét

Hamvazószerda

Napi könyörgés

Kérünk, irgalmas Istenünk, engedd, hogy a mai nap szent böjtyével megkezdjük a küzdő Egyházban az éber őrökést, és amikor csatákat vívunk a gonosz lelkekkel, az önmegtagadás legyen segítségünkre. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki Veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten, mindörökkön örökké.

Szentlecke: *Joel 2,12–18.*

Evangélium: *Mt 6,1–6.16–18.*

Testvéreim! Ma az Egyház azok fejére, akik hisznek, akik az Úr Krisztus tanítványai akarnak lenni, hamut hint. Meghamvazkodunk egy ősi jellel, amely a halálnak és a pusztulásnak a jele az Egyházon kívül. Az Egyházon belül azonban annak a jele, hogy az ember érzi: újjászületésre van szükségem, ha élni akarok. Az Egyház részéről pedig biztatás, hogy ember, merj szembenézni a valósággal és higggy!

Nem tudjuk egész pontosan, mikor kezdett az Egyház hamvazkodni, lehet, hogy már a katakombákban is, de az üldözések korában erre igazában nem volt szükség. Hanem amikor az Egyház szabad lett, akkor a húsvét előtti 40 nap a nagy készülődésnek lett az ideje, mégpedig két oldalról. Az egyik oldalon a keresztségre készülőknek, a katekumenoknak ez volt a keresztség előtti utolsó 6 hét. Amikor tudták, hogy „az Egyház engem fölkészít arra, hogy húsvét éjszakáján megkeresztelkedjem, aztán elkezdjek igazán Krisztus tanítványa lenni”. A másik csoport a nyilvános bűnösök közül a megtérők, akik a hamut elfogadván megvallották a közösség színe előtt: „ha énvelem a jogrend szabályai szerint banna el az Isten, nekem meg kellene halnom. Olyan vétet követtem el, amiért halál járna. Ezt én megvallom, és megbántam. És most az Egyház közösségében kérem és várom a feloldozást, a visszafogadást Krisztus tanítványai közösségébe.”

A hívők, akik Krisztus tanítványaiként normális életet éltek, ezt a két csoportot, mint édesanya a kicsit, lélekben ölbe vették, az imádságaikkal nagyon körülpólyázták és őrizték őket ezen a 40 napon át. S kísérték a bűnösöket a feloldozáshoz, a keresztelendőket a keresztséghez azzal az őszinte együttérzéssel, hogy „én magam is keresztlentem ezen, míg eljutottam a keresztségig, és én magam is esendő, törékeny, bűnös ember vagyok”. Mindegyikünk ilyen.

Így lett a hamvazás az újjászületésnek a nagy jele, meg Krisztus hívei közösségének a nagy megnyilvánulása.

Ma nincsenek nyilvánosan bűnbánatot tartó, nyilvános bűnösök, de emberek vagyunk. És tudjuk, hogy szükségünk van a megbocsátásra, az embernek szüksége van az újjászületésre. Aki ma meghamvazodik, annak adja jelét, hogy „Jézusom, én hiszem, hogy az örök élet Nálad van. Belőled fakad. És én kérem. Megvallom: ember vagyok, megyek a halálom felé, amikor nem marad belőlem több, mint egy maroknyi hamu – itt a földön. De a lelkünk!... A lelkünk, melyet Te megváltottál és örök életet ígértél neki... – a lelkünk élni akar!”

És most jöjjünk hamvazkodni.

Csütörtök hamvazószerda után

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, sugallatoddal indítsd és oltalmaddal kísérd minden cselekedetünket, hogy amit csak teszünk, Tőled vegye kezdetét és általad érjen jó véget. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *MTörv 30,15–20.*

Evangélium: *Lk 9,22–25.*

Testvéreim! Aki egy kicsit is készült a nagybőjtre, azt valószínűleg megint elfogta a tanácstalanság: én szeretném a nagybőjtöt jól csinálni és szeretnék jobb lenni, de mit csináljak?

Az evangélium szerint jó odafutni az Úr Krisztushoz, mint a gazdag ifjú, és megkérdezni: „Mester, mondd, mit tegyek?”

Amikor az ember kezdi a kereszténységet, akárhány éves, azt hiszi, hogy erre az Úr Krisztus mond valami olyat, amibe belesendül az ember füle, mert az valami hatalmas dolog. S ha idősebb vagyok, ennek nem merek nekifogni, ha pedig fiatal vagyok, azt gondolhatom: „Ez igen! Ez az a hatalmas dolog, meg kell csinálnom és akkor minden rendben lesz!”

És nem ez történik. Hanem mindazoknak, akik odafordulnak Jézushoz és megkérdezik: „Mester! Mit tegyek? Mondd, mit tegyek, hogy örök életem legyen, mit csináljak, hogy a nagybőjt jó legyen?” Az Úr azt mondja: „Vedd föl a keresztedet minden nap.”

Ennek hallatán az ember el tud fordulni Tőle azzal, hogy nem ezt vártam tőled! Én egy nagy, globális megoldást akartam tőled hallani! – S az Úr megismétli: Ne hatalmas dolgokat kergess. Hanem vedd föl a keresztedet ma, meg holnap, meg holnapután. És ebből fölépül az örök életed, ebből fölépül az üdvösséged.

Amíg az embernek nincsenek súlyos bajai, például egy betegség, vagy megoldhatatlan gondokkal még nem találkozott, tovább tud kérdezni: „De mi az én mindennapi keresztem?! Hiszen bírom az életet, sőt örülök is az életemnek! Azoknak a mindennapoknak, melyek egymást követik, s én győzöm, amit számomra hoznak.”

A kereszt akkor jelenik meg, amikor választunk a jó és a rossz, a halál és az élet között, s a jót és az életet választjuk.

Nem olyan régen, amikor Noé történetét és a vízözönt hallgattuk a Szentleckében, hallottuk azt is, hogy az Úr Krisztus a vízözönre hivatkozva azt mondta: „Az emberfiának a napjai olyanok lesznek, mint Noé napjai voltak”. Vagy: „az ő napjai olyanok lesznek, mint Lót napjai voltak”. – Vagyis az emberek élnek a maguk mindennapi életét, és van, aki meghallja a figyelmeztető szót: „Ne menj a gonoszság útján a többiekkel. Légy jó. Légy engedelmes a te Istened iránt.” – Ezt hallotta Noé, ezt hallotta Lót. Ezt hallja igazában minden ember – a lelkiismeretében.

Aki ezt meghallja, annak kicsiben, napról-napra vannak olyan tapasztalatai, hogy *ezt* tennem kell, *azt* meg nem szabad. És ha ahhoz igazodom, amit az én Istenemtől hallok, akkor a többiek esetleg bolondnak néznek. S magam is tudom, hogy ettől én a világban nem leszek se gazdagabb, se erősebb, se nagyobb... Mégis ezt teszem. Amit az én Istenem vár tőlem. – Ez a mindennapok keresztje: hűségesnek maradni az állapotbeli kötelességeinkhez, tenni a mindennapok apró szolgálatait. Őszintén viselni önmagunkat, gyöngeségeinkkel, gyarlóságainkkal, bűnbánatunkkal együtt. És persze viselni a másikat. Őszintén.

Ezzel együtt jár az a kísértés, hogy „de akkor elvesz az életem! Hát nézd a többieket! Nézd a világban élőket! Azok élnek! Te meg így elveszted az életet!”

Az Úr pontosan ezt mondja: „Aki meri elveszíteni az életét énmiattam, mer jó lenni énmiattam, az megmenti az életét.”

Segítsen nekünk Ő maga, a mi Urunk, Jézus Krisztus, hallani és meghallani az Ő szavát. Napról-napra. Dönteni a jó mellett. És ha néha fáj is, vállalni azt, hogy: igen, én most valamit a világban elveszíték, Őérte, aki nekem – nekünk, mindannyiunknak – életet ígér. Amen.

Péntek hamvazószerda után

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, megkezdett böjtölésünket atyai jóságoddal támogasd, hogy ne csupán a test böjtöljön, hanem a lélek is őszintén tartson bűnbánatot. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Iz 58,1–9.
Evangélium: Mt 9,9–15.

Testvéreim! Az emberi tapasztalatok szerint a böjtnek három alapvető formája van:

Az egyik a gyászoló ember böjtje. Aki elveszített valamit vagy valakit, és minél inkább szerette azt, akit vagy amit elveszített, annál inkább elveszett a szeretett lényel együtt – legalábbis egy időre – az öröme és életkedve. Ennek jeleként böjtöl. Nem vesz magához eledelt, vagy csak valami nagyon keveset, mert az étkezés nem jelent örömet számára.

A másik alapforma a büntetés. Amikor nem önként böjtöl valaki, hanem börtönbe kerül és büntetésül megvonják tőle a test és a lélek táplálékait.

A böjt harmadik alapformája, amikor az ember ünnepre készül. Teret készít a testében és a szívében is valami nagyon örvendetes dolognak, ami számára fontos, vagy annak fontos, akit szeret, és osztozik az ő jövődől örömeiben.

A nagyböjtben, szent formában mind a három együtt van, mégpedig a szív bősége szerint kinek-kinek másként. Erre a böjtre nem kényszerít senki, itt nem zárnak börtönbe senkit, de aki ismeri az Úr Krisztust és szereti Őt, az a böjtnek ezt a három formáját egyszerre éli.

Mert hiszen arra emlékezünk, hogy az Úr Krisztust halálra ítélték és megölték. Ma is halálra ítélik és ölik Őt, mindaddig, amíg ez a világ világ. E fölismerés az első oka a böjtnek: szomorúság a szeretett Személy szenvedése miatt és együttérzés. Azután amint az ember megismeri önmagát, rájön, hogy a bűnbánat mennyire nagy dolog és mennyire fontos személy szerint mindegyikünknek. Nekem is. Végül tudjuk, hogy ennek a 40 napnak a végén ott van a húsvét, az ünnepek ünnepe. Ennek az öröme is helyet kell készíteni a szívben. Tehát készülődjünk!

A mai világban azonban azok számára, akik ezt hallják, főleg az idősebbeknek, nem kis feladat megtalálni a böjtölés formáját. Mert olvassa az ember a régi hagyományokat, amikor alapszabály az volt, hogy a melegvérű állatokból származó táplálék a nagyböjti időben elmarad. Első fokon tehát a hús, de voltak időszakok, amikor a nagyböjtben nemcsak a húst, hanem minden melegvérű állati terméket is elhagytak. Mint ahogy a keleti kereszténységben és a mi görögkatolikusaink körében ez mind a mai napig él; ők sem tojást, sem tejet, sem vaját, sem zsírt nem esznek. – Az ember azt kérdezi: akkor mi maradt egyáltalán táplálékul?! – A városi ember szerint semmi. A földközélen élő emberek azonban egy halom olyan növényi táplálékkal rendelkeztek – elraktározott formában is –, amiket mi már nem is ismerünk. Tehát a régiek sem voltak éhhalálra ítéelve, de 40 napon keresztül nagyon komolyan élték azt, hogy itt most a testet fékre fogjuk, és csak a legszükségesebb táplálékot, a kenyeret és valami zöldségfélét, valami magfélét kap táplálékul. Kicsit büntetésül, kicsit a gyász, kicsit a készülődés jegyében.

Egy mai, főleg mai nyugdíjas ember, különösen ha egyedül él, erre azt mondhatja: „Atya, én nem a nagyböjtben, én a legnagyobb ünnepnapokon sem eszem húst. Nem engedhetem meg magamnak.” Amikor a test táplálék-kultúrája ilyen szintre korlátozódik, tessék most és itt megtalálni a böjt módját, mellyel elmondhatom: „Jézusom, és a kedvedért mégis!... Hogy

egy kicsit bűnhődjek – és nemcsak magamért, másokért is, – meg hogy... a gyászodra készüljek – és főként a föltámadásodra készüljek – segíts nekem összeszedni magamat!”

Ilyen helyzetben nagy pillanat, amikor az ember arra rájön, hogy itt és most az elkeseredést, meg a bosszankodást, meg a magamba-temetkezést lehetne böjti ajándékkal följánlani. Nem dühögök, nem panaszkodom, hanem megpróbálom ezeket a kényszerű ínségeimet szeretetből odaajándékozni az Úrnak. – Nehezebb feladat ez, mint amikor régen az egész közösség – adott esetben egy egész város vagy egy egész falu – egyszerre váltott étrendet. Mi nehezebb helyzetben vagyunk. De a kegyelem mindig arányos a feladattal. És ha az ember jó szívvel keresi a módot, s próbálja napról-napra odaajánlani az Úr Krisztusnak azt a teret a szívében, amit a böjt létrehozott, az Úr nem hagyja azt a szívet kitöltetlenül. Megvilágosít, tisztít és fölkészít a föltámadás ünnepére. Amen.

Szombat hamvazószerda után

Napi könyörgés

Mindenható, irgalmas Istenünk, tekints reánk jóságosan és lásd gyarlóságunkat, s nyújtsd ki fölséges jobbodat, hogy megoltalmaz minket. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Iz 58,7–11.*
Evangélium: *Mk 6,43–56.*

Testvéreim! Az Egyház a megváltás örömhírét viszi a világba, nem emberi bölcsességet hirdet. Nem nagy gazdasági programokat fogalmaz újra meg újra, át meg át, keresztbe-kasul – hanem beszélünk Valakiről, aki eljött! Akire az emberiség várt. Akinek a születésére adventben készülődünk, és karácsonykor meg tudott érinteni bennünket az Ő eljövételének öröme, kegyelme.

Most itt a nagyböjt, s akinek egy kicsit is él a lelke és már gyónt életében, az tudja, hogy Jézus itt jár közöttünk, s aki hittel érinti Őt, aki Feléje fordul: „Jézusom, gyógyíts meg!” –, azt Ő meggyógyítja. Mindenkit. Az Ő hatalma isteni, azaz határtalan, s bármivel közeledik Hozzá az ember, Jézusnak nemcsak hatalma, hanem irgalma és szeretete is van ahhoz, hogy lehajoljon hozzánk. Magához ölel minket, és nemcsak azt engedi meg, hogy: „érintsd meg a ruhámat és meggyógyulsz”, hanem Ő maga meggyógyítja az embert. Amint a leprásokkal tette. Ezért gyógyulunk meg. És anélkül, hogy tudnánk, a mi jelenlétünk a világban a *gyógyult lélek* jelenléte a világban, mely hirdeti és megmutatja az életet. Azt az életet, amit az Úr Krisztus ad. Azt az ép lelki életet, mely egészséges. Amelyiknek van ellenállása a kísértésekkel szemben, van kedve a fáradozáshoz és van reménye az élet végső célját illetően is.

A régiek tapasztalata az volt, hogy a böjt, amikor nem tömi tele magát az ember a megszokott táplálékaival, hanem engedi kiüresedni a szervezetét, a lelket is kiüresíti, s szabaddá teszi, megnyitja az igazság számára. Ezért mondták a szentek mindig, hogy nincs sok értelme a test böjtölését gyakorolni, ha nem kapcsolódik hozzá a lélek kitárulása, a szellemi böjt is. Amelyik teret ad, egyre tágabb teret ad az evangéliumnak.

Segítsen nekünk az Úr Krisztus, hogy ez az idei nagyböjt kitarja a szívünket, s adjon teret a lelkünkben Őneki. Amen.

Nagyböjt 1. hete

Hétfő

Napi könyörgés

Istenünk, ki Üdvözítőnk vagy, kérünk, téríts meg minket, és oktasd lelkünket mennyei tanításoddal, hogy a nagyböjti szent idő üdvösségünkre váljék. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Lev 19,1–18.*
Evangélium: *Mt 25,31–46.*

Testvéreim! Az Egyház mindig tanította, hogy a nagyböjt az imádságnak, az önmegtagadásnak, meg a jócselekedeteknek az ideje. Az olyan helyzetekben, amilyenekben manapság élünk, különösen is érzékenyen érint mindegyikünket a jócselekedeteknek a kérdése. Mert amiket itt az Úr Krisztustól hallottunk, azok elől az ember inkább befogná a fülét, mondván: „Jaj, Uram, csak ezt ne mondtad volna! Hiszen éhezők, hajléktalanok, nyomorultak, hontalanok, menekültek... – tele van velük a világ, tele van velük a város, és tehetetlennek érezzük magunkat.” – Ez az egyik kínos érzése az embernek, hogy ezen nem lehet segíteni.

A másik, hogy legfeljebb eggyel vagy kettővel tudnék valamit csinálni, de aki próbált már segíteni egy kolduson, hajléktalanon, megtapasztalta, hogy egyszer csak öten vannak, vagy tízen vannak körülötte a rászorulóknak, s ő tehetetlen.

A törvény mégis áll: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat”. – Mert az Egyház a saját életéből tudja és mondja, hogy egy ember nem segíthet mindenkin, de a *felebaráton*, a közvetlen mellette lévő emberen mindenki segíthet. És a közvetlen szomszédság, a közvetlen mellettünk lévő ember nem szokott nagyon sok lenni. Öt–tíz. Sokkal több nem. – Ekkor persze az kísérti meg az embert: „amit megteszek egynek, kettőnek, tíznek: mi ez, csepp a tengerben?!” – Igen ám, csak az élet cseppekből táplálkozik. Sőt! Harmatból is tud táplálkozni. S a harmat még csak cseppekké se nagyon formálódik, csak éppen miniatűr egységekben megjelenik. Vagy ha éppen csepről van szó, az már egy esőcsepp. Baj van, amikor a víz áradásként jön. Az az életet elsodorja. Az életet az esőcseppek tudják táplálni. Azok a kicsiségek, amikkel képesek vagyunk a közvetlen mellettünk lévő embert segíteni. Lehet ez egy jó szó, egy biztató tekintet, elfogadó érzület, amit a másik megérez: engem most nem eltaszítanak, hanem elviselnek, sőt mi több, elfogadnak!

Hány zátonyra futott élet, alkoholista, kábítószeres, bűnöző, ha még őszintén meg tud szólalni, elmondja a kérdésre, miért jutott odáig: „Azért, mert senki nem volt, aki rám nézett volna és szeretett volna. Egy ember sem volt.” Nem sokaságot igényel az ember, nem azt igényli, hogy mindenki megtapsolja, mindenki magához ölelje, hanem hogy *egy!* – legalább egy ember legyen számára. Közvetlen mellette. Egy felebarát. – És ez az, ami lehetséges. Amire mindegyikünk képes, hogy egyet, ott, maga mellett, elfogadjon, és megtegye neki azokat a legalapvetőbb szolgálatokat, amiből az a másik élni tud. Ez néha nem több, mint egy jó szó. És erre azért képesek vagyunk!

Bár olykor önmegtagadás kell még ehhez is, mert esetleg rossz tapasztalatokat, keserű élményeket kell elfelejteni és megbocsátani, vagy esetleg antipátiát, valami elemi viszolygást kell legyőzni, ami az embert természete szerint eltölti. S mindenekelőtt a kilátástalanság kísértésén kell úrrá lenni, azon, hogy mit számít, mint jelent ez az egy szó a világ nagy

nyomorúságában?! – Egy esőcseppet jelent! Egy harmatcseppet jelent, annak a másíknak az életet jelenti. És ha egyszer valaki – és az Egyház nekünk feladatul adja ezt – egyetlen másík embert életre tud kelteni, vagy életben tud tartani, az a másík egyszer csak szintén tesz majd olyan dolgokat, amítől a felebarátja élni kezd. Ha pedig mindenki figyelne a mellette lévő felebarátira, a világ nyomorúsága kezdene szűnni.

Az esőcseppektől a pusztá ki tud virulni. Ne féljünk a kicsiségünkétől. Attól, hogy esetleg csak egyetlen embernek tudok jót tenni. Olyan jót, amiről az Úr beszélt. Az Úr Krisztus fogadja tőlünk azt a jót; az a másík pedig, aki föléled mellettünk, tovább fogja adni az életet, amít mi magunk is Istentől kaptunk. Amen.

Kedd

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, tekints le házad népére és engedd, hogy miközben a testi vezekléstől tisztul a lélek, szent vágyaink Tebenned teljesüljenek. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Iz 55,6–11.

Evangelium: Mt 6,7–15.

Testvéreim! Még egy kicsit folytassuk a tegnapi reggelt, azzal, hogy a nagybőjt a jócselekedeteknek is az ideje, a felebaráti szeretet gyakorlásának, tisztulásának is az ideje.

Nekünk itt, a harmadik évezred elején, városi körülmények között élve érdemes egy kicsit elgondolkodnunk a felebarátról. A régieknek ugyanis a mindennapos tapasztalat tanította, hogy ki a felebarát. Nekünk azonban ezt egy kicsit tanulni kell. Reflektálni kell rá. Ugyanis – ha az ember ezen nem gondolkodik el, akkor annyi ugrik be a *felebarát* szóra, hogy, „a mellettem lévő ember”. Igen ám, de ha magányosan élek, ki a mellettem lévő ember? Az, akivel együtt utazom a metrón, aki mellettem ül a templompadban? Vagy a falszomszédom?

Igen, ők is. De a felebarát ennél sokkal több. A felebarát az, aki előttem, mögöttem, jobbról és balról, mellettem, a társasházban fölöttem és alattam van.

Ezt a régi családi közösség egyszerűen odatette az ember orra elé: nagyszülők, szülők, gyerekek, unokák, megvolt a családnak a hierarchiája. Egy házon belül mindenki kezdettől fogva tapasztalta, hogy ki a kapitány ebben a házban. Nem biztos, hogy a nagypapa, lehet, hogy a nagymama vagy a mama volt az. De valaki a család élete, a közjó érdekében parancsolt, a többiek pedig – engedelmeskedtek. Ugyanakkor tudták és tapasztalták, hogy a nagymama előttem jár, az unoka mögöttem van az időben. Ez az időbeli elrendezettség bizonyos felelősséget is jelent, ami az ember köré odarendezi a felebarátokat. Az előttem járók értem felelősek, az utánam következőkért én is felelős vagyok. Ezt a családban megtanult felelősséget és szolidaritást a régiiek magukkal vitték a munkahelyre, a világba..., s élték azok felé is, akikkel a napi teendők összehozták őket.

A konyhában is el lehet szemlélődni egy átlátszó dobozban lévő rizs, borsó vagy lencse szemein. Ha kinéz magának egy szemet az ember, láthatja, hogy hányval van közvetlen kapcsolata, és ha a következőt nézem, akkor ilyen egymás mellé rendeltséggel az egész doboz állományát össze lehet fogni. De ezeknek a rizs-, borsó-, lencseszemeknek igazában nincs egymással kapcsolata. Ezek csak egymás mellett vannak. – Hanem amikor egy testben, élő, eleven testben sejteket néz az ember egymás mellett, ugyanezt lehet látni. Előtte, mögöttem, jobbról, balról, fölöttem, alatta egy másik sejt van, s közöttük eleven kapcsolat van. Egyiknek az élete függ a másiktól. És az egész egyetlen, eleven egységet alkot mindaddig, amíg az összes sejt egy léleknek engedelmeskedik. Amíg egy lélek élteni az egészet. Ha nem egy lélek, ha nem ugyanaz a lélek élteni a sejteket, akkor a testben idegen sejtek – esetleg daganatos sejtek vannak, melyek pusztítják a többit.

Mi pedig Szent Páltól kaptuk a képet: „Testvérek, ti Krisztus teste vagytok”. – Szent Péter is magyarázta, hogy mint eleven építőkövek épüljétek Krisztussá.

Ez azt jelenti, hogy az előttem, mögöttem, mellettem jobbról és balról lévő emberrel egy lélektől átitatva az élet eleven kapcsolatában vagyok. Így él az Egyház. És erről mi tudunk is. Nem úgy vagyunk, mint egy dobozban a rizs, hanem tudhatjuk, hogy egymással ilyenfajta kapcsolatban élünk. S ennek nagy megnyilvánulása a Miatyánk, amelyben egy-egy sejt – esetleg szál magában, vagy közösségben – megszólal és megszólítja Azt, aki ezt az egész

rendszerteremtette és azt akarja, hogy éljen, a mindenható Atyát. Mégpedig úgy szólítjuk meg, hogy *Ő a miénk. Mindegyikünké.* És ez jelenti azt az alapvető összetartozást az élő, Krisztusban élő sejtek között, amit a világ nem ismer. Nem is tudja produkálni. Az Egyház pedig így él.

A nagybőjt ehhez hozza az alkalmat, hogy az ember elgondolkozzon és esetleg újra fölfedezze: nem vagyok egyedül. És számomra nem hátrány, nem is szerencsétlenség a felebaráti szeretet parancsa azokkal szemben, akik ezt nem ismerik, hanem a felebaráti szeretet parancsa mondja nekem ezt az élő, eleven közösséget, amiben élhetek, és egyedül itt lehet élnem.

S akkor az ember a bűnbánatában elkezd körülnézni. Hogy miképpen is gondolkodom az előttem járókról, akik öregebbek nálam? Hogyan gondolkodom azokról, akik utánam jönnek, a fiatalabbakról? Azután hogyan szoktam eszmét cserélni azokkal, akik jobbról, balról mellettem vannak, a kortársaimmal? És mit gondolok azokról, akik fölöttem vannak, és hogyan viselek gondot azokra, akik alattam vannak, rám vannak bízva?

Őszintén válaszolva e kérdésekre tisztulni tud a lélek. S nagyon fontos, hogy a nagybőjt ezt meghozza. – Ne sajnáljuk ettől a fáradságot, meg az időt, meg a figyelmet. Merjük meghallani a lelkiismeretünkben a mi Atyánknak a szavát, amikor megkérdezzük Tőle: „Istenünk! Istenem! Én mint élő sejt a Krisztus-testben – valóban élek?! Segíts nekem! Hogy tényleg élni tudjak! A többiekkel együtt.” Amen.

Szerda

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, jóságosan ügyelj Egyházad áhítatos odaadására, hogy mindazok, akik a böjtöléssel félre fogják magukat testben, jótettük gyümölcseként szülessenek újjá lélekben. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Jón 3,1–10.*
Evangélium: *Lk 11,29–36.*

Testvéreim! Még mindig folytassuk a tegnapelőtt meg tegnap elkezdett gondolatot a felebarátról. Más fogalma támad az embernek a felebarátról, ha érzékeli, hogy az idő meg a felelősség hogyan rendezi el körülötte a dolgokat és személyeket. Hogy az idősebbek előttem, a fiatalabbak mögöttem, a kortársaim jobbról és balról, azután aki értem felelős, az fölöttem, akiért én vagyok felelős, az alattam... Körül vagyok véve felebarátokkal.

Ez már akkor is termékeny gondolat, ha az ember építőkocka-rendszerben képzei el. De hát az építőkockáknak az a baja, hogy nem kötődnek egymáshoz. Amikor a Legót mint gyerekjátékot kitalálták, valakiben az a zseniális fölismerés született meg, hogy az építőkockákat – aránylag kicsinyeket – össze lehet kötni. Össze lehet pattintani és a létrejött kötés miatt nem lehet egy enyhe kis lökessel mindent fölborítani. Ez a gyermeknek rettenetesen tetszik. Innen lett a Lego akkora üzlet. Mert erre minden gyerek – még a kislányok is – rákapnak: jé, összepattintom, együtt van, tudok belőle építeni!

A felebarátokkal való egymás-mellett-lét kötéseket, kapcsolatokat jelent. Nem építőkockák vannak egymás mellett, hanem érző és gondolkodó emberek, különféle és meglehetősen bonyolult és szoros kapcsolatokban. Ez még nem is volna baj. A baj akkor kezdődik, amikor emberek úgy vannak emberek mellett, mint amikor tojásokból építék föl egy kupacot. Ebben a halomban is előtte, mögötte, mellette, fölötte, alatta ott van egy-egy tojás. A tojásnak pedig az a természete, hogy megfelelő körülmények között kikel belőle valami, ami mint csíra, benne lakott. És baj van akkor, ha kígyótojás, tyúktojás, sastojs, ilyen tojás, amolyan tojás volt egymás mellett, alatt és fölött, mert amikor kikelnek, esetleg fölfalják egymást.

Amikor emberek vannak egymás mellett felebaráti közelségben és felebaráti kötöttségekben, mindegyiküknek megvan a maguk belső világa. A régiek azt mondták, hogy mindegyiknek szíve van, a modern ember azt mondja, hogy mindegyik személyiség. – De mindkettő azt mondja, hogy minden embernek van egy saját, személyes, belső világa, ami éppen azokkal a kapcsolatokkal kötődik a többiekhez, ami – előttem, mögöttem, mellettem, fölöttem és alattam – a rendszert jelenti. És baj támad akkor, ha az egyik szívben kígyó vagy valamilyen vadállat lakik, mert ártani fog a többieknek és ölni fogja a többieket.

És most emlékezzünk egy kicsit az adventra, Izajásra, akitől hallottuk, hogy majd amikor a Szűz Gyermek, a kicsinyke fiú megszületik, akkor együtt lakik a párduc, meg a gödölye, a medve meg a kisborjú, az oroszlán meg a kecskegida, és még a kígyók sem fognak ártani.

A katolikus Egyház ezt éli a megváltott, szentségi életet élő emberekben, akik Ádámtól örökölt természetük szerint vadállatok lennének, de már megszelídültek, vagy legalábbis szelídülnek, éppen ezért a körülöttük lévő felebarátokkal már nem mint párduc, tigris vagy oroszlán bánnak, hanem emberként. Mint megváltott ember, akit maga a Megváltó Krisztus tanít arra, hogyan kell a felebarátot szeretni!

Most a nagyböjt ehhez hozza az időt, az alkalmakat, a lehetőséget. Hogy az ember egy kicsit figyelje meg magát: Hogyan is állok a felebarátaimmal?! Fölfogtam-e már, hogy a

tulajdon szívemre azért kell nagyon odafigyelni, mert a természetem szerint hajlok a vadságra. – Azután ha én magam már szelídülök, akkor még sok-sok kínba kerül az, amíg a közvetlen körülöttem lévőekkel normális, igazán felebaráti kapcsolatot ki lehet építeni. Föltételezván, hogy az a másik is egy szelídülő szívű ember. Mert ha nem az, akkor jön a mindennapoknak a gyötrelme. És ez nem baj. Ez valami miatt a mi Teremtő Istenünknek fontos és jó. Aki ezt végigküszködi, abból egyszer csak megszületik a Krisztus-formájú ember. Az, aki az Isten képére és hasonlatosságára van teremtve.

De hát ez küzdelembe kerül, figyelembe, meg bűnbánatba, meg szenvedésekbe. Engedjük, hogy a nagybőjt idejében kapott kegyelmek a felebarátainkkal való kapcsolatainkat rendezzék, és engedjük, hogy a kereszten értünk meghalt Krisztus szelídítsen minket. Mindegyikünket. Amen.

Csütörtök

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, erősítsd bennünk az egyenesen gondolkodó elmét és a készségesen jótevő akaratot, hogy akik nélküled nem létezhetünk, törvényeid szerint tudjunk élni. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Eszt 4,17m–kk.*

Evangelium: *Mt 7,7–12.*

Testvéreim! Az ószövetségi Izraelnek nagy története volt Eszter története. A babiloni fogságban voltak, amikor – mivel a zsidók nem voltak hajlandók beolvadni, nem voltak hajlandók imádni a babiloni isteneket – az egyik főember addig piszkálta a királyt, amíg az azt mondta neki: „Csináld velük, amit akarsz. Ha akarsz, kiirthatod őket egy szálig!” – És ez az ember sorsolással kiválasztott egy napot, és parancsba adta, hogy azon a napon mindenki a zsidó szomszédját nyugodtan megölheti. Sőt, ölje is meg!

Csak ez az ember azzal nem számolt, hogy a királyné, Eszter, zsidó volt. Akit mint árva kislányt fölneveltek, s a királynak megakadt rajta a szeme. És ebben a halálveszéllyel terhes órában Eszter fölismerte, hogy ő azért emeltetett ki az elnyomottak közül, hogy most amire képes, megtegye, hogy kockára téve az életét, megmentse a népét. De előtte elmondta azt az imát, amit ma szentleckeként hallottunk.

Ebben az imádságban mélységes hit és ragaszkodás szólal meg: a többiekért felelősséget érző közbenjárás, segíteni-akarás, amire csak nők képesek. Ilyen helyzetekben egy férfi vagy azt mondja: „mi közöm hozzá?!”, vagy egy vakmerő lépéssel odadobja magát értelmetlen áldozatul. – A nők ezt másképp tudják tenni. Nekik a közbenjáráshoz egész különös adottságaik vannak.

Most azonban a börtben élő Egyház Eszterben a Szűzanyára ismer rá, aki valami olyasmit tett az emberiség egészéért, mint Eszter Izraelért.

Mindazok, akik az Egyházban élnek, elsősorban a nők, jó, hogyha ezzel a képességükkel élnek. Megérik a bajt, amit esetleg a férfinép még nem is gondol, vagy egyelőre nem vesz komolyan. Egy női szív sokkal előbbre érez, mint a férfiak látnak. És az a szeretet, amire egy tiszta női szív képes, az a szeretet megindítja a mennyországot.

Amikor most a testvéreink ott fön, Szabolcsban megint bajba kerültek (árvíz miatt), jó lenne imádkoznunk értük! Hogy azok az indulatok, amik ilyenkor el tudják kapni az embert, férfiakat, nőket, kicsinyeket, nagyokat egyaránt, el ne hatalmasodjanak rajtuk! Legyen türelmük. Az imádság győzze le az indulatokat. A többieknek pedig – nekünk is – legyen szívünk segíteni rajtuk. Érezni a bajukat, és velük lenni a bajban.

S ami még fontos, most nagybörtben az árvíz kapcsán is jó megfontolni a bűn jelenlétét a világban. Mert a bűnnel is úgy vagyunk, hogy halljuk a figyelmeztetéseket: Ne tedd! Vagy épp az ellenkezőjét: tedd a jót! – Nem figyelünk oda. S egyszer csak ránk zúdulnak a bűnöknek a következményei, amint az árvizek mögött is mindig ott vannak az emberi hibák, mulasztások, s akkor már senki más nem tud rajtuk segíteni, csak a mindenható, irgalmas Isten.

Segítsen nekünk a Szűzanya, s főleg a nőknek, hiszen ma a világban nők napja van. A Szűzanya segítsen nekünk megérezni mások baját és közbenjárni. Most, a börtben, ahogyan kell, imádsággal, börttel, jócselekedetekkel. Amen.

Péntek

Napi könyörgés

Istenünk, add meg hívednek, hogy a nagybőjt üdvös hatására tetszésed szerint alakuljanak, és az önként vállalt testi vezeklés mindannyiunk lelke számára hozzon lelki gyümölcsöt. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Ez 18,1–4; 20–28.

Evangélium: Mt 5,33–37.

Testvéreim! A nagybőjt a régi formájában, amikor katekumenokat keresztségre, nyilvános bűnbánókat feloldozásra készített föl, arról beszélt, hogy ez a megigazulásnak az ideje. A többi keresztyén is nagyon korán meghallotta lelkiismeretében a szót, hogy miközben ezek készülődnek az újjászületésre, nekem magamnak – s ez mindenkinek szolt – ugyancsak szembe kell nézni önmagammal! Igazságom kérdését föl kell tennem. Ma is, amikor halljuk az Úr Krisztus szavát: „Bizony, mondom nektek, ha a ti igazságtok nem lesz több, mint az írástudóké meg a farizeusoké, be nem mentek a mennyek országába.”

Először azt kell észrevennünk, hogy Jézus nem beszél a törvénytudókról meg a szaduceusokról. Nem beszél róluk, mert náluk föl se vetődött a kérdés, hogy igaz ember vagyok-e?! A törvénytudók – a jogászok – akkor is arra voltak büszkék, hogy „mi úgy csűrjük a törvényt, ahogy akarjuk, úgy csavarjuk, ahogy megfizetik. Mi ismerjük a törvénynek azokat a hézagait meg azokat a kiskapuit, amin bármikor én magam kiszökhetek a felelősségrevonás elől, s aki megfelelően megfizet, azt én azon a kiskapun kiviszem. Nem fogják megbüntetni. Felelősségre vonhatják, de kiviszem én a felelősség alól, és nem fogják büntetni.” – Vagy a szaduceusok, akiknél az volt a jelszó, hogy „Élni kell! Nem igaznak kell lenni – élni kell! Az adott körülmények között. Bármilyen áron.” – Jézus nem ezekről beszél és nem ezekhez hasonlítja a tanítványait, hanem az írástudókhöz meg a farizeusokhoz, akik számára kérdés volt az igazság.

Csak hogy az írástudók belevesztek az Úr törvényének elemzésébe, a farizeusok meg belevesztek a nyilvánosságba. S mind a ketten elfelejtették fölteni a kérdést: „Uram, Istenem, én valójában igaz vagyok-e?!” – Az Úr Krisztus pedig ezt a kérdést teszi föl mindegyikünknek: „Ember! Nézz magaddal szembe és halld meg a kérdést: nem a törvény előtt, nem a nyilvánosság előtt, hanem a te Istened színe előtt, aki keresztüllát rajtad, aki mindenedet tudja: az Ő színe előtt – igaz vagyok-e?! Az vagyok-e, akinek gondolod magad, illetve, ami fontosabb, az vagyok-e, akinek a te Istened téged látni akar?”

Ebből egy őszinte lélekben mindig bűnbánat fakad, mondván: „Jaj, Istenem! Vagy elfelejtkeztem erről, vagy: tudom én, hogy hol kellene javulnom – és nem vagyok rá képes.”

De ha a lélekben erre a kérdésre, hogy igaz vagyok-e, olyan reflex indul el: „Kinek mi köze hozzá? A nyilvánosság érdekes számomra, a mások véleménye, illetve, ha valami baki mutatkozik, akkor én meg tudom magyarázni magamnak, miért nem vagyok olyan, amilyennek az én Istenem szerint lennem kellene” – akkor baj van! S ezért baj, ha az emberből hiányzik a bűnbánat, az őszinteség. Annak a tudata, hogy elvéhetem a dolgaimat. És milyen sokára leszek majd esetleg az, amivé lennem kellene.

A Szűzanyát leszámítva egyikünk sem az tökéletesen, amivé lennünk kellene. Ő az. Ő tökéletesen szűz, anya, teremtmény, minden, amit róla el tudunk mondani. – Mi pedig vagyunk csupa horpadással, csupa tökéletlenséggel szerzetesek, magányosok, feleségek, férjek, papok, özvegyek. De amíg merünk őszinték lenni, s merjük kérni az Úr Krisztustól: „Jézusom! én még nem vagyok az, aminek lennem kellene, s ha vétkes vagyok ebben,

bocsáss meg! Ezután mindent megteszek azért, hogy az igazságomat romboló bűnöket elkerüljem. Azután... segíts! És ha mondanád, hogy mit tegyek azért, hogy igazán az legyek, aminek lennem kellene – meghallanám!”

És most jön a felebarát. Az az előttem, mögöttem, jobbról, balról, fölöttem és alattam élő másik ember, akinek az igazsága nagyon szorosan összefügg az enyémmel. Mert ha én tudok küzdeni bűnbánattal azért, hogy az legyek, aminek lennem kell, akkor az a 6–10–12 ember, akivel közvetlen felebaráti kapcsolatom van, meg fogja érezni az igazság fényét. És ha nekik is vannak ilyen kérdéseik, lesz kedvük mozdulni. Illetve, ha megérik bennem a hajlandóságot a bűnbánatra, akkor mondanak egy-két apróságot – javítanivalót – vagy esetleg egyetlen kapitális dolgot, amivel az igazságom előbbre mozdul. És ehhez nem kell az, hogy az a másik direkt úgy kopogjon be hozzám, hogy „kedves testvérem, az igazságoddal valami probléma van, szeretném neked a következőt mondani annak érdekében, hogy igazabb ember tudj lenni...”; ez nem így megy. Hanem amikor az igazságra törekvő emberek felebaráti kötelékben élnek, a szeretetben élnek, a szeretet figyelmességének az egyik adata, hogy tud apróságokkal jelezni, tud segíteni – ha kell, szólni is – a másiknak, hogy igazabb legyen. S utána tud vele együtt örülni. Annak, hogy a rendszer igazsága, a Krisztus testének az igazsága igazabb lett. Nem a nyilvánosság előtt, nem a törvény előtt, hanem az Istenünk színe előtt. Amen.

Szombat

Napi könyörgés

Istenünk, irgalmas Atyánk, térítsd meg a szívünket, hogy mindig az egy szükségeset keresve és az irgalmasság cselekedeteit gyakorolva csak a te dicsőségedet szolgáljuk egész életünkben. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *MTörv 26,12–19.*

Evangélium: *Mt 5,38–48.*

Testvéreim! Amikor az Úr a föltámadása után elküldte az apostolokat, azt mondta nekik: „Menjete, hirdessétek az Evangéliumot minden teremtménynek, és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek.” Ekkor az apostolok már tudták, hogy az Úr a beteljesített és tökéletes Tízparancsolatot parancsolja az embernek, melynek minden egyes parancsolata kapott egy olyan jelentést, ami számunkra – saját erőink szerint – úgy fölülműl minket, mint az ég a földet.

Bármelyik parancsolatot nézzük, a krisztusi forma olyan reakciót vált ki bennünk, mint Péterben a parancs: „És most vessétek ki a hálótokat fogásra”. – Péterben a szakértelem tiltakozott a hallottak ellen, de hite meghajolt az Úr előtt, és azt mondta: „Mester, szinte lehetetlen – sőt, én tudom, hogy az –, amit parancsolsz. De a Te szavadra megteszem.” És következett a csodálatos halfogás.

A beteljesedett Tízparancsolat, az Úr Krisztus erkölcsi törvényei szempontjából nem baj, ha olyan reakciója támad bennünk, hogy „Jézusom, azért ezt jobb lett volna, ha nem mondd!” – Például az ellenségszeretetről. Én tudom. Én, aki a jobbról-balról, a mellettem lévőkkel, a mögöttem, meg az előttem járókkal – és minél idősebb vagyok, annál inkább tudom – hányszor kerülök ellenségeskedési konfliktusokba! Nem is beszélve a távolabbiakról. Pedig ezek a felebarátaim! Hát akkor azok, akik nem felebarátaim, hanem tényleg az ellenségeim.... – És Te mégis azt mondd, hogy „Szeressétek az ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért”. – Mester! Ez lehetetlen! – De a Te szavadra megpróbálom. – És akkor jön a kegyelem. Jön az az isteni ajándék, amiről az Egyház boldogan tanítja, hogy bennünket az Úr Krisztus arra hív, hogy részesedjünk az Isten természetében. Hogy elkezdjünk hasonlítani Ahhoz, aki a Napját fölkelte rosszakra és jókra egyaránt. Adja az esőt. Adja az életnek a föltételeit – válogatás nélkül. Mert Isten tudja, hogy ezzel odateszi az ember elé a lehetőséget, hogy egyszer csak elkezdjen gondolkodni, meghajoljon és leboruljon Őelőtte, Aki neki az életet adja.

Az Úr Krisztus összes parancsolatainak ilyen isteni jellege van. És amikor meghajlunk Őelőtte, azzal a kis tiltakozással, meg félelemmel, hogy „Mester, amit mondasz, én tudom, hogy nekem a magam emberi természete szerint lehetetlen, de a Te szavadra, a Te isteni szavadra, Neked, Akinél minden lehetséges, megteszem!” Minél idősebb valaki, ez a mondat egyre inkább azzá alakul, hogy: „Mester, én tudom, hogy ez lehetetlen, de megteszem. Mert már tudom, hogy a Te erőddel minden lehetséges.”

Ez az életünknek a titka. S ez az, amit az öregek, az idősebbek, ha igazán élnek, akkor sugároznak magukból. És ezért tud elhangzani egy öreg, katolikus keresztény hívő ajkáról egy biztató szó, hogy: „Ne félj, csak légy jó!”; meg: „Ne a lehetetlenséget ragozd, hanem fohászkodj egy nagyot és csináld meg, amit az Úr mond.” – Egy ilyen, tapasztalatok birtokában lévő öreg lélek sugározza magából a bizonyosságot: „Légy bátor! Mert az Úr nemcsak parancsol, hanem segít is! Mert amit parancsol, azt Ő megtette, és tudja, hogy mennyire nehéz, és tudja, hogy miféle segítség kell ahhoz, amit éppen most parancsolt.”

Adja meg nekünk az Úr, Ő maga ezt a parancsolatai előtt meghajló hitet, meg a bátorságot, hogy a sejtett lehetetlenségekkel szemben merjünk bízni Őbenne. S merjük kimondani: „Uram, amit mondasz, megteszem.” Amen.

Nagyböjt 2. hete

Hétfő

Napi könyörgés

Istenünk, ki úgy rendelted, hogy a testi önmegtagadás gyógyítsa lelkünket, kérünk segíts, hogy minden bűntől tartózkodjunk, és a szívünk meg tudja tenni mindazt, amit Jóságod ránk bízott. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Dán 9,10–19.

Evangélium: Mt 6,24–34.

Testvéreim! Jó meghallani az Úr Krisztusnak ezt a biztató örömhírét, hogy „nem szolgálhatsz két úrnak”.

Ennek hallatára meg lehet kérdezni: hol itt az örömhír?! – Főleg, ha valaki már idősebb, s vannak olyan élményei, hogy én próbáltam jó lenni, próbáltam szolgálni az Istent – és pórul jártam.

Most a nagyböjt alkalom arra, hogy az ilyen kérdéseink miatt bocsánatot kérjünk az Úrtól, akiről mi igazában nem tételezzük föl azt, hogy aki Neki szolgál, arra Neki gondja van. Pedig megmondta: „Aki nekem szolgál, engem kövessen. És ahol én vagyok, ott lesz az én szolgálóm is.” – S ezt olyan lassan érti meg az ember! – Mert aki Neki szolgál, azt Ő tényleg elviszi oda, ahol Ő van.

De mi el tudjuk felejteni az utat, ami Őt oda vezette, ahol most van. És úgy szeretnénk kihagyni az utat, és szeretnénk azonnal megérkezni. Hányszor panaszoljuk, hogy „Jézusom, én Neked akarok szolgálni: hol van a dicsőség és a boldogság?!”, s elfelejtjük, hogy az a végén van. Dicsőség és boldogság. Közben azonban van az út, amit maga az Úr Krisztus végigjárt.

Az egészben az az evangélium, hogy Isten jó gazda. Ha valaki tényleg Neki akar szolgálni, bármilyen állapotban, arra Neki gondja van! Ő nem teszi meg azt, amit az egyiptomiak megcsináltak Izraellel, amikor úgy határoztak, hogy ezt a népet pedig el kell nyomni, sőt ki kell irtani. És adva volt a téglavetési norma, hogy – mondjuk – fejenként 300 darab, amit naponta meg kell csinálni, de nem adtak hozzá se agyagot, se töreket, se szerszámot, és aki nem csinálta meg a normát, a 300 téglát, azt a nap végén megkorbácsolták.

Ember emberrel szemben tud így viselkedni, hogy követelek tőle, de nem adom meg neki a szükséges eszközöket és föltételeket. És ezzel tönkre lehet tenni a másikat, akár meg is lehet ölni. – Isten nem ilyen! És ezért az Úr folytatja ezt az örömhírt, hogy nem lehet két úrnak szolgálni: ha Istennek szolgáltok, akkor Neki gondja van rátok – s következik a gondviselésről szóló evangélium.

Higgyük el! És ne engedjünk a kísértésnek, amikor elfog bennünket a keserűség; ismétlem: bármilyen állapotban él az ember, elfoghatja a keserűség, hogy nem érdemes. Én kiteszem a szívemet, és semmi. Se fizetség, se köszönet, se jutalom, semmi. Hát miért csinálom én az egészszet?!”

Ilyenkor jusson eszünkbe, hogy azért van ez, mert most még úton vagyunk. És ezért fontos, hogy a nagyböjtben újra meg újra halljuk az Úr Krisztus földi életét, meg a szenvedéstörténetét. S olyan jó lenne a szívünkbe valahova fölírni, hogy aki nekem szolgál, engem kövessen – mondja a megfeszített Krisztus. S akkor a keserűséggel szemben – hogy szolgálok és nincs fizetség – meg lehet erősödni. Persze hogy nincs fizetség, mert most még

egyelőre a szolgálat, a munka, a küzdelem ideje van; esetleg a szenvedés ideje van. – De aki nem a világnak szolgál, hanem az Istennek, azt az Úr elviszi oda, ahol Ő van. – Higgyük el Neki! És köszönjük meg Neki azt, hogy bármilyen állapotban élünk, Neki szolgálhatunk. Amen.

Kedd

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, szüntelen irgalommal oltalmazd Egyházadat, s mert Nálad nélkül elbukik az esendő ember, segítséged tartson vissza a bűntől, és vezessen minket az üdvösség útján. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Iz 1,10–20.
Evangélium: Mt 23,1–13.

Testvéreim! Az Úr Jézus ezeket a szavakat röviddel a szenvedése előtt mondta, amikor már közel három éve nyilvánosan működött, tanított, s a tanítványok Vele voltak. És nekik mondja, akikben ott mocorgott a kérdés, hogy vajon ki közülünk a nagyobb? – meg a kívánság, amit Jakab meg János ki is mondott: „Mester, mi ott szeretnénk ülni a jobboldon és a baloldon országodban”.

Nekik, a nagyravágyóknak mondja az Úr: Vigyázzatok, bele ne esetek abba a csapdába, amibe Izrael tanítói beleestek. Akik a zsinagógában az első székbe – amit Mózes székének neveztek –, ahonnan a tanítás hangzott, olyan szívesen beleülnek. Azután mondják, mondják, vég nélkül mondják, és elvárják a többiektől, hogy megtegyék – de önmaguk nem teszik meg. És egy kisujjal sem hajlandóak arra, hogy segítsenek a többieknek.

Az apostoloknak, a tanítványoknak mondja az Úr: Ti ne így! Hanem először vegyétek föl a keresztet minden nap, hordozzátok hűségesen, azután tanítsatok. Azután ha a felebarátod szintén fölveszi a keresztjét, s látod, hogy nehéz neki, segíts! Légy mellette Cirenei Simon, ha elesett. Légy mellette Veronika. És segítsd föl.

Ez óriási feladat. Elsősorban a tanítóknak, de mindegyikünknek is. Hiszen valamilyen fokon mindegyikünk tanítója a felebarátnak. Kicsinyeknek is, nagyoknak is. – És miközben hallgatjuk az Egyházban a tanítást, jó nem elfelejteni, s néha reflektálni rá, hogy aki tanít, az éppen olyan keresztjét hordozó ember, mint én, aki hallgatom. És ha idősebb, akkor valószínűleg néhány elesésen már túl van. Ismeri – tapasztalatból – azt, hogy mit érez az ember, amikor kudarcot vallott, amikor figyelmetlen volt és elbotlott. Elesett, a szó szoros értelmében. És amikor segít, az nem az a visszajára fordított cselekvés, amitől az Úr a farizeusokat óvta. Azok ugyanis segítettek, de tettük igazában produkció volt, amit meg kellett tapsolni. Az ilyen lélek amikor segít, igazában csapdába csal, vagy egy akkora számlát nyújt be utána, hogy jobb lett volna, ha hozzám se nyúl.

Na ez nem így megy. Hanem aki segít, az tudja, hogy az ember olykor segítségre szorul. Mindegyikünk. Amikor tanulunk és tanítunk, keresztet hordozunk és segítünk egymásnak hordozni a keresztjeinket. Tanítványai vagyunk az egyetlen Mesterünknek. Aki tette, amit tanított, hordozta azokat a fájdalmakat meg szenvedéseket, amiket gyógyított és megízlelte a halált, amitől megszabadít.

Ezért jó a nagybőjtben Őrá figyelni. S a tanító Egyház szavában meghallani Őt, aki mindegyikünknek Mestere, s mindegyikünknek – ha engedjük – Üdvözítője. Amen.

Szerda

Napi könyörgés

Kérünk, irgalmas Istenünk, őrizd a te népedet, hogy jótetteinkkel megszerezzük az érényeket és mulandó dolgainkban úgy vigasztalj segítségeddel, hogy eljuthassunk mennyei kincseidhez. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Jer 18,1–23.*

Evangélium: *Mt 20,17–28.*

Testvéreim! Ha őszinték vagyunk, akkor mindegyikünknek a szívében ott él a vágy, hogy szeretnénk elsők lenni, szeretnénk boldogok lenni. Szeretnénk boldogulni.

Zebedeus fiainak mamájában, Szalomében ugyanez fogalmazódott meg a fiaira nézve: hogy ő úgy szeretné, ha a fiait az első helyeken láthatná. Pedig ők hisznek Jézusban. Ők tapasztalják azt, hogy Jézus a Krisztus. És a mama kimondja a nagy kívánságát, amiben burkoltan hitvallás van: „Uram, Te Király vagy, Neked olyan hatalmad van, mint senkinek a földön, és nem lehet tudni, hogy mi lesz még?! Mert Te beszélsz a jövőről, Te beszélsz az Isten országáról – tedd meg azt, hogy az én két fiam, a Jakab meg a János ott üljön melletted, jobbról és balról. Hadd legyenek ők a második meg a harmadik ember a Te országodban!”

Jó el-elmélkedni egy kicsit azon, hogy Jézus nem kergeti el Szalóme mamát. Nem mondja, sem finoman, sem gorombán, hogy „tűnj a szemem elől”, hanem megváltja ezt a vágyat. Megmutatja az utat, hogyan teljesülhet ez a vágy, és egyben jelzi, hogy az Isten nagyra teremtette az embert. Boldogságra teremtette az embert. S nem az a baj, hogy ez a vágy a szívünkben ott van, hanem az a baj, hogy mi nem adjuk át magunkat a mi Teremtő, Megváltó, Megszentelő Istenünknek, hogy – mint a fazekas az agyagból – formálja meg belőlünk azt az embert, akit Ő boldoggá akar tenni.

És itt most emlékeznünk kell arra, hogy a Lorettói litániában a Szűzanyát szoktuk szólongatni úgy, hogy *Tiszteletes Edény*. Ami azt jelenti: Mária, te az vagy közöttünk, aki az Úrnak a választott edénye vagy, s az első pillanattól fogva engedted, hogy olyanná formáljon téged az Isten, amilyenné akar. És Ő téged a legszebbnek akart formálni, hiszen benned történt a megtestesülés. Te lettél az anyja a Megváltó Igének. A mi Istenünknek ugyanilyen gondja van mindegyikünkre, ugyanígy megformálna, ha engednénk, mindegyikünket.

Ezért most gondoljuk meg egy kicsit: ismeri a fazekas munkáját. Mennyire elő kell készítenie az agyagot ahhoz, hogy az a korongra tehető legyen és a korong megpördülhessen. Mert az agyag a korongon már szinte pillanatok alatt megkapja azt formát, amit a mester neki adni akar. De előtte az agyaggal hosszan, esetleg évekig törődnie kell a fazekasnak, hogy a megformálásra alkalmas legyen. Azután a korongolás után kicsit várni kell, szárítani kell, végül kemencébe kell tenni, hogy kiégjen.

Így van ez velünk is. A nagyböjt, az újra visszatérő nagyböjtök azt jelentik számunkra, mint amikor a fazekas megszállja, szárítja, nedvesíti, megint szárítja, megint nedvesíti az agyagot és kiszed belőle mindent, ami ha benne maradna, szétmenne a korongon az edény, amit formálni kezdett, vagy a kemencében fölrobbanna a már készre formált darab.

Ez a folyamat minket türelmetlenné tud tenni, mondván, hogy még ez se megy, az se megy, nem megyek semmire...!

A nagyböjt a türelem gyakorlásának is az ideje. Jó kérnünk az Úr Krisztust, hogy: „Jézusunk! Mi tagadás, mi szeretnénk boldogok lenni! Sőt, egy kicsit elsők is szeretnénk lenni! De tudjuk, hogy ehhez Neked minket meg kell formálnod. Alakítanod kell. Nevelned kell. Akarjuk!”

És egy tisztaságra törekvő ember, aki küszködik azért, hogy a szíve tiszta legyen, egyszer csak fölismeri, hogy a mindennapok perceiben igazában ez történik velem. Történik valami annak érdekében, hogy azt a formát, amit az Úr Krisztus bennem ki akar alakítani, magamra tudjam majd öltetni, amikor eljön a perc, hogy korongra kerülök és – na most! – olyanná formál a kegyelem, amilyennek Isten akar látni engem. Addig pedig folyik a készülődés.

Tartsa bennünk ébren az Úr ezt a szent vágyat! Azután amikor Ő jönak látja, akkor mindazt, amire szükségünk van, tegye meg velünk. Hogy alkalmas edénye tudjunk lenni annak a boldogságnak, amit az Úr kinek-kinek és mindegyikünknek együtt ajándékozni akar. Amen.

Csütörtök

Napi könyörgés

Istenünk, aki szeretted és visszadod a lélek ártatlanságát, kériünk, térítsd meg szolgálód szívét, hogy Szentlelked tüzétől lánggra gyúlva a hitben állhatatosak és a jóban serények legyünk a te színed előtt. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Jer 17,5–10.
Evangélium: Lk 16,19–31.

Testvéreim! A dúsgazdag ember és a szegény Lázár példázata nagyon súlyos igazságokat tanít. Rávilágít az ember vakságára, aki, ha gazdag, úgy bele tud feledkezni a jólétébe, gazdagságába! Még azt is el tudja magyarázni magának is, meg a többieknek is, hogy „én az Istentől kaptam a gazdagságot! És ez már igazában előíze az én eljövendő boldogságomnak! Engem megáldott az Isten. Ezzel szemben azt a koldust, aki ott fekszik a küszöb előtt, hát... azt megverte átokkal. Mert nyilván magának köszönheti, hogy ilyen állapotban van.” Bele tud az ember vakulni a gazdagságába.

Az Úr Krisztus kortársai ott, Izraelben tanították egymásnak, hogy a gazdagság meg a sok gyerek meg az egészség Isten áldásának a jele, és ők, az erősek, az ügyesek, a gazdagok, ők hivatottak arra, hogy részük legyen majd Isten eljövendő országában. Hiszen ők lesznek azok, akik majd a Messiást támogatni fogják országa megvalósításában.

Jézus pedig jön és elmondja ezt a nagyon komoly példázatot, hogy akinek van füle, hallja meg: hogy a mennyek országa nem egyenes folytatása a gazdagságnak, hanem a mennyek országa azoké, akik hisznek és engedelmesek a Messiásnak, a Krisztusnak. Az ember erkölcsi élete dönti el, hogy része lesz-e a mennyek országában, vagy nem. – És az utolsó mondatban halljuk azt a szomorú próféciát, hogy aki nem hallgatott oda Mózesre és a prófétákra, és nem vette észre a Názáreti Jézusban a Krisztust s nem hitt Benne, annak hiába volt a föltámadás is. Mint ahogy majd húsvét után fogjuk hallani, hogy a Föltámadott ezeknek a hitetleneknek már nem jelent meg.

Ez a földi élet adja a nagy lehetőséget minden embernek, hogy meghallja a kinyilatkoztató Isten szavát, az Atya szavát a megtestesült Igéről. És aki meghallja és engedelmeskedik, az üdvözülni fog.

Hányszor vetették már és vetik ma is az Egyház szemére ezt a példázatot! „Te – és ez szól a pápának, a püspököknek, a papoknak – ott benn végzed a liturgiát, pompával, fényesen, tömjénnel, a templomkapu előtt pedig ott vannak a koldusok, és nem törödsz velük!”

Azután, ha néha az Egyház lépre megy és odaadja azt, amije csak van, megmutatkozik az igazság: a szociális kérdés nem megoldódik, hanem elhangzik a gúnyos kacaj: „Látod, hogy nem lehet megoldani a kérdést?! Te sem tudod megoldani, ne is beszélj róla!” – Ez nem is olyan régen a pápával, VI. Pállal történt meg, aki a tiaráját adta oda egy ilyenfajta provokációra, azzal, hogy „jó, én leteszem a tiarát, a hármaskoronát, amit elődeim több mint 600 évig viseltek, adjátok oda a szegényeknek!” – S mi lett rá a válasz?! Gúnyos kacaj: „Eladtuk a tiarát, s látod, hogy nem lehetett a szociális kérdést megoldani, látod? Mi azért nem oldjuk meg, mert nem lehet megoldani!” – mondják a gazdagok.

Ez szörnyű dolog. Erkölcstelen. De miközben az Egyház tanít és keltegeti a lelkiismeretet, mindenki, szegényben, gazdagban egyaránt, s keltegeti az istengyermekségnek a tudatát, ezzel igazában megadja a szociális kérdésnek a megoldását is. Mert ha egyszer fölébred valakiben annak a tudata, hogy mi emberek tényleg testvérek vagyunk – nem úgy, ahogy a francia forradalom óta kiabálja a világ, hanem a teremtés jogán,

meg a megváltás jogán, amelyben minden ember részesült –, akiben ez fölébred, s van hatalom és gazdagság a kezében, az tud cselekedni a többiekért, a koldusokért.

De óvjon meg minket az Úr a maga isteni erejével attól, hogy süketek legyünk! Hogy halljuk Mózes és a próféták szavát, akik mind a megváltó Krisztusról beszélnek. Azután engedelmeskedjünk a mi Megváltónknak, aki nem a szociális kérdést oldotta meg, hanem a bűnt. Minden nyomorúság és gyötrelem forrását. S elhozta a bűnbocsánatot, amiből mindenkinek ugyanaz az élet fakad, gazdagnak, szegénynek egyaránt. És ezt az életet Ő minden szentmisében hozza és adja. Amen.

Péntek

Napi könyörgés

Mindenható Istenünk, kérünk, add, hogy mire elérkezik a húsvét ünnepe, a bűnbánat és az engesztelésül magunkra vállalt böjt tisztítsa meg lelkünket. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Ter 37,3–36.
Evangélium: Mt 21,33–44.

Testvéreim! Az ószövetségi Józsefben, Jákob fiában az Egyház előképet lát. Modellt. Akiben az Úr előre mutatja, hogy mi történik majd a szeretett Fiúval, akiben az Atyának kedve telik.

Idézzük csak fel József történetét: József ártatlan gyermekként csodálkozik bele a világba, és látja, hogy a papa őt jobban szereti. Ő a kicsi. S álmokat lát. És naiv ártatlansággal elmondja az álmait a többieknek, s az álmok arról beszélnek, hogy ő nagy lesz, ő, a kicsi lesz a családnak a feje. Mert egyszer azt álmodta, hogy látja a Napot, a Holdat, meg 12 csillagot, s a 12 fiú egy-egy csillag, és az ő csillaga előtt meghajlik a Nap is, a Hold is, meg a másik 11 csillag. A másik álma a papát, a mamát meg a 12 fiútestvért megjelenítő 14 kéve volt. S megint csak azt látja, hogy az ő kéréje föláll, a többiek pedig meghajolnak előtte. Ő talán föl se fogta, hogy milyen jogi abszurdum az, amiket ő lát. A többiek azonban igen, a bátyjai fölfogták. A bátyjai fölfogták, hogy ezen álmok szerint a jogrend ellenére ő lesz az örökös. Ő fogja örökölni a családban az elsőséget. És fölháborodtak – azután meg akarták ölni és eladták.

Amikor az Úr Krisztus a nyilvános működése vége felé közeledett, pontosan tudta, mi vár rá. Tanítványai hallották, hogy Jézus arról beszél, hogy vele valami olyasmi fog történni, mint történt Józseffel. Őt, a szeretett Fiút, a többiek ki fogják taszítani. Eladják. Megölik. – De az Atya mindenek fölött van. Isten erősebb mindenkinél.

Amikor megtörtént az, amit József álmodott, Egyiptomban ő, mint a fáraó után a második ember, fogadta a testvéreit, és azok a földig hajoltak előtte, úgy könyörögtek gabonáért, hogy megmeneküljenek az éhhaláltól. S egyszer csak fölismerik az öccsüket. Akkor József azt mondta nekik: „Ne féljete, nem fogok bosszút állni. Az Úr akarta ezt így, hogy én előttemek jöjjetek ide, és ti éhen ne vesszete.”

A mi mennyei Atyánk mindenek fölött hatalmas szeretete azért engedte és engedi, hogy Krisztussal, a szeretett Fiúval a világ elbánjon, ahogyan elbánt – és elbánik, amíg a történelem zajlik –, hogy nekünk fogalmunk legyen, tapasztalatunk legyen az Ő hatalmáról, szeretetéről és irgalmáról.

Majd húsvétkor jusson eszünkbe, hogy a föltámadott Krisztus, amikor megjelenik – mint aki Józsefhez hasonlóan előrement, hogy nekünk életünk legyen –, nem akar bosszút állni. Senkin, soha. És aki meghajlik Előtte, sőt, aki bűnbánattal tud meghajolni Előtte, beismervén, hogy „volt az életemnek időszaka, amikor üldöztelek vagy nem törődtem Veled, de most itt vagyok...”, annak a föltámadott Krisztus mindig, ma is azt mondja: „Ne félj, hanem fogadd el az életet, amit én megszereztem neked. Neked is.” Amen.

Szombat

Napi könyörgés

Istenünk, ki az embert földi életében csodálatos gondoskodással gyógyítod és a mennyek országának örökösévé teszed, kérünk, légy zarándokutunk vezére és vezess el a fényességbe, melyben lakozol. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Mik 7,14–15;18–20.

Evangélium: Lk 15,1–2;11–32.

Testvéreim! A nagyböjtben a bűnbánat egyszer csak ki tudja nyitni az ember szemét arra, hogy hiszen én vagyok a tékozló fiú! És az Egyház tanítja és boldogan vallja, hogy – az egy Szűzanyát kivéve – mindegyikünk az Egyházban hazatért, hazaérkezett, illetve még úton lévő tékozló fiú. Hazatértünk már. Hiszen az Egyházban a mennyei Atya házában vagyunk, és már asztalhoz ültetnek minket.

A keresztségben történik meg az, hogy az embert, a bűnös embert megfürdetik, azután fölöltöztetik, s amikor az ember áldozni kezd, akkor asztalhoz is ültetik. – És ezt mi oly későn fogjuk föl! Oly sokszor föllobban bennünk az idősebb testvér haragja, amikor megtérő embereket látunk. Látjuk örömeiket, és meg tudunk sértődni, tudunk duzzogni amiatt, hogy ő most jön? – csak most jön, és ugyanaz jár neki, mint nekem, aki... és soroljuk a vélt erényeinket.

Ez a példázat azonban igazában Izraelnek szólt. Nekik, akik olvasták Mikeást és az imádságaikban ott élt a kérés: „Uram, mutass nekünk csodajeleket!” És most Jézus elkezd nekik mondani: „Mutatom, és nem veszitek észre... Teszem a csodákat, és ti nem hiszitek el... Elmondom nektek a tékozló fiú példabeszédét, mert ti az idősebb fiú vagytok.... ti, az igazak, az erősek, akik azzal büszkélkedtek, hogy Isten népe vagytok és birtokoljátok a Törvényt, és amikor – mondja az Úr – én leülök a bűnösökkel, akik érzékelik azt a legnagyobb csodát, amit ti nem, akkor titeket harag tölt el meg bosszankodás. Mert a vámosok meg az utcanők meg azok, akiket ti tisztátalannak tartotok, érzik, hogy az Evangélium az irgalomról szól. Arról, hogy a mennyei Atya hívja az embert. Haza hívja. És ti ezt nem hiszitek el, mert csak azt látjátok, hogy szerintetek ők nem tartják meg a törvényt.

De hát ez mindenkit megkísért. Ezért jó, ha az ember egyszer csak fölfogja, hogy a tékozló fiú állapotában élünk. Élek. Mindegyikünk. – És a húsvét, az egész nagyhét a megváltás misztériuma, az irgalom misztériuma. Azé az isteni szereteté, amelyik elébe megy a bűnös embernek és megbocsát. Ezért nagy téma a nagyböjtben a bűnbánat és a megbocsátás. Amen.

Nagyböjt 3. hete

Hétfő

Napi könyörgés

Örökkévaló Istenünk, a te szünet nélküli könyörületed tisztítsa és erősítse Egyházadat, s mert nélküled nem maradhat fenn, irgalmaddal kormányozd szüntelen. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Kiv 17,1–7.*
Evangélium: *Lk 4,16–30.*

Testvéreim! A Szentatya nyilván elfáradt. De hazaért szentföldi lelkipásztori látogatásáról. Adjunk hálát az Úrnak, hogy végig tudta járni ezt a hetet ott a Szentföldön.

És voltak találkozásai, amik láthatóvá tették, hogy milyen lehetett az, amikor a mi megváltó Krisztusunk járt ugyanazon a földön és meghirdette az Úr kedves esztendejét. A szegényeknek, a kisemmizetteknek, akik állandóan csak azt hallották, hogy „te tisztátalan, te arra sem vagy méltó, hogy betedd a lábadat a templomba, egyáltalán – te ne is kezdj imádkozni, mert amilyen gonosz te vagy és amilyen istencsapások rajtad vannak, a szavad el se jut az Isten füléig...” – Most ezek a nyomorultak az Úr Krisztustól kezdik hallani, hogy „ti vagytok a boldogok; és ha elindultok utánam s megtanultok igazán szelídnék, szomorkodónak, tisztaszívűnek, istenkeresőnek, békességesnek, békességszerzőnek lenni – tiétek a mennyek országa”.

Azok ott fölujjongtak. Mint a palesztin menekülttábor, amikor a Szentatya meglátogatta. Láthatóvá vált, hogy emberek, akik nem léphetnek túl egy bizonyos határt – nem mindig szögesdrótot, hanem egy eszmei határt, de olykor akár szögesdrótot is –, mert lelövik őket, nincs otthonuk, nincs munkájuk, teljesen kilátástalan a létük..., ezek az emberek most hallották a földön járó Krisztustól, hogy nektek Isten adta jogotok, emberi természetetekből fakadó jogotok, hogy hazátok és otthonotok legyen. Alapvető emberi jogaitok vannak nektek is. És – mondta a Szentatya – én a magam részéről mindent elkövetek azért, hogy ezeket a jogokat ti gyakorolhassátok. Hazátok legyen, otthonotok legyen, munkátok legyen.

Ezek az emberek fölujjongtak. Mert hallottak egy emberi szót, amelyről ráadásul tudják, hogy ez a pápa szava. Az ember, aki hozzájuk szól, Jézus küldötte, akiben ezek az emberek még nem is hisznek, hiszen muszlimok. De hallották a remény szavát.

A régiek azt mondták, hogy ez a földi lét a siralomnak a völgye. A mai világot ismerő ember ezt úgy fogalmazza, hogy ez a földi lét egy nagy koncentrációs tábor, ahol a hatalmasok a kicsinyeket megnyúzzák, és jaj nekik, ha próbálnak valamit tenni a jogaikért. És ebben a koncentrációs táborban hangzik az Evangélium: emberek vagytok. Alapvető, természetes jogokkal, Istentől kapott jogokkal, mert egyetlen emberi családnak vagyunk valamennyien a tagjai, Isten képére és hasonlatosságára teremtve. És a Szentatya az egész szentföldi úton legalább tizenötször elmondta, hogy az alapvető emberi jogok onnan fakadnak, hogy minden ember Isten képére van teremtve. Attól függetlenül, hogy keresztény vagy muszlim, vagy zsidó, vagy bárki. Ember! Ebből fakad a személy méltósága és fakadnak az ember alapvető jogai, amit mindenkinek tiszteletben kell tartania. Mert ha nem, eljön az óra, amikor a teremtő, megváltó, megszentelő Isten számonkéri, hogy mit csináltál a testvéreddel? És jaj annak, aki akkor Kain szavával válaszol: hát őre voltam én?! – Erre ugyanis el fog hangzani, hogy „a tulajdon szádból ítélek meg téged, aki a koncentrációs

táborban örként léptél föl. És lelőtted azt, aki próbált menekülni, vagy aki próbálta az emberi jogait érvényesíteni. Jaj neked! Elvesztél! Míg az, akit táborban tartottál, akinek nem adtad meg az emberi jogait, ha szelíd volt, vállalta az üldözést, vállalta Krisztusnak a sorsát, egészen a megfeszítésig, az élni fog, és övé a mennyek országa. Te pedig, aki az őre voltál, elkárhozol!”

A Szentatya útjának ez a tanítása. De jó meghallani! És jó dolog, ha a nagybőjtben a lélek mérlegre teszi, hogy vajon követem-e a megfeszített Krisztust? Vajon amit Ő a nyolc boldogságban elmondott, mindazokat az erényeket próbálom-e először szeretni, azután gyakorolni?

Áldott legyen az Úr, aki adta az erőt a pápának, hogy ezt az utat végigjárja. S adja az Ő kegyelmét, hogy mindazok, akik találkoztak a pápával és hallották a szavát, meghallják azt, ami nekik szólt. Amen.

Kedd

Napi könyörgés

Irgalmas Istenünk, kérünk, maradjon velünk mindig a te kegyelmed: tegyen készséggé szent szolgálatodra és hozza meg nekünk gazdag ajándékodat. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Dán 3,25.34–45.

Evangélium: Mt 18,21–35.

(A Szentatya böjti üzenetét lásd a [függelékben](#))

Testvéreim! A Szentatya erre a nagyböjtre szóló üzenetében a bocsánatkérésről és a megbocsátásról beszél. És nem véletlenül. Ő, aki az egész világot át tudja tekinteni, látja, hogy nemcsak egyes emberek között, népek között is, földrészek között is iszonyatos ellentétek feszülnek, s ilyen-olyan formában háborúk is dúlnak. Mert mi emberek önmagunktól nem ismerjük a bocsánatkérést és a megbocsátást. A Szentatya elmondja, hogy az elmúlt évszázad fölerősítve mutatja azt az igazságot, hogy minden nemzedékben újraindult egy örvényszerű mozgás. Ennek lényege, hogy akinek hatalma van, az letiporja a másikat, de az idő múlik és egyszer csak fordul a történelem. A középkori ember azt mondta, hogy vigyázz, mert a szerencse kereke forgandó, és ma fönn vagy, holnapután lenn leszel... – ezt látni a történelemben. És amint a korábban lent lévő fölülkerekedik, azonnal kezdi elkövetni ugyanazokat a bűnöket, amiket ellene követtek el. S úgy tűnik, a történelem gyorsul. Ahogyan az örvény sugara is egyre kisebb s a forgás egyre gyorsabb lesz, valami ilyesmit látni a történelemben is. – És a pápa mondja, Jézus Krisztus földi helytartója mondja, hogy „Emberek! Ha ezt a mozgást meg nem állítja a megbocsátás és a bocsánatkérés, beláthatatlan következményei lesznek!”

Csak éppen a pápa hozzáteszi, hogy a tanító Egyház ezt hirdeti, de tudja, hogy valami olyat mond, ami az egész emberiség teljes hagyományához képest újdonság. Mert ez az Újszövetségnek a kincse. Ezt mi a Megváltótól kaptuk, és csak Tőle tudjuk megtanulni. A megváltó Krisztustól, aki ellen, jóllehet övé a világ és teljesen ártatlan volt, az ember minden bűnt elkövetett. Mindent. A nagyböjt két utolsó hete, a szenvedés időszaka ezt megint odateszi a szemünk elé.

És Ő megbocsátott. Mert tudta, hogy az Atya, aki Őt küldte, a bűnös emberért küldte. És az Atyának a maga végtelen hatalmából van ideje és van irgalma, meg van igazságossága. Aki pedig képtelen a bocsánatkérésre, azt majd az Isten megítéli. Igazságosan. Ezért neki, a megtestesült Igének a maga embersége szerint nem kell bástyákat rakni maga köré, nem kell bosszúhadjáraton törnie a fejét. Nem arra kell tanítania a tanítványokat, hogy miként álljanak érte bosszút vagy hogyan védjék meg magukat, hanem ezt Ő is rábízta az Atyára. És a föltámadásában megmutatkozott, hogy az Atyának gondja van a Fiúra és Benne az emberre.

A Szentatya azt hangsúlyozza nagyon, hogy „gyermekeim, vegyétek a fületekbe, fogadjátok a szívetekbe, hogy a megbocsátás és a bocsánatkérés újszövetségi dolog. A kegyelemnek a dolga, és föltételezi az Istent.” Ezért képes egy istenhívő, főleg egy katolikus keresztény bűnbánatot tartani, bocsánatot kérni és megbocsátani. – A szekularizált ember pedig, aki ateista, akinek nincs Istene, ezt az erkölcsi témakört nem ismeri. Tagadja is. És csinálja az ellenkezőjét.

És nyilván nagyban is, tehát nemzetek viszonylatában is valami hasonló tudna lezajlani, mint ami egymás között történik, amikor valaki meghallja ezt a szót: „Kérj bocsánatot!” – vagy: „Bocsáss meg a másoknak!” – Amikor két ember így egymásra talál, újjászületik az

élet. Mert az, akinek bocsánatot kellett kérnie, tudja nagyon jól, hogy neki valami vaj van a füle mögött, nem is ment a napra... meg is dermedt az élete... – aki pedig nem akar megbocsátani, annak leköti az összes energiáját a leselkedés, hogy mikor kerül a másik olyan helyzetbe, hogy na most eltiporhatom! – és emiatt elfelejt élni.

Ha pedig a bocsánatkérő és a megbocsátó összetalálkozik, hányszor derül ki, hogy aki vétett, ügyetlen volt vagy figyelmetlen volt, nem ártani akart, hanem gyarló volt. Aki pedig megbocsát, annak számára hányszor kiderül, hogy „Istenem, ha én nem vagyok ilyen késedelmes, ha nem hagyom, hogy a bocsánatkérő jöjjön hozzám, hanem elébe megyek a szeretetben, akkor...” És akinek most megbocsátania kell, igazában szeretne elsüllyedni. Mert fölismeri, hogy az a másik, aki lehet hogy gyenge volt, gyarló volt, figyelmetlen volt, most valójában nagyobb mint én, mert ő el mert jönni hozzám bocsánatot kérni. És itt újjászületik az élet.

Ez az Újszövetség. És ez az, amit a katolikus Egyház képvisel a világban, és tudja, hogy amikor ezt meghirdeti, nagyon sokszor az ellenkező reakciót váltja ki. – Nem olyan régen hangzott el rádióban, hogy „kérem... aki megbocsát, az utólagosan igazolja az ellene vétőnek a gaztettét”. – Nem! Aki ezt gondolja, annak még fogalma sincs az igazán emberhez méltó életről és azokról a lehetőségekről, amiket a megváltó Krisztus nekünk megnyitott.

Merjünk bocsánatkérő emberek lenni, és merjünk megbocsátani! Csöndes istenfélelemmel hordozzuk a szívünkben annak a tudatát, hogy az isteni igazságosság létezik. És aki itt a földön bocsánatkéréssel és megbocsátással el nem rendezte a konfliktusait, az találkozni fog a színtiszta igazságossággal. Míg a megbocsátás meg a bocsánatkérés beleviszi az embert az isteni irgalomba, aminek az ünnepére készülünk a húsvétban.

Adjunk hálát azért, hogy az Újszövetségben élhetünk. Adjunk hálát azért, hogy – bár néha nehezünkre esik, de azért mi tudunk bocsánatot is kérni, és megbocsátani is. Adjon nekünk az Úr erőt, akár egyikhez, akár másikhöz, hogy amikor kell, meg merjük tenni. Amen.

Szerda

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, segíts minket, hogy a nagyböjt szent idejében megjavuljunk: Igéddel táplálkozva egészen Neked adjuk magunkat, és mindig egyek legyünk az imádságban. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *MTörv 4,1.5–9.*

Evangelium: *Mt 5,17–19.*

Testvéreim! A mi időnkben, amikor Európa felől, Nyugat felől jön egy olyan szekularizált szellem, amelyik azt hirdeti, hogy a modern, mai ember túl van már a kereszténységen, azaz visszatért a kereszténység előtti pogányságba, jó egy kicsit meggondolnunk azt, hogy az ősegyház, amikor a keresztségre készítette föl azokat, akik bekopogtak nála, hogy „én úgy érzem, nekem kereszténynek kellene lennem!”, az első, amit elkezdtek nekik megmutatni, az a keresztény életstílus volt. Megmutatták, hogy milyen erkölcsi törvényekhez igazodik az, aki keresztény. És megmondták nekik, hogy „nézd meg és gondold meg, akarod-e ezt az életet élni”.

Azután tovább nem is kellett folytatni szóval a dolgot, mert ezek a pogány világból jövők tudták, hogy ha elkezdenek ebben a stílusban élni, üldözötté válnak... Ettől volt olyan nagyon komoly dolog az egész katekumenátus, a keresztségre készülés. Mert igazában az történt, hogy megmutatták nekik: „Tudod, az első, amit keresztényként gyakorolnod kell majd: ne lopj! Ami nem a tiéd, tartsd tiszteletben... És ne csalj!... Azután ne hazudj!” – s ha ezek után még mindig volt kedve az illetőnek tovább menni a megkezdett úton, akkor folytatták: „Ne ölj! Se magzatot, se öreget, se a gyengébbet. Ne ölj! Tiszteld az életet!... Ne paráználkodjál... És tiszteld atyádat és anyádat.

A katekumenoknak megmutatták, hogyan valósul meg a Tízparancsolat krisztusi formája. Ha a jelentkező kitartó volt – engedte a szívében erősödni Krisztus hívó szavát: „térj meg, tarts bűnbánatot, és gyere utánam” –, elég hosszú időt hagytak neki a felkészülésre. Olykor éveket. És ezek a keresztségre készülők egyre világosabban látták: én még nem vagyok megkeresztelve, de próbálgatom gyakorolni, hogy nem csalog, nem hazudok, nem lopok, megpróbálom tisztelni az életet meg a többieket – de szembefordul velem a közvetlen környezetem.

És itt olyanokra kell gondolni, hogy a keresztény parancs egyformán szólt rabszolgáknak és előkelő, gazdag embereknek, akiknek rabszolgáik voltak. Nem kell nagy fantázia ahhoz, hogy az ember elképzelje, hogy amikor – mondjuk – két vagy három hónap múlva egy gazdag, rabszolgatartó ember reggel a fürdőben elkezdte a napot, hogyan piszkálták és szekálták ott a többiek: „Normális vagy te? Te rendesen eteted a rabszolgáidat... hát lázadást akarsz bennük kiváltani?... mit csinálsz te tulajdonképpen?!” – Meg amikor kiderült, hogy igen ám, de ő most már bizonyos üzletekből kiszáll... nem hajlandó részt venni bennük. Erre végképp nekimentek. – És az illető még meg se volt keresztelve. Még csak ízlelgette azt, hogyan kell egy kereszténynek élnie... és már szembefordultak vele a többiek.

Érdekes történet lenne ez akkor is, ha csak az ősegyházban lett volna így. De a világban mindig így volt, és a mi szekularizálódó világunkban egyre élesebben így van. És nemcsak a keresztségre készülőkkel, hanem a már esetleg öreg, szakállas keresztényekkel ugyanez történik meg. Mondjuk amikor a világ meghirdetné – például egy rendszerváltozás után –, hogy „kérem, most az egykori áldozatok számonkérő és bosszúálló szituációba kerülhetnek. Kezdjék el elszámoltatni a kínzóikat, a gyilkosaikat, a rabtartóikat... és így tovább...” – Ha

ebben a helyzetben akár szóval, akár magatartásával meri valaki a megbocsátást meg a bűnbánatot hirdetni, ugyanolyan helyzetbe kerül, mint az ősegyházban mondjuk egy rabszolgatartó, aki föladta korábbi életét és elindult a kereszténység felé.

Ugyanakkor emlékeznünk kell a Hegyi beszédben a nyolcadik boldogságra: „boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa”. Boldog, aki az Úr Krisztustól megtanul a tökéletes törvény szerint élni. – Ami persze nem könnyű! Mert sokkal egyszerűbb az erősek meg az erőszakosok meg az üldözők oldalán hatalmaskodni. Sokkal egyszerűbb. Hanem átkerülni az Úr Krisztus oldalára, átkerülni a kereszthordozók oldalára... – nem könnyű, de kegyelem. Mint ahogy ezek a katekumenok ott az ősegyházban nagyon gondosan és pontosan fölmérték, hogy ennek esetleg vértanúság lesz a vége... És mégis kérték a keresztséget. Mert a szívük megérezte azt, hogy engem hívnak, és még csak ízlelgetem, de már kezdem érezni az üldöztetést... és mégis, most már tudom, hogy az az élet, amit én majd a keresztségben megkapok és utána folytathatok, minden üldözöttsége ellenére több, mint az üldözőké. Tehát az életet választom, Krisztust választom. Amen.

Csütörtök

Napi könyörgés

Fölséges Istenünk, alázattal kérünk, add meg szolgálóidnak, hogy minél jobban közeledik a húsvét ünnepe, annál nagyobb áhítattal készüljünk a megváltás misztériumának ünneplésére. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Jer 7,21–29.*
Evangélium: *Lk 11,14–13.*

Testvéreim! Nagyböjtöt tartva az Egyház jelet szeretne adni az Úr Krisztus felé: „Urunk, halljuk a szót! Halljuk a Te hívó szavadat, amivel össze akarod gyűjteni népedet. És a magunk részéről, amikor bűnbánatot tartunk, imádkozunk, próbálunk jobbak lenni, e szóra mozdulunk meg. És engedjük, hogy az Úr összegyűjtsön. És ez rendkívül fontos. Mert emlékezzünk csak rá, amikor Keresztelő Szent János hirdeti, hogy már köztetek van az, Akire vártunk... – azt mondja, hogy a szórólapátja a kezében van. És megtisztítja a szérűjét, és a búzát a csűrőbe gyűjti.

A nyilvános működése vége felé mondta az Úr: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, hányszor akartam összegyűjteni a fiaidat, mint ahogy a kotlós a szárnya alá gyűjti a csibéit, de te nem akartad.” – Vagy amikor Kaifás, a főpap azt mondja, hogy jobb, ha egy ember hal meg a népért, akkor az evangélista megjegyzi, hogy Kaifás prófétált, mert Jézus tényleg meghalt a népért, de nemcsak Izraelért, hanem az *emberért*, hogy Isten összes szétszórt fiait összegyűjtse az Egyházba.

Figyeljünk föl rá, hogy a Sanctus után, a kánonban hangzik: „Istenünk, Te népet gyűjtesz magad köré szüntelen, napkelettől napnyugatig.” Az Egyház, ez az összegyűjtendő és összegyűlő nép, azokból áll, akik hallanak. Mert nem összetételéről van szó, nem arról van szó, mint amikor – mondjuk – egy csikós lóra kap és a karikás ostorral összeveri a csikókat, lovakat vagy a csordát. Jézus hív, mert embereket emberi módon meghívással kell összegyűjteni. Megadván a meghívottnak azt a lehetőséget, hogy nézd, én szeretlek téged annyira, hogy meghívlak – mondjuk – egy menyegzőre. De szabadságodban áll, hogy eljössz-e, vagy nem, enged-e, hogy megoszam veled az örömet, vagy nem.

Bennünket a Bárány menyegzőjére hívnak. És a szentáldozás előtt halljuk minden áldott szentmisében, hogy „boldogok, akiket meghív lakomájára Jézus, az isteni Bárány”.

Az gyűlik össze Jézus köré, aki ezt a hívó szót meghallja. Persze ebben a meghívásban törvények is hangzanak el. Ahogyan tegnap hallottuk, kereszténynek lenni egy más életstílust jelent, mint a világe. – És aki elindul e meghívó szóra és teszi azt, amit a Meghívó mond, azt kitalálja magából és üldözni kezdi a világot. – Ennek a szentek örülni tudtak. Mert ők megérezték azt, hogy a hívó szó vonz, a világ meg taszít; és Feléje taszít. S ettől én gyorsabb leszek, nem vagyok a magam erejére hagyva.

Ezt a nagyböjtben egy kicsit meg lehet tapasztalni. De adjunk hálát az Úrnak azért, hogy hív. Hogy belőlünk – belőlünk is! – gyűjti össze a mennyek országát, már itt a földön. De adjon nekünk halló fület meg mozgó lábat, hogy amikor kell, az éppen következő lépést Őfeléje meg tudjuk tenni, és össze tudjunk Nála gyűlni. Akkor is, ha kicsit fáj. – De aki hallja ezt a hívó szót, az a szívében érzi annak örömét, hogy hazafelé megyünk. Az út, amin járunk, menyegzőre visz. Érdemes küszködni, érdemes ezen az úton járni. Érdemes hallani a hívó szót, megfogni egymás kezét és segíteni egymásnak. Amen.

Péntek

Napi könyörgés

Kérünk, irgalmas Istenünk, kegyelmed árássza el szívünket, hogy tartózkodni tudjunk az engedetlenségtől és szeressük tenni a te akaratodat. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Oz 14,2–10.
Evangélium: Mk 12,28–34.

Testvéreim! Ez az írástudó, talán nem teljes rosszindulattal, provokál. Vitát kezdeményez Jézussal, akiről híre ment, hogy csodatévő és Mester. És ő most vitát kezdeményez arról, hogy melyik a főparancs.

Ezt a provokációt ma talán jobban megértjük, ha föltételezünk egy olyan helyzetet, hogy ma valaki megkérdez egy mai magyar jogászt, mondja már meg, abból a körülbelül másfél folyóméternyi nyomtatott törvényanyagból, amit a közelmúltban hozott a parlament, melyik a fő törvény?! – És Jézus nem száll vitába, hanem idézi az imát, amit az az írástudó is minden reggel elmondott. Mert egy jámbor zsidó akkor is, most is a napot ezzel kezdi: „Halljad Izrael. Az Úr az egyetlen Úr..., szeresd a te Uradat, Istenedet...” – ezt imádkozzák.

Jézus nem vitatkozik, hanem kinyilatkoztatja, hogy a főparancs a szeretet parancsa. Vajon ez az írástudó megértette-e azt, amit mi magunk is oly lassan fogunk föl az Egyházban, hogy a főparancs kulcsa az önismeretünk?

Mert amíg az ember csak hallja, hogy *teljes szívedből, teljes erődből, teljes elmédből, minden erődből szeresd az Istent, és a felebarátot, mint önmagadat*, és még nincs fogalma önmagáról, ez a törvény igazában nem mond neki semmit. Hanem amikor kezdi megismerni a szívét, a tulajdon szívét, a tulajdon eszét, az elméjét, kezdi megismerni, hogy mi lakik benne és mennyi erő van benne, s akkor hallja a parancsot, hogy „a lehetőségeid szerint, a határokig elmenve, teljesen szeresd a te Uradat, Istenedet” – akkor kezdi az ember fölfogni, hogy ez a parancs mit is mond. És a másik felét is, hogy „azt a felebarátot, a melletted lévő embert, a szomszédot úgy szeresd mint önmagadat”. Megint, hogy e szavak mit mondanak, az ember csak akkor kezdi fölfogni, amikor a saját belső világában lassan tájékozódva érzékelni kezdi, hogy mennyire és hogyan szereti önmagát. És ha ez az istenszeretnek a fényében történik, akkor az ember hallja a többi törvényt is. És elkezd szétválni önmaga előtt, hogy az önszeretetnek ez meg ez meg ez a lépése vagy ez a területe – jó. Ezzel szemben az meg amaz, ami pedig nekem annyira jól esik, annyira kedves, annyira büszke vagyok rá, az Isten törvényének fényében – rossz. S a jó meg a rossz szétválasztásával kellene szeretni a szomszédot is, a felebarátot is. Segíteni őt a jóban, tenni neki a jót, de segíteni a rossz elleni küzdelemben is, vagy megóvni őt a rossztól. – És akkor hitelessé válik az, hogy *Istenem, én teljes szívemből, teljes erőmből próbállak szeretni, nem a szavaimmal, hanem a tetteimmel*. Próbálok tenni azt, amit mondasz.

Nagysokára ér el az ember oda, hogy egyáltalán fölfogja e főparancs súlyát. Azután még odébb van az, hogy igazában megcsinálja. És amikor az ember igazában kezdi magát megismerni, egyszer csak rájön: Istenem, ez a főparancs ha megvalósul, az maga a mennyország. És csak ott tud megvalósulni maradék nélkül, tökéletesen. Itt a földön csetlünk és botlunk, ütjük és vétjük... Sokszor azt hisszük, hogy apró, jelentéktelen ügyekben vétünk – és valójában sértjük a főparancsot.

Segítsen minket az Úr Krisztus a kegyelmével megismerni magunkat. Adjon bátorságot hozzá. És adjon látó szemet, hogy észrevegyük, mi a jó és mi a rossz, hogy jól tudjuk szeretni azt a szomszédot, aki a felebarátunk. Amen.

Szombat

Napi könyörgés

Istenünk, aki évről évre megadod népednek az önmehtagadás időszakát, kérünk, segíts, hogy megtisztult lélekkel érkezünk el a húsvét misztériumának ünnepléséhez, és üdvös hatását szüntelenül érezhessük. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Oz 6,1–6.
Evangélium: Lk 18,9–14.

Testvéreim! Az Úr Jézus példabeszédei újra meg újra mélyen érintik az embert, ha él a lelke. Mert az előbbi példázat a farizeusról meg a vámosról a gondolkodó emberben először életre hív egy ítéletet, mely szerint nem biztos, hogy ez a farizeus gonosz, inkább csak egy tévedésben lévő ember, nála igazabb a vámos, a bűnbánó vámos, s természetesen én az utóbbi kategóriába tartozom.

Azután múlik az idő, és az ember egyszer csak rájön, hogy hányszor, de hányszor élem meg a farizeusnak a helyzetét. Mert Jézus nem azt mondja, hogy a farizeus hazudott, vagy imádsága tulajdonképpen istenkáromlás volt, mert önmagát magasztalta... Nem erről van szó! És ezért jó fölfigyelni arra, hogy Jézus a végén azt mondja: „a vámos megigazultabban (!) tért haza, mint a farizeus”. A farizeus nem bünt követett el azzal, hogy imádkozott. Ő hetente kétszer valóban böjtölt. Hogy hogyan, azt nem lehet tudni. Nem biztos, hogy gonoszul böjtölt. Meg tizedet adott mindenből.

A hibát ott követi el, hogy a másik emberhez méri magát. A felebaráthoz, akiről neki megvan a véleménye: ez a *vámos*, aki eladta magát! Én bezzeg nem adtam el magam. Én becsületes, igaz izraelita vagyok.

Csak egyet nem gondolt meg ez az ember. És ez az, amit mi is lassan fedezünk föl: amikor összemérem magamat egy másikkal és azt látom, hogy én nem követek el olyan dolgokat mint ő, ebből nem az következik, hogy „hála neked, Uram, hogy én sokkal jobb vagyok, mint ő!” Hanem ebből az következik, hogy hálát adok neked, Uram, hogy nem engedted, hogy olyan helyzetbe kerüljek, mint ő került.

A vámosok nem jókedvükből adták el magukat a rómaiaknak, hanem azért, mert szegények voltak. Az egyetlen megélhetési lehetőséget számukra ez a hivatal jelentette. A farizeus pedig lehet, hogy nagyon korrekt úriember volt, de a küszöbe mellett ott lehetett a koldus Lázár, akin nem könyörült. Míg a vámos – könnyen lehetséges – megtehetette azt, hogy amikor látta, hogy jön egy nyomorult, szegény ember, aki valamit vásárra visz vagy valamit át akar vinni a határon, behunyta a szemét, és azt mondta: „tűnj el gyorsan, téged nem akarlak megvámolni”. Megkönyörült a nála szegényebben.

Mint ahogy az elmúlt évtizedek után velünk is megeshet az, hogy kiderül valakiről, hogy eladta magát. Békepap lett, ez lett, az lett, amaz lett. S megkísérti az embert: „Uram, hálát adok Neked azért, hogy nem vagyok olyan, mint ez”. – Nem tudhatom, mi kényszerítette őt arra, amit tett. És nem tudhatom, hogy mennyivel több jót tett ő a nyomorúságában – a szerintem bűnében –, mint én, aki állítólag korrekt úriember maradtam. Ha az maradtam.

A nagyböjt a bűnbánat ideje. És jó, ha meggondoljuk, hogy a mi Istenünk belelát a szívébe, a vesénkbe, a csontjainkba. Átlát rajtunk. És nem azt kéri, hogy egymáshoz képest igazoljuk a nagyságunkat, hanem azt kéri, hogy irgalmasak legyünk egymás iránt. És bocsássunk meg egymásnak. És akkor a mellünket verve meghajlunk Őelőtte, a mindent látó Isten előtt, mondván: „Uram, lehet, hogy megóvtál engem ettől vagy attól a helyzettől, és x,

y, z bűnt én nem követtem el, de – könyörülj rajtam! Mert talán az a másik, akit én eddig elítéltem, jobb, mint én. S mert mi emberek valamennyien irgalomra szorulunk.”

A mai, holnapi, holnaputáni nap, Gyümölcsoltó Boldogasszony környéke éppen ezt az örömet hirdeti: Az Ige, amikor érkezett a perc, Testté lett. A Szűzanya fogadta Őt, és elindult a megváltásunk. Elindult a bűneink bocsánata, elindult az irgalom, hogy látható legyen, hallható legyen. – Hát hallgassuk Őt! És engedjük, hogy az Úr Krisztus tanítása, szava megfogjon a szívünkben. Amen.

Nagyböjt 4. hete

Hétfő

Napi könyörgés

Istenünk, aki csodálatos szentségeiddel megújítod a világot, kérünk, add, hogy Egyházad az igazság megismerésében előre haladjon, és földi küzdelmeihez is megkapjon minden segítséget. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Mik 7,1–11.

Evangélium: Jn 4,46–54.

Testvéreim! Közeledünk a szenvedés időszakára felé. S ilyenkor az Egyház felsóhajt: „Jaj, Istenem, csak megértenék az emberek a megváltás misztériumát, csak el ne mennének megint az Élet forrása mellett!” Olyan jó volna, ha ez a sóhaj mindegyikünkben megszűlné: „Jaj, Istenem, csak el ne menjek melletted úgy, hogy nem vettelek észre!”

Az evangélisták ugyanis elmondják, hogy a kortársak közül sokan elmentek mellette, sőt, szembefordultak Jézussal. Pedig akkoriban, s már jóval az Úr Jézus születése előtt is, a zsinagógái tananyaghoz hozzátartozott a kérdés: Mi lesz majd akkor, ha a Messiás eljön? A gyermekeknek katekizmuszerűen tanították, hogy ha a Messiás eljön, tíz dolgot vissza fog hozni, amit Ádám óta elveszített az ember és elveszített Izrael. És pontosan felsorolták a prófétáktól az eljövendő Messiásról szóló ígéreteket. Ezen ígérek közé tartoztak, amit Izajásnál lehet olvasni, a gyógyítások, meg amit Ezekiel látomásából lehetett kiolvasni, hogy a Messiás, ha jön, életet fog hozni. Mert Ezekiel azt látta, hogy a templomban történik valami... Először is újjá fogja építeni Isten a templomot, azután a templom küszöbe alól fakad egy forrás, amelyik nem a természet rendje szerint fog viselkedni. Mert a források általános jelensége az, hogy ahol fölfakad, ott van a legtöbb víz, s ahogy távolodom a forrástól, egyszerűen csak elfogy a vize. Fölissza a föld. – Ezekiel az ellenkezőjét látta: ez a forrás fölfakad, s minél távolabb van az eredő pontjától, a vize annál bőségesebb; beleömlik a Holt-tengerbe, s az megédesedik tőle, a Holt-tengernek a vize élő vízzé válik, tengernyi lesz benne a hal.

Erre a kérdésre tehát, hogy „mi lesz, ha a Messiás eljön?”, az egyik válasz így szólt: „életet fog hozni”.

Hozta, és nem ismerték föl! Az a gyógyítás, amit ott, Jeruzsálemben az Úr Krisztus művelt, kiáltja, hogy itt van az, akire vártatok, íme a jel! 38 éve beteg ez az ember. Senki nem tudott rajta segíteni. Ő maga pedig tulajdonképpen föladta már a reményt. És most mégis talpra állt. A természet rendje ellenére. – És erre mi a válasz? Számonkérés: „Szombat van. Ki volt az, aki azt mondta neked, hogy sértsd meg a szombati törvényt?” Nem azt kérdezik: „ki volt az, aki téged talpraállított?”, Hanem: „ki volt az, akinek a szavára hivatkozva te vétkezel?”

Az ember ilyen tud lenni: ott van a jel, és a homlokegyenest ellenkezőjére értelmezi.

Na, ezért sóhajt föl az Egyház: „Jaj, Istenem! Csak megértenék az emberek a keresztet! Mert ez az a bizonyos forráspont, ahonnan az Élet forrása fakad, amit Ezekiel látott, a szent kereszt és rajta az Úr Krisztus megnyitott szíve.” És hányan, de hányan nem értik, elmennek mellette vagy a homlokegyenest ellenkezőjére magyarázzák. És azt az életet, ami az Úr Krisztus megnyitott szívéből fakad, úgy értelmezik, hogy „vigyázz vele, kerülj el, mert elpusztít; jaj neked, mert bajt hoz rád”.

Akinek pedig látó szeme van és jóakarátú ember, és engedi, hogy a szíve tisztuljon, az egyre inkább látja és tapasztalja, hogy az az élet, amelyik a főparancshoz igazodik, amelyik próbálja szeretni az Istent, és szeretni a szomszédot, a felebarátot mint önmagát – az az élet nem tőlünk van, az az Úr Krisztustól való. Csak be kell fogadni. S vigyázni kell rá, hogy sok minden körülöttünk – mint egy forrásnak a vizét – föl ne igya. Megmaradjon bennünk.

Mi a húsvét felé úgy megyünk, hogy ennek a forrásnak a fölfakadását fogjuk ünnepelni, hálát adva érte, s megköszönve, hogy mi ebből az életből élhetünk. Ma is, mint eddig, s reméljük, ezután is. Amen.

Kedd

Napi könyörgés

Irgalmas Istenünk, kérünk, engedd, hogy a nagyböjti szent vezeklés készíse elő híveid szívét, hogy méltón részesüljenek szentségeidben és örömmel hirdessék szabadító irgalmasságodat. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Ez 47,1–12.

Evangélium: Jn 5,1–16.

Testvéreim! A zsidók, különösen az Ószövetség teológusai megbotránkoztak azon, hogy Jézus szombaton gyógyít. Ha megkérdeznénk őket, hogy szerintük mit csinál az Isten, ők azt mondanák: „Mit csinálna? Megteremtette a világot, a hetedik napon megpihent és azóta Izraellel törődik. Várja Izraeltől az imádságot, a Törvény megtartását meg az áldozatokat. Mást nem csinál.”

S akkor jön Jézus, s azt mondja: „Az én Atyám szüntelenül munkálkodik”. Erre fölháborodtak: „Ez istenkáromlás! Mi az, hogy munkálkodik? Dolgozik? Rádásul Atyjának nevezi az Istent.” És meg akarták ölni.

Mi alig tudjuk megérteni, hogyan tudott ilyen gyilkos indulatot kiváltani ez a kinyilatkoztatás, hogy az Isten nem vonult ki a teremtésből! Szüntelenül munkálkodik!

A mi Istenünk a teremtett világban adott modelleket, hogy mit csinál a jó Isten egész nap. Föltehetünk egy ilyen kérdést, hogy mit csinál a Nap egész nap! A régiek azt mondták, hogy járja a maga pályáját, forog a föld körül. Ettől van reggel, délben, este. Akkor jön Kopernikusz és azt mondja, hogy teljes tévedés! A Nap áll. A Föld forog körülötte. Még rázósabb lesz a kérdés: mit csinál a Nap egész nap?! És a gondolkodó ember, a természettudós ember egyszer csak rájött, hogy mi történik a Napban?! Hogy a Nap egy hatalmas atommáglya, amiből minden élet, minden fény, minden meleg származik a Föld számára. A Nap a forrás a földi élet számára, s a Napban valami fantasztikus átalakulási folyamat zajlik le, amiből energiák szabadulnak föl. A Nap nem él, de ott történnek olyan dolgok, amiktől függ az egész földi élet.

És ha elhangzik a kérdés, hogy mit csinál a jó Isten egész nap? – a kinyilatkoztatás válasza: Él! Él a maga szentháromságos életét, ami isteni tevékenység persze, és nem fizikai munka. Erről az életről mondta az Úr Jézus, hogy „az Atyát nem ismeri senki”. Az embernek magától nem lehet fogalma arról, hogy mit csinál a jó Isten egész nap, hogy micsoda élet zajlik a Szentháromságon belül. Ő azonban, a Fiú, ismeri, mert ezt az életet éli. És akinek ő ki akarja nyilatkoztatni, az megismeri az Isten életét. Aki hallja az ő szavát, és megteszi az Atya akaratát, azt bekapcsolja ebbe az isteni életbe.

Segítsen nekünk az Úr Krisztus hallani az Ő szavát. Mert amikor Ő életre kelti a halottakat az utolsó ítélet napján, már nem lesz olyan, hogy „én ezt nem akarom hallani”. Hanem hogy akkor mit hall az ember, az attól függ, hogy a földi életében hallgatott-e Jézusra. S aki hallgatott rá és engedelmeskedett neki, az – ahogyan Ő mondja – már át is ment az ítéleten. Annak az az utolsó szó – „Támadjatok föl!” – a boldog föltámadást fogja jelenteni az életre. Erre készülődünk a nagyböjtből is. Készülődjünk tehát! Amen.

Szerda

Napi könyörgés

Istenünk, ki megjutalmazod a jótetteket és a bűnbánat láttán megbocsátod a bűnöket, kérünk, könyörülj a te szolgáláidon, hogy amikor megvalljuk bűnös voltunkat, elnyerhessük Tőled a megbocsátást. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Iz 49,7–16.*
Evangélium: *Jn 5,17–30.*

Testvéreim! Nekünk is elmondja az Úr Krisztus ugyanezt. Nekünk, embereknek, akik annyira tudjuk keresni egymásnál a dicsőséget. S mi is olyan képmutató módon tudjuk isteníteni az Írást. Csak egy kicsit gonoszabbak vagyunk, mint az Úr Krisztus nemzedéke. Mert nekik az Írás Mózes volt. A szent Írás volt. Nekünk pedig az Írás már a sajtó. Az írott betű, aminél nem számít, hogy ki és milyen szándékkal írta le, fontos az, hogy írva áll. És már szó sincs Istenről, Krisztusról, üdvösségről. Egymást díjazzuk, kitüntetjük, jutalmazzuk, és nem kérdés, hogy az Isten vajon mit szól hozzá?

Tegnap hallottuk, az Úr azt mondta: „Aki hisz bennem, átment az ítéleten”. Aki nem hisz, az is átment. Az ítélet pedig megkezdődött, amikor a világosság a világosságba jött, az Ige megtestesült, eljött értünk, emberekért: az ítéletet az ember saját maga mondja ki önmaga fölött azzal, hogy hisz-e a Megváltójának, vagy nem. Aki hisz, az üdvözülni fog, aki nem hisz, elkárhozik. És ezért senki más nem felelős, csak maga az ember.

Az Úr Krisztus pedig néz bennünket, mai embereket. Mindegyikünket. Az Egyházban elhangzik az Ő tanítása. És hitet kér. És az ítélet változatlanul a részünkről fogalmazódik meg.

Lehet, hogy ma kicsit nehezebb keresni az Isten dicsőségét, mint korábban. De a nagybőjt erre nevel: keresd azt, ami Istent dicsóítja, és keresd, kérdezd Tőle, hogy életed kedves-e Előtte? És ne azt figyeld, hogy a felebarátod jutalmaz-e, dicsóít-e, és ne abban legyetek egyek, hogy ő dicsóít téged, te dicsóítod őt, s mind a ketten megdicsőültök egymástól... Hanem keresd őszintén az Isten tetszését.

Nem könnyű! De az Úr Krisztus szava érvényes, az a fájdalmas megállapítás is, hogy aki nem hisz a Szentírásnak, az nem talál oda Hozzá. De akiben jóakarát él és hinni akar, azt Ő ma is – ebben az emberi írást istenítő világban is – megőrzi. Tanítja, vezeti. Engedjük. Engedjük, hogy odavezessen a Golgotára. A kereszthez, és általa az örök boldogságba. Engedjük, hogy üdvözítsen minket a kereszttel. Amen.

Csütörtök

Napi könyörgés

Istenünk, ki a böjtöléssel tisztítasz, a jótettekkel pedig alakítasz minket, kérve kérjük irgalmasságodat, segíts, hogy hűségesen teljesítsük parancsaidat, és szívünk a húsvéti ünnepekre tiszta legyen. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Kiv 32,1–14.*

Evangélium: *Jn 5,31–47.*

Testvéreim! Járván az Úr Krisztus lábnyomában, az Egyház elámul azon, hogy a Megváltó Krisztus vajon miért nem veszítette kedvét nyilvános működésének már az első hónapjaiban?!

Mert Ő nemcsak a fizikai jelenségekben, de a szívekben is látta, hogy azokban, akikre rá volt bízva a nagy Ígéret, akik írásos formában őrizték és magyarázták azt, azokban nincs hit. Hanem belevesztek a betűk magyarázatába, és egyre élesebben támadták Őt, a megvalósult Ígéretet: „Te nem tartod meg az írott betűt. Te nem tartod meg a Törvényt. Te az Isten fiának mondd magad!” – És nem vették észre a valóságot.

Az Egyház történelmében, Izrael és az Egyház kapcsolatában ez sajnos mindvégig látható. És az Úr nem veszítette kedvét. Sőt, értük is meghalt. Azokért is, akikről pontosan tudta, hogy készítik számára a keresztet. Értük is meghalt.

Ugyanakkor a tanító Egyház boldogan tanítja, szemléli és éli, hogy Mózes tényleg az Úr Krisztusról írt. Az egész Ószövetség róla beszél. És ez annyiban kelt örömet egy hívő lélekben, hogy az Ígéret megvalósult. Az Isten önmagáról mindent elmondott, s értünk, emberekért mindent megtett. És ehhez képest igazán nem sok, amit tőlünk, emberektől kér. Hitet kér. Bizalmat kér, meg szeretetet önmaga és a felebarátok iránt. Ennyit. Semmi többet. De aki ezt adja, az mindenét adja. Viszonzásul.

Imádkozzon értünk a Boldogságos Szűz, meg Szent János, akit az evangéliumban hallgattunk, hogy ha az Úr Krisztus ránk néz, nehogy azt az ítéletet kelljen fölöttünk is kimondania, hogy „én megismertelek titeket, s nincs bennetek az Isten szeretete”.

Épp ellenkezőleg! A Szűzanya is, Szent János is, a szentek imádkozzanak értünk, hogy éljen bennünk a hit meg a szeretet az Isten iránt meg a felebarátok iránt is. Amen.

Péntek

Napi könyörgés

Irgalmas Istenünk, ki törékeny emberi természetünk számára minden támogatást megadsz szentségeidben, kérünk, segíts, hogy ajándékaidat méltó módon fogadjuk és a jámbor élet természetével viszonzzuk. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Bölcs 2,10–22.*

Evangelium: *Jn 7,1–30.*

Testvéreim! A nagyböjt kétharmada eltelt. Két hét múlva már nagypéntek lesz. Közeledünk a szenvedés napjaihoz, és az Egyház ilyenkor valamit átél az Úr Krisztusnak abból a kínjából, amit az Úr amiatt érzett, hogy „segítenék rajtuk – és nem hagyják; össze akarom őket gyűjteni – és ők nem jönnek; hívom őket – és a hátukat mutatják nekem, és nem az arcukat!” És a vesztükbe rohannak az emberek.

Ezt minden felnőtt megéli, amikor egy gyereket vagy egy fiatal valami veszedelemtől – amit ő lát – vissza szeretne tartani, és az a másik nem engedi. És vesztébe rohan.

A 38 éve beteg ember gyógyítása után vagyunk. És üldözik Jézust, mert nem tartja meg a szombatot, számon kérik ezért.

Ő fölmegy Jeruzsálembe a sátoros ünnepre, tanítani kezd és kinyilatkoztat, de nem hallják meg. Közben Jézus tudja, hogy ezek az emberek hiedelmek rabjai. Például egy ilyen elképzelésnek – amire hivatkoznak is –, hogy ha majd a Messiás eljön, senki nem fogja tudni, honnan való, s ha jön, valahonnan az égből jön és a templom tetején fog leszállni, onnan leveti magát a Kidron völgyébe és elindul...

Emlékezzünk csak rá, az ördög ezzel kísértette Jézust! Fölállította a templom párkányára, a templom tetejére, és azt mondta: „vesd le magad!” Mert az ördög tudta, hogy a nép valami ilyen attrakciót vár, ez volna nekik a jel. Jézus nem tette meg, de látta, hogy a körülötte lévők közül nagyon sokan, még a legfelsőbb körökben is ilyen elképzeléseknek a rabjai. Ő hiába teszi a csodáit, emiatt sem veszik észre!

Ezért kicsit félelmetes hallani a szentleckében a Bölcsesség könyvének 3–400 évvel Jézus születése előtti szavait arról, hogy a gonoszság hogyan gondolkodik az igaz emberről. Ez prófécia lett, mert Jézus körül ez az emberi magatartás vegytisztán megmutatkozott.

Jézus mindezt tudva megy, tanít – s azután meghal értünk. Hallgassunk Rá! És a saját hiedelmeinkkel, meg a világban – érdekes módon egyre erősebb hangon – beszélő hiedelmekkel szemben merjünk hinni a Megváltó Jézusnak! Aki az Egyházban éli újra meg újra a maga szenvedéstörténetét. S aki Benne hisz, azt Ő üdvözíti. Azzal Ő megosztja mindazt, amije van. Higgyünk Benne, hogy amikor a szenvedését szeretné velünk megosztani, fölismerjük. És merjünk vállalni a keresztet Vele és Érte! Amen.

Szombat

Napi könyörgés

Kérünk, mindenható Istenünk, irgalmasságod kormányozza szívünket, mert mi nem tudunk tetszésed szerint élni, ha te nem segítesz minket. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Jer 11,13–20.*

Evangélium: *Jn 7,32–53.*

Testvéreim! A nagyhéthez közeledve halljuk az evangélistát, amint elmondja, hogy mik történtek ott, az utolsó napokban, Jeruzsálemben. A nép körében Jézusnak híre volt, és sok várakozás élt Izraelben. Néhány dolgról azt kell mondani, hogy hiedelem volt. Más dolgok viszont próféciák voltak. És azt mindenki tudta, hogy az utolsó prófétánál, Malakiásnál az Úrnak elhangzott még egy ígérete: mielőtt eljön a Messiás, közvetlenül előtte jön majd még egy próféta. Aki előfutára lesz a Krisztusnak. Azután teltek-múltak az évtizedek ezen ígélet elhangzása után, és a hozzáértő írástudók, farizeusok hosszas spekulációba kezdtek, hogy vajon honnan lehet majd megismerni azt a bizonyos prófétát, aki bemutatja a Krisztust. A születési helyén is vitatkoztak, hogy vajon honnan származik majd? Mint ahogy a Krisztus születési helyéről is hosszasan vitatkoztak, holott Mikeásnál ott van a jövendölés, hogy Betlehem lesz a születési helye.

S akkor az Úr Krisztus eljön, és ahelyett, hogy türelemmel, alázattal odaültek volna az erősek, az okosak és a bölcsek is az Ő lábához, hallgatták volna és olykor kérdezték volna – nem, ehelyett a saját koncepcióik rabjai maradtak.

A kicsinyek, a szelídek, a szegények, Lázár, Márta, Mária, a Tizenkettőből tizenegy, s mindenekelőtt a Szűzanya – ott ülnek Jézus lábánál és hallgatják. Persze a Szűzanya sok mindent tudott, amit a többiek még nem. De ő is hallgatja a tanító Krisztust. A Fiát. Akiről Jeruzsálemben már megszületett az ítélet. S az ítélet úgy szólt, hogy ennek a názáreti Jézusnak el kell vesznie. S Ő ezt tudta.

Szent János evangéliumát hallgatva megdöbbenhetünk azon, hogy Jézus mennyire ennek a tudatában tanít. Kicseng a szavából, ami mellett oly sokan elmentek. Megmondta, hogy „még egy kis idő és én nem leszek többet köztetek. Elmegyek. És ahová megyek, oda ti nem jöhettek.” És erre nem azt kérdezték Tőle, hogy „miért mész el?... és hová mégy?” Hanem megsértődtek: „Hová készül ez?! Csak nem a görögökhöz, pogányokhoz megy?!”

Az Úr pedig megy és odaadja magát értünk, áldozatul. Megváltó áldozatul.

Ma tartani a nagybőjtöt, készülődni a húsvétra, érzékelní a húsvét közelségét valami olyasmit jelent számunkra, mint az Úr Krisztus körül lenni akkor, ott, az első húsvét előtt a tanítványok számára. A világ megy a maga útján, mit sem törődve azzal, mit jelent a húsvét. Sőt, az Úr Krisztus halálát ma is nemegyszer elhatározzák.

Szeressük az Urat! Maradjunk Mellette! Kísérjük végig Őt egészen a nagypéntekig, a Golgotáig. Tudván, hogy amit Ő szenved, azt értünk, emberekért, minden kor minden emberéért szenvedte és szenvedí az Egyházban ma is. De ez a szenvedés megváltást hoz.

Készüljünk az ünnepre! Engedjük, hogy ezek a szenvedéshez közeledő napok egy kicsit komolyabbá tegyenek minket! Csöndesebbé, imádságosabbá. Hogy részünk lehessen mindabban, aminek az ünneplésére készülünk. Amen.

Nagyböjt 5. hete

Hétfő

Napi könyörgés

Istenünk, a te végtelen irgalmassággal minden földi és mennyei áldással eláraszt minket; kérünk, segíts rajtunk, hogy levethessük magunkról a régi embert, és magunkra öltve Fiad képviselését fölkészüljünk a mennyek országának dicsőséges életére. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Oz 1,2–2,3.

Evangélium: Jn 8,1–20.

Testvéreim! A nagyböjtnak a kétharmada már eltelt. A két utolsó hét a szenvedésnek az időszaka, amikor az Egyházban ünnepelve emlékezünk a megváltó szenvedésre, a kereszthalálra, és készülünk a húsvétra. Ünnepelve emlékezünk.

Az ilyen emlékezés mindig kelteget: Ember! Ébredj rá, hogy ami korábban történt, az ma is jelen van és közöd van hozzá!

Az ünneplő ember ezért más, mint az, aki nem tudja vagy nem akarja ünnepelni az Úr szent titkait, mert nem tudja, vagy nem akarja tudni, hogy köze van mindahhoz, amire emlékezünk, és ami mint üdvözítő erő jelen van napjainkban is.

Az Úr Krisztus szenvedéséhez nekünk, embereknek általában is, egyenként is, kétfelől van közünk: egyrészt okai vagyunk a szenvedésnek, másrészt tárgya és célja vagyunk a szenvedésnek.

Okai vagyunk annyiban, hogy bűnös emberek vagyunk. És az Egyház – a római katolikus Egyház – meri hirdetni, hogy az egyetlen Boldogságos Szűz Máriát kivéve mindegyikünk eredeti bűnnel születik a világra. Az Úr Krisztusnak pedig azért kellett szenvednie, mert mi bűnösök vagyunk. Ha nem volnánk azok, neki nem kellett volna szenvednie, de mi bűnösök vagyunk. Okai vagyunk az Ő szenvedésének.

Ugyanakkor célja és tárgya is vagyunk a szenvedésnek, hiszen Ő azért jön, szenved és hal meg értünk, hogy megbocsáthassa a bűneinket. Az a tény, hogy okai vagyunk a szenvedésnek, az embert megalázza. Az viszont, hogy célja vagyunk a szenvedésnek, fölemeli az embert, mert ezek szerint mi fontosak vagyunk a mi Istenünknek. Mi, akiket – a múlt vasárnap hallottak szerint – elloptak Istentől. Mi nem elgurult pénzdarab vagyunk, bennünket elloptak. Mi nem egyszerűen az elcsatangolt bárány vagyunk, bennünket a Pásztor ellensége szándékosan elhajtott. És nem gyanútlanul csapdába esett tékozló fiúk vagyunk, hanem bennünket kitervelten elcsábítottak.

Mindennek folytatása az a házasságtörő asszony, akit odavisznek, odalöknek Jézus elé írástudók és farizeusok. Akik színleg ragyogó törvénytudó emberek, pontosan tudnak mindent és látszatra pontosan tartanak mindent. S provokálnak egy olyan helyzetet, amivel úgy gondolják: „na most, most megfoglaljuk a Názáreti Jézust!”

Jó tudnunk, hogy ez a csapda nagyon okosan volt kieszelve. Mert úgy gondolták – és tényleg így is volt –, hogy bármit válaszol a Názáreti, megfoglalják! Adva van ugyanis egy bűntény: rajtakapták ezt az asszonyt házasságtörésen. Erre Mózes törvénye valamit mond. Mégpedig szóról-szóra és kifejezetten erre az esetre. Nem mondhatja senki, hogy kérem... itt van egy joghézag és azon ki lehet osonni. Itt nincs joghézag. Itt törvény van, s adva van egy tény, amire a törvény pontosan passzol.

Na, Mester, és Te mit mondasz?! Ha netalán azt mondanád: „Hagyjátok futni ezt a szerencsétlent” – szembeszálltál Mózással, tehát hamis próféta vagy. Tényleg társa vagy az utcanőknak meg a vámosoknak meg a bűnösöknek. Ezért akár megkövezhették volna.

Ha viszont Jézus azt mondja: „Nosza, rajta, hajtsátok végre az ítéletet!” – megfogják Jézust azzal, hogy „te szembeszegültél a császárral! Mert nekünk senkit nem szabad megölnünk. Nekünk, ha valakit halálra szántunk és halálra ítélünk, át kell adnunk a római hatóságoknak. Jézus, te lázadó vagy!” S abban a pillanatban vitték volna Pilátus elé, hogy „ugye mondtuk, hogy föllázítja a népet ez a pártütő”.

Ki volt eszelve ez a csapda. Megtetézve azzal, hogy alighanem ezek az írástudók meg a farizeusok valakivel megegyeztek, hogy „te ezt az asszonyt elcsalod ide és ekkor, mi pedig óraműpontossággal rajtatok ütünk”. És megcsinálták. És most odalökik Jézus elé, hogy „no, Mester, mit mondasz?!”

Jézus pedig nem mond semmit. Hanem lehajol, és elkezd írni a kövezetre. Minden biztonnyal bűnököt írt oda: bálványimádás, lopás, paráznaság, hazugság. Egymás után. A vádlók nem hagyják abba a provokációt. És akkor Jézus megszólal, de nem az asszonyról beszél, hanem a vádlókról. És nem azt mondja, hogy hagyjátok futni, vagy öljétek meg – hanem azt mondja: Aki közületek büntelen, az fogja az első követ és kezdje el a kivégzést. – Azután lehajolt és róttá tovább az ujjával a köre a bűnököt.

És erre a vádlók eltűnnek. Kezdve a véneken. Ugyanis a vádlók is, meg ez az asszony is – kimondatlanul – valamit most megtapasztalt. A vádlók azt, hogy nem tudjuk miért, de ezzel a Jézussal szemben mi nem tudjuk tovább folytatni ezt a színjátékot. Ott írja a bűneinket. Mindegyik érzi, hogy ez a Jézus belénk lát, és ha most fölneéz és rám néz – mindegyik tudta – a szemembe mondhatja, hogy loptál, bálványimádó voltál, csaltál. Nemcsak általában írja a bűnököt, hanem mindegyik tudta: az enyémet írta oda. Ezért eltűnnek. Egyik sem merete vállalni azt a színjátékot, hogy összenéznek és azt mondják: hogy én igazollak téged, te meg igazolsz engem, ketten igazoljuk egymást Jézus előtt. Ez az, amit Vele nem lehet megcsinálni, mert belelát az emberbe.

Itt a vádlottat nem egy olyan bírót elé vitték, aki az emberi törvény szerint ítélkezik. Itt a bűnös embert a mindent tudó Isten elé lökték oda, aki belelát ebbe az asszonyba is, és vádlóiba is. Látja, hogy akik vádolnak, gonoszak. A csapdát nem is az asszonynak állították, hanem neki, az Isten Fiának.

A vádlók ezt megérezték, ezért eltűntek. Ott marad a bűnös nő. Akit Jézus most megszólít, és csak annyit kérdez tőle: „Életben maradtál? Nem öltek meg? Nem ítélték el?” – Az asszony azt feleli: „nem ítélt el senki”. – És akkor Jézus nem a múltjáról kezd beszélni, nem a bűnéről, nem is a vádlókról, hanem a jövőt nyitja meg előtte, mondván: „Menj. Én sem ítélek el. De többet ne vétkezzél!”

Ez az asszony is pontosan érezte, hogy ez a Jézus lát engem. Belelát a szívembe, és tudja, mi történt velem. És amikor ránéz Jézusra, akkor ennek az asszonynak meg kellett éreznie azt, hogy itt valami misztérium mutatkozik meg, mert Jézus tekintetében nem egy cinkos kacsintást lát, hogy „Na látod? Megmentettelek! Tűnj el gyorsan, azután majd találkozunk.” Hanem Jézus szemében meglátja azt az isteni szeretetet, meg azt az emberi fájdalmat, hogy „Látod, neked most meg kellett volna halnod... de én nem ítélek el. Megbocsátok neked, mert meg fogok halni – helyetted. És érted. Menj békével, és többé már ne vétkezzél!”

A megváltó szeretet bocsátotta el ezt az asszonyt. Az az isteni szeretet, amelyiknek mi emberek fontosak vagyunk. Annyira, hogy Jézusnak meg kellett halnia értünk.

Nagy pillanat az ember életében, amikor fölfogja a bűn komolyságát. Amikor fölfogja azt, hogy ha én áthágtam az én Istenemnek a törvényét, lehet, sőt valószínű, hogy elcsábítottak... vagy elloptak... és ha engem most odataszítanak az igazságos bírót elé, hogy: „Mit szólsz hozzá?!” – én bűnös ember vagyok. – De Jézus helyettem, helyettünk! – értem és

értünk! – meghalt. És leróttá azt a büntetést, amit a bűn érdemelt. Ezért a Tőle eredő bűnbocsánatnak hatálya van. Ereje van. S megnyitja az ember előtt a jövőt.

Ezért nem gyerekjáték a húsvéti gyónás. És nem az Egyház önkénye, amikor azt mondja, hogy „édes fiam, édes lányom, ha katolikus vagy, évente legalább egyszer, húsvét táján gyónj meg és áldozz meg! És akármi történt veled, akármit műveltél, akármennyi disznóság van a hátad mögött, merj odamenni Jézushoz és merd odatenni a lábához a bűneidet. Mert Ő látja. Akkor is, ha te rejtegeted. És ha nem gyónod meg, akkor az írástudóknak meg a farizeusoknak a társaságába tartozol. Ha veszed a bátorságot meg a fáradságot – mert furcsa módon nem is olyan egyszerű napjainkban gyónási lehetőséget találni; de ha az ember megkeresi a lehetőséget és jól gyón –, akkor ugyanazt élheted át újra meg újra, mint ez a házasságtörő asszony. A megváltó, isteni szeretettel találkozol, amihez közöd van. És boldog ember az, aki meri beismerni: „Igen, én a bűneimmel oka vagyok Krisztus szenvedésének. De a megbocsátott bűneimmel tanúja vagyok, hogy Ő főlemel. Nem elítél, hanem megbocsát és megnyitja előttünk a jövőt, sőt mi több, az örök életet.” Amen.

Kedd

Napi könyörgés

Add meg, kérünk irgalmas Istenünk, hogy szent akaratod szerint mindvégig kitartóan szolgáljunk Neked, és szent Egyházad erényekben is, számban is egyre gyarapodjék. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Szám 21,4–9.*

Evangelium: *Jn 8,21–30.*

Testvéreim! Az Úr Krisztus kezdettől fogva tudta, hogy mi vár rá. Ő megváltani jött. És amikor belép ebbe a világba, onnan fölülről, azzal jön, hogy „Atyám, én jövök, hogy megtegyem a Te akaratodat!” És Ő a Szentháromság második személyeként öröktől tudja, hogy az Atya akaratja az, hogy Ő megtestesüljön és odaadja az életét a testvéreiért. Az emberért. Ezt Ő tudta.

Amikor Nikodémus fölkereste Őt azon az áldott éjszakán, oly sok mindent elmondott ennek az öreg írástudónak Jézus. Elmondta neki, hogy Isten szereti a világot, mégpedig úgy szereti, hogy az egyszülött Fiát adja érte. Ahogy Mózes magasba emelte a rézkígyót a pusztában – mondja Jézus már Nikodémusnak is –, úgy kell majd fölemeltetnie az Emberfiának is. És itt most újra mondja. Most, amikor – Ő tudta – talán hetek vannak már csak hátra. És mondja: majd ha fölmagasztaljátok az Emberfiát, akkor megtudjátok, hogy *Én vagyok*. Majd ha láttok meghalni.

A nagypéntek misztériumához a mi részünkről két kérdés kapcsolódik.

Az első: hogyan lehetséges az, hogy az emberek elmennek a Golgota mellett? Mint ahogy a Passióban halljuk, hogy sokan mentek arra, megbámulták, elolvasták a kereszt föliratát – és továbbmentek. Anélkül, hogy megérintette volna őket az, ami történt. Hogy lehetséges ez?! Mert ez valami olyan, mint amikor egy kígyómart embernek – akinek tudnia kell, hogy a méreg, ami bejutott a szervezetébe, meg fogja ölni – ott volna a gyógyszer, és neki mégse kell. Hogyan lehetséges ez?!

A másik kérdés: hogyan lehetséges az, hogy akik fölfogták, hogy mi történik a Golgotán, túléltek ezt? Elsősorban a Szűzanya. Hogyan tudja az emberi szív elviselni azt, ami a Golgotán történt? Hogyan nem halt bele a Szűzanya, János, meg azok, akik szerették Jézust, akit a szemük láttára feszítettek meg. Hogy tudtak hazamenni? A kereszt misztériumához ez is hozzátartozik.

Adja Isten, hogy mi úgy érkezzünk meg a húsvéhoz, a nagypéntekhez, hogy megérintse a szívünket az, ami ott történik. És túléljük. Mert a részünkről tapasztalt túlélés már azt mutatja, hogy ebben a halálban, amit az Úr Krisztus hal értünk, tényleg élet van. Benne van a föltámadás reménye. És benne van az Isten élete, ami nem innen, tőlünk való, hanem felülről. Istentől. És az az élet örök. Azt nem lehet megölni. Ez éltette a Szűzanyát is, Jánost is, a többieket is. És ez élteti az Egyházat. Akkor is, amikor őt feszítik keresztre.

Segítsen nekünk az Úr Krisztus hinni! Elhinni, hogy tényleg Ő a világ Üdvözítője. Amen.

Szerda

Napi könyörgés

Irgalmas Isteniünk, kérünk, áraszd világosságodat híveid szívére, melyet megszentelt a vezeklés, és akiket megajándékozol az önátadás áhívatával, azok kéréseit atyai jósággal teljesítsd. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Ter 17,1–8.*
Evangélium: *Jn 8,31–42.*

Testvéreim! Ahogyan közeledik az Úr Krisztus órája, élesedik körülötte a vita meg a gyanakvás meg a rágalom. És a vita igazában az istenfiúság körül zajlik.

Az Ószövetség teológiai iskoláiban hosszas viták folytak arról, hogy kire vonatkozik az ígéret, hogy „én az Ő Istene leszek, Ő meg az én Fiam lesz”. A babiloni fogság utáni évszázadok során kialakult az az iskolás vélemény, hogy Izrael népének szól: a Messiás, majd ha eljön, ennek az Istenfia-népnek lesz a szolgálója és fölmagasztalója. De az ígéretek hordozója a kollektíva, a nép mint ilyen.

És akkor Jézus jön és egyes szám első személyben kezdi bemutatni, hogy az összes ígéret rá vonatkozott, személy szerint. Mi igazában nem érezzük azoknak a szavaknak a súlyát, melyekkel Ő erről beszél, mondván: „Én az Atyától jöttem”. Annak a társaságnak a fülében – melybe úgy beleivódott, hogy: az Isten mint Atya egyedül a miénk; Ábrahám csak közvetítő volt, de mi az Isten fiai vagyunk! – Jézus ezen szavai felfoghatatlannak tűntek. „Én az Atyától jöttem! Nektek az én Atyám nem Atyátok, mert ha az volna, akkor mi testvérek lennénk, akkor elfogadnátok, akkor el tudnátok hinni, hogy én elsőszülött vagyok, nemcsak számotokra – az egész teremtett világ számára! – Amit ti nem hisztetek el. Ezért meg akartok ölni, engem, az embert...”

Ebben megint óriási kinyilatkoztatás hangzik: az életemre törtök, meg fogtok feszíteni, *emberi természetem* szerint. De az istenségemhez nem fértek hozzá. Az sebezhetetlen. Meg fogtok ölni engem, aki elmondom nektek az igazságot és ti nem hiszitek el. Azt az igazságot, hogy egy Megváltótok van, a Krisztus, és az én vagyok – mondja Jézus.

És ők, akik olyan büszkék voltak arra, hogy „mi nem szolgáltunk soha senkinek”, a szívük mélyén érzik, hogy igaz az, amit ez a Jézus mond, hogy aki bűnt követ el, az bizony szolgál. – És készültek az Istenfia meggyilkolására, s meg is tették.

Mi pedig készülvén a nagyhétre, nagypéntekre, Őhöz tartozunk, Akit a világ nem fogad el. Ő tanítja az Egyház ajkán keresztül az igazságot – és a világnak ma sem kell.

Hány de hány ember, aki a szabadságnak a bajnoka s fennen hirdeti, hogy ő bizony szabad és ha én csatlakoznék hozzá, engem is föl szabadítana... – bűnök rabszolgálója, elsősorban a hitelenségé.

A szentek mondják, hogy jó dolog az, ha az ember meg tudja határozni a maga helyét Jézus Krisztus körül, mégpedig azokban az alaphelyzetekben, amiket az Evangéliumban látni. És a nagyhéten ki is derül, hogy hova tartozik az ember.

Engedje meg az Úr Krisztus és adja meg nekünk azt a kegyelmet, hogy mi Hozzá tudjunk tartozni. Ahhoz a körhöz, ahhoz a tanítványi körhöz, akik hallgatják az Ő beszédét és megtartják. És amikor Őt üldözik, akkor aggódunk érte, vele vagyunk, és az Ő üldözéséből egy kicsit részesedünk. És ez nem baj.

Készüljünk a húsvétra szeretettel, hittel, csöndességgel. Amen.

Csütörtök

Napi könyörgés

Irgalmas Istenünk, kérünk, ne hagyd magukra hozzád könyörgő híveidet, hanem oltalmazd jóságosan a Benned bízókat, és add, hogy a bűnöktől megtisztulva mindvégig szentül éljenek és örökösei lehessenek ígért javaidnak. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Ez 34,23–31.

Evangélium: Jn 8,51–59.

Testvéreim! Itt a nagyböjt végén sóhajtsunk föl, hogy „jaj, Istenem, csak a hazugság el ne ragadjon minket!” Mert a világban jelen van, és aki felnőttként látja az életet, az tudja, hogy hányféle módon jó üzlet a hazugság.

Mi emberek esendők vagyunk, sokszor tudunk tévedni, de képesek vagyunk hazudni is. Azaz úgy eltérni az igazságtól, hogy tudjuk és akarjuk. Mert mint üzlet, jobb. Gyorsabb, jobban megfizetik, jobban megtapsolják, jobban érvényesülünk, gyorsabban jutunk előbbre.

De egy élő lélek, ha ilyen helyzetbe került, egyszer csak rádöbben: jaj, Istenem, mit csináltam?! Mert a hazugságban mindig benne van az, hogy én felülbírálok az Istent. Én jobban tudom. Jobban akarom tudni. Mást akarok csinálni, mint Ő. És ez sátáni. Amikor az Úr Jézus azt mondja, hogy a sátán kezdettől fogva gyilkos és hazudik, és azért hazudik, hogy ölni tudjon, nem tréfál. Ő ezt látja és tudja.

De vajon akik hallották Őt, fölfogták-e, mit mond? Fölfogták-e, hogy Ő az Élet ura, azért jött, hogy megmentse a megtévesztett embert. Fölfogták-e vajon?

Nekünk sokszor mentségünk az, hogy megtévesztettek, és észre tudjuk venni az igazság pillanatát, amikor még volna mód a megtévesztettségéből az igazság felé elmozdulni. És akit csak megtévesztettek, annak az irgalom útja nyitva áll. De aki hazudik, kitartóan hazudik, az szembeszegül az irgalommal. És a legnagyobb hazugság az, amikor valaki Krisztust tagadja. Ebből a szempontból a mi világunk nagyon veszedelmes. Mert azok, akik olyan szimpatikusan és olyan behízeltgően tudják hirdetni: „Kérem, posztkeresztény világban élünk! Kereszténység?! Elmúlt idő! Egy értelmes, mai, harmadik évezredi ember ilyenekkel nem foglalkozik!” – akik ilyeneket hirdetnek, azok hazudnak! Mert pontosan tudják, hogy Ki az, akit tagadnak, és Kitől akarják elragadni az embert.

Ezért mondta az Úr Krisztus: vigyázzatok és óvakodjatok a báránybőrbe bújt farkasoktól! Óvakodjatok a pásztorként megjelent hentesektől meg kereskedőktől.

S nekünk, embereknek megadatott az érzék, hogy fölismerjük: ez a Pásztor hangja, ez meg a mézárósé. Itt az igazságot mondják nekem, itt pedig hazugsággal etetnek. Itt terelgetnek és haza akarnak vezetni, illetve legelőre, forráshoz visznek, amott meg igazában vágóhídra hajtanak. Ezt az ember fölismeri.

A most következő hét, ami az Úr Krisztus szenvedésének a nagy ideje az esztendőben, erősítsen minket az igazság szeretetében! Növelje bennünk azt az érzékenységet, amelyik a hazugságot fölismeri. Merjünk menekülni a hazugságtól, és keresni és szeretni az igazságot. Önmagunkban is, egymásban is. És mindenekelőtt a mi Megváltó Krisztusunkban! Amen.

Péntek

Napi könyörgés

Kérünk, Istenünk, jóságos irgalmaddal oldozd föl híveidet, hogy a bűn bilincseiből, mely gyengeségeink miatt fogva tart minket, kiszabaduljunk. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiadd által...

Szentlecke: *Jer 20,10–13.*

Evangelium: *Jn 10,22–42.*

Testvéreim! A katolikus Egyház a Szűzanyát mindig ott látja a Megváltó Krisztus mellett. Az Ige megtestesülésétől kezdve mindvégig, a mennyországot is beleértve.

Ez a mai nap, a virágvasárnap előtti péntek a magyar hagyományban a *fájdalmas péntek*, mert a szenvedő Krisztus mellett álló Szűzanyát tiszteljük meg ma azzal, hogy csöndesen körülvesszük és kérjük őt: „Mária! Taníts minket együtt szenvedni a te Fiaddal! Együttérző szívvel szeretnénk ma megköszönni neked, hogy mindvégig kitartottál a Megváltó mellett.” – És ez a katolikus Egyház sajátja. A miénk.

Már az apostolok észrevették azt, hogy a pogányságnak, meg a Krisztusban nem hívőknek az egyik nagy bűne az érzéketlenség. Hogy látták meghalni a Megváltót – és nem fogadták el! Ahogyan a rablók által félholtra vert ember mellett sorra mentek el az emberek, úgy mentek el a megfeszített Krisztus mellett. Mert a bűn az embernek a szívére jégpáncélt von. Leárnyékolja és megkeményíti. Igazában minden bűn ezt teszi, de főleg a hitetlenség. Főleg az az emberi gőg, hogy „én jobban tudom ... és én majd megmondom!”

Ebből a szempontból ezek az évek, amiket mi élünk, külön veszedelmet jelentenek, mégpedig a jogállamiság miatt. Amire olyan büszkék lettünk. Most már merik sokan mondani, hogy végre 1990-ben, a diktatúra után elérkezett a jogállamiság boldogító korszaka. Igen ám, csak a jogállamisággal együtt jött az a fajta erkölcsi érzéketlenség, hogy amit a jog bizonyít, az van, amit a jog nem bizonyít, az nincs. És ha mondjuk... egy szülő szemeláttára meggyilkolták a gyereket, és ő látta a gyilkost és megfogta, akkor erre azt mondja a jog: engedd el őt, neki is van a személyi méltósága, ezért én, a jog, védelmembe veszem, azután majd meglátjuk, mire jutunk; egyelőre azonban legfőljebb gyanúsított lehet. S mivel a jogot ki is lehet játszani, előfordulhat, hogy a gyilkost tisztára mossák, és becsületsértéssel perbe fogják a meggyilkolt gyermek szüleit. Mert amit az igazságszolgáltatás bizonyít, az bűn, amit nem bizonyít, az nincs.

Az érzéketlen szívű ember világa a jog. Isten világa pedig az érző szívű embereké. Ahol vannak igazságok, vannak gyöngeségek, vannak bűnök és van bűnbocsánat (föltéve, hogy van bűnbánat), és van együttérzés.

Ez az, amit a Szűzanyában mi annyira megcsodálunk, tisztelünk, és amit tőle kérünk! Hogy tanítson minket érző szívű embereknek lenni. Együttérezni. Aminek persze ott van a háttérben egy rendkívül egyszerű tény és kérdés. Az együttérző embert ugyanis az indítja, hogy nekem közöm van ahhoz a szenvedőhöz. De amíg valaki nem hisz Krisztusban, addig nagyon szemtelenül és fölényesen megkérdezi: „mi közöm hozzá?!” – Ez a jogilag még bűnösnek nem nyilvánított gyilkos magatartása: „Mi közöm az áldozathoz?!” – Ő ölte meg. Mi köze hozzá?!

Az együttérző szívű ember, a katolikus Egyházban élő ember tudja, hogy: Közöm van Hozzá, megváltó Krisztus. A szomorú közöm a bűnös embervoltom. Az örvedetes közöm, hogy értem szenvedtél, s meg akarsz váltani. És az együttérzésem igazában az első jele annak, hogy szeretném, ha a továbbiakban nem gyarapítanám a kínjaidat! Hanem lehetőséget

szeretnék adni Neked, az értem szenvedett Krisztusnak, hogy megmutasd rajtam, bennem és általam a Te megváltó erődet, azt, hogy Te tényleg az Isten Fia vagy!

Imádkozzon értünk a Boldogságos Szűz, hogy legyen halló fülünk! Ahogyan az Úr Jézus mondta: az én juhaim hallgatnak az én hangomra. Meghallják a hangomat, és hallgatnak a szavamra és követnek engem. Segítsen nekünk a Szűzanya követni az Úr Krisztust, aki azt is mondta: én örök életet adok nekik. És aki hozzám tartozik, azt senki ki nem ragadhatja az én kezemből.

Ezért fontos az együttérzés. Ezért fontos elfogadni a megváltást, mert akkor az ember biztonságban van az emberi jog és az egész világ ellenében.

Adja meg nekünk az értünk szenvedő Krisztus, hogy a szívünk érző szív legyen Iránta is, a felebarátok iránt is. Hogy a húsvét, ami előtt állunk, közelebb vigyen hozzá, meg a Szűzanyához, a Fájdalmas Szűzhöz. És ők segítsenek nekünk, hogy ne növeljük a Megváltó kínjait, hanem örömére legyünk. Amen.

Szombat

Napi könyörgés

Istenünk, aki szünet nélkül munkálkodol az emberek üdvösségén, de most különösen is elárasztod kegyelmeddel népedet, kérünk, tekints jóságosan választottaidra, hogy akik a keresztségben újra fiaid lettek, érezhessék atyai oltalmadat. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Ez 37,21–28.

Evangélium: Jn 11,45–56.

Testvéreim! Az Úr Krisztus tudta, hogy közeledik az ő órája, ami emberileg nézve egy koncepció per, ahol a vádlott bármit mond, az ügye előre el van döntve. A halálos ítélete eleve készen van. Az Úr Jézus ezt tudta, és nem tért ki előle.

Mint ahogy nem tér ki a mai világ elől sem. Az Egyházban itt él a Földön, ebben a mai világban. És aki hallgat az Ő tanítására, az egyszer csak személy szerint is ráismer, hogy ugyanaz történik folyamatosan, mint amire itt a nagyhéten mi emlékezünk.

Kaifásnak, az ószövetségi főpaprak az lett volna a dolga, hogy Isten népét képviselje Isten színe előtt. De ahogyan föltárul az a kétezer évvel ezelőtti világ, egyre inkább látszik, hogy Kaifás már nem az a főpap, akinek lennie kellene. Nem azért ő a főpap, mert az Úr meghívta, mint Áront, hanem megvásárolta a hivatalt a rómaiaktól. A mi fogalmaink szerint ő igazában bankár, aki zseniálisan köti az üzleteit és gyarapszik napról napra, hétről hétre.

Maga a húsvéti ünnep is egy hatalmas üzlet volt neki meg a barátainak. Számukra Jézus üzletrontó próféta, aki az ő kereskedőiket és pénzváltóikat kikergette a templom területéről. Ezt Kaifás nem bocsátotta meg. És amikor a főtanács utolsó ülésén prófétál, benne nem az évezredek próféciák beteljesedésének fölismerése szólal meg, hanem az a hidegen számító üzletember, aki úgy ítéli, hogy jobb, ha az üzletrontó eltűnik. Jóllehet azt mondja, hogy „jobb, ha egy ember hal meg a népért” – de neki ahhoz a néphez igazában nincs köze. Nem tudja, hogy az emberiség Főpapja fölötte ítélkezik, utat készít az áldozatnak, amelyben az Isten Bíránya mint Főpapunk értünk, emberekért bemutat egy áldozatot, ahol a pap és az áldozat ugyanaz.

Ez folytatódik az Egyház életében is. Ezért fontos, hogy egy virágvasárnapot meg egy nagyhetet érzékel-e az ember? Fölfogja-e, hogy miről van szó? Engedjük-e, hogy amit az Úr Krisztus értünk végigszenvedett, az hasson ránk? Akarjuk-e, hogy részünk legyen abban, amit ünneplünk?

Segítsen nekünk a Szűzanya, akiben láthatóvá vált, hogyan kell az embernek a Megtestesült Ige mellett ott lennie, akkor is, amikor Ő a maga áldozatát mutatja be. A Szűzanya tanúsítja, hogy ott lehet lenni. És abból az áldozatból élet fakad. Akarjuk, hogy ez a nagyhét közel vigyen bennünket a szenvedő Krisztushoz! A megváltáshoz. Hogy itt, ebben a mai világban megváltott emberként tudjunk élni. Amen.

Nagyböjt 6. hete

Nagyhétfő

Napi könyörgés

Mindenható Istenünk, miközben napról napra tapasztaljuk gyöngeségünket, kérünk, segíts, hogy szüntelenül új erőt meríthessünk egyszülött Fiad, a mi Urunk, Jézus Krisztus szenvedéséből, aki értünk föláldozta önmagát, s veled és a Szentlélekkel egységben él és uralkodik, igaz Isten, mindörökkön örökké.

Szentlecke: Iz 42,1–7.

Evangélium: Jn 12,1–11.

Testvéreim! Az idő érleli a dolgokat. Esztendőről esztendőre leperreg előttünk a természetben a rügyfakadástól a termésig az élet folyamata, amiből persze mi, városi emberek alig-alig látunk valamit. Ezért támadhat az a benyomásunk, hogy az élet stabil, állandó valóság, egyszerűen van. Azután történik egy baleset, és akkor eltörik.

Az élet azonban folyamat. Mégpedig megszakítások nélküli folyamat, hiszen ha megszakadt, akkor az életnek vége van. Ez a testünkre éppen úgy érvényes, mint a lelkünkre. A lelkünkön belül pedig az Istennel való kapcsolatunkra, a vallásosságunkra, a kegyelmi életünkre érvényes. Jó ezt a nagyhét elején meggondolni. Jó megköszönni az elmúlt nagyböjti időt és bűnbánattal kérni az Atyát, a Fiút meg a Szentlelket, a Megváltó Krisztust meg a Szűzanyát – kérni őket, hogy ne haragudjanak a hanyagságainkért, a késedelmességünkért, és segítsenek nekünk tudva és akarva élni az idővel. És érlelődni.

Ez a betániai vacsora, amit az evangéliumban nekünk Szent János elmondott, virágvasárnap estéjén történt, hat nappal húsvét előtt. Délelőtt az Úr bevonult a városába. Azután estére tanítványaival együtt kiment Betániába, ahol Lázár vendégül látta őket. Voltak már ilyen alkalmak, hogy a Mestert meghívták vacsorára, de ez a vacsora más, mint a korábbiak.

Egyedül az Úr Krisztus tudta, hogy még három, négy estém van itt – azután elmegyek. A többiek még nem tudják. Csak valamit éreznek. Valamit a szívük sejt, amit ők meg se mernének fogalmazni. Azt mondja Szent János: Márta főlzolált. Most már nem áll oda Jézus elé, hogy „mondd a nővéremnek, hogy segítsen!” Márta már tud úgy szolgálni, hogy a füle ott van Jézusnál, s már megtanulta, hogy ha Jézus jön, akkor mindent annyira előre el kell készítenem, hogy hallgatni tudjam, amit mond, és közben el tudjam végezni a dolgomat.

Ez az, ami a legtöbbünk érlelődésének a gyümölcse: megtanulunk úgy szolgálni, hogy közben a fülünk ott tud lenni Jézusnál. És Ő hálás ezért a szeretetért, ami nagyon figyelmes tud lenni, aminek előrelátónak kell lennie, mert esetleg hetekkel kell előre gondolni, hogy majd akkor, amikor az a perc jön, készen legyen minden. Egy jó háziasszony így készül a húsvétra: nagycsütörtökre, főleg nagyszombatra, vasárnapra mindent előkészít, hogy akkor már tényleg csak egy-két mozdulat és... minden készen van. És a szíve tud figyelni a Megváltóra.

Ott van Jézus mellett Lázár. Aki tudja, hogy „nekem a természet rendje szerint most már körülbelül kéthetes halottnak kellene lennem a sírban. És élek! Neki köszönhetem. Neki, aki most itt van, és nem fitogtatja ezt. Nem arról beszél ezen a vacsorán, hogy látod, mit tettem veled, mire voltam képes?! Hanem beszél a mennyek országról, ahol élet van. Belőle fakadó

élet van.” Lázár egész különlegesen érti, amit Jézus mond. Amit a többiek még csak sejtenek: mi az, hogy Ő az életnek a forrása.

S ott van Mária, a magdalai bűnös nő, a mi Mária Magdolnánk, aki tudja, hogy ez a Jézus tényleg meg tudja bocsátani a bűnöket. Tud erőt adni ahhoz, hogy menj és többé ne vétkezzél. Mária ismeri a megtisztult lélek örömét. S az a kenet, amit most – Júdás szerint – elpazarol, a szeretetének csak egy halvány jele, ugyanakkor a Krisztusnak megadja azt a tiszteletet, ami Őt megilleti.

Az élő lélek így érlelődik. Megtanulunk hálásnak lenni, megtanulunk figyelemmel szolgálni, és megtanulunk készülni a föltámadásra. A szentmise mindig egy kis kóstolót ad ebből, a nagyhéten különösen. Ezért éppen most egy kicsit elengedhetjük a szent fantáziánkat, hogy mi lesz majd akkor, ha föltámadtunk, mégpedig a boldogságra támadtunk föl, és először fogunk asztalhoz ülni a Föltámadott Krisztussal, a Szűzanyával, az egész mennyországgal az Atya, a Fiú és a Szentlélek közösségében. Mi az a végső érettség, amely felé tartunk?

De most, ezekben a napokban igazán őszinte részvétellel és azzal a becsületes tudattal, hogy közünk van a Megváltó szenvedéséhez, legyünk Vele! Hogy a bűnbocsánat meg az élet, amit Ő ajándékoz, tényleg a miénk lehessen. Amen.

Nagykedd

Napi könyörgés

Mindenható, örökkévaló Isten, kérünk, segíts minket, hogy úgy ünnepelhessük Megváltónk szenvedésének misztériumát, hogy méltók lehessünk bűneink bocsánatára. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *Iz 49,1–6.*
Evangélium: *Jn 12,20–43.*

Testvéreim! Az, hogy a szórványban élő görög zarándokok keresni kezdik Jézust, látni akarják őt, annak a jele, hogy eljött az óra, a beteljesedés, a megváltás órája. Szent János ebben a percben mérleget von, s a mérleg szomorú. Illetve a mérleg arról szól, amit a próféták előre láttak: megtörtént, hogy az Ige testté lett, a tulajdonába jött, világosságként jött a sötétbe, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot. Nem hittek Neki.

Ez vonul végig a történelmen. S amikor Európa meghirdeti a posztkeresztény kultúrát – mondván: „túl vagyunk a kereszténységen... ugyan!” –, ez azt jelenti, hogy jobban szeretik az emberek egymás dicsőítését, mint az Istentől származót. Az emberek inkább kiszolgáltatják magukat egymásnak, mint hogy engedelmeskedjenek az élő és éltetni akaró Istennek. Az Egyház látja, hogy kisebbségbe szorult és egyre inkább abba szorul, mert a világ által fölkinált dicsőség az embernek szimpatikusabb. Gyorsabb, hangosabb, látványosabb. Amit azonban Isten ad – igaz, csendesebb, s lehet, hogy kívülről nem is lehet látni –, az békét ad az embernek. Mert aki hisz a Megváltó Krisztusban, ezért odaadja Neki a bűneit, engedi, hogy elvegye tőle a bűnt és engedelmes, annak a szívében megszületik a béke. Ami onnan fakad, hogy amikor a Szentháromság ránéz egy ilyen emberre, elmosolyodik és azt mondja: „Jól van! Küszködsz, csetlesz-botlasz, de ember vagy, aki hallod a szót, érted, és a szíved mozdul.”

Ilyenkor, húsvét táján – mint karácsonykor is – nagyon megmutatkozik, hogy kinek mi lakik a szívében. Illetve az mutatkozik meg, hogy van-e az embernek szíve. Megérez-e valamit a megváltó szeretetből? Abból az irgalmas mindenhatóságból, amelyik ránéz a bűnösre és azt mondja neki: „ha bánod a bűnödöt, én nem ítélek el, de ne felejtsd el, hogy én meghaltam érted”; ezért van hatálya a feloldozó szónak.

Kérjük meg a Szűzanyát, Szent Jánost, meg azokat, akik végig tudták kísérni az Urat a Golgotáig, imádkozzanak értünk! Hogy tudjunk hinni, tudjunk ott lenni az Úr Krisztus mellett. Azt a dicsőséget keresni, amelyik a földbe eső búzaszemé, mely elhal, de amikor jön az aratás, akkor kiderül, hogy ez bizony harmincszoros, hatvanszoros vagy százszoros termést hozott.

És fogadja el a megváltó Krisztus ezt a nagyhetet tőlünk a hitünk, a szeretetünk meg annak jeleként, hogy mi nem egymás dicsőségét keressük, hanem az Övét. Az Istenét. Amen.

Nagyszerda

Napi könyörgés

Istenünk, ki úgy akartad, hogy egyszülött Fiad vállalja a kereszthalált és megtörje a sátán hatalmát, kérünk, add meg nekünk, a te gyermekeidnek, hogy részesülhessünk a föltámadás kegyelmében. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: Iz 62,11. 63,1–7.

Evangélium: Mt 26,14–25.

Testvéreim! Végére értünk a nagyböjtnak. Annak a készületi időnek, amelyik odavezeti az Egyházat a megváltás misztériumához. Ahhoz az irgalmas szeretethez, amelyik mindent tud, mindent lát, és elkészíti a bűnbocsánatot az embernek; azzal, hogy meghal érte.

A megváltás misztériumában válik láthatóvá, hogy Isten hűséges önmagához, és össze tud kapcsolni olyan dolgokat, amiket mi emberek nem tudunk megtenni. A keresztt áldozatában láthatóvá válik, hogy az igazságosság és az irgalom Istennél egy.

Ez az, amit mi emberek nem tudunk összehozni. De nagyon fontos, hogy a saját életünkben megtapasztaljuk, hogy van törvény és a törvényszegés bűn. A bűn pedig jóvátételt követel, mert kárt okoz. Mégpedig olyan kárt, amit a vétkes képtelen helyrehozni. És akkor jön a sértett – és helyrehozza. Megfizet azért, amit nem ő vétett, hanem vétett az, akit ő szeret. Így öleli át ezt a misztériumot, az igazságosságnak és az irgalmasságnak a találkozását a szeretet. Ebből élünk. Nem tudjuk magyarázni, nem tudjuk megérteni. Nem tudjuk fölfogni igazában, hogy mit szeret rajtunk az Isten. Rajtunk, embereken!

Az Egyház tanítja, a szentek mondják, hogy Isten a saját képmását szereti bennünk. Hiszen a maga képére és hasonlatosságára teremtett minket. És mi ezt a *képmást* nem értjük. Nem fogjuk föl. Talán a végén, illetve majd a mennyországban. Ott igen. A mennyország boldogságát éppen az adja, hogy ki-ki személy szerint érti, hogy ő mennyiben az Isten képe és mennyire az! De amíg itt a földön élünk, ezt nem fogjuk föl. El tudjuk hinni! És a hit sok mindenre rávilágít. A húsvétra is.

Ezért van az, hogy aki őszintén hívő és katolikus módon vallásos lélek, egészen másként éli meg a húsvétot, mint aki nem vallásos, nem hívő, nem katolikus.

Erősítse bennünk a bennünket szerető Isten a hitet! Engedjen a húsvét misztériumához közelebb! Esztendőről esztendőre közelebb. És engedje, hogy az életünk végén majd elmondhassuk: Istenem, én most már nem a liturgiában, hanem a tulajdon testem valóságában élem át az irgalomnak meg az igazságosságnak a találkozását a halálomban, a szeretettedben. Hála neked mindenért. Amen.

Nagycsütörtök

Napi könyörgés

Istenünk, a te Szent Fiad az utolsó vacsorán szeretetének és áldozatának emlékezetét hagyta ránk; kérünk, segítsd azokat, akik részt vesznek ezen a szentséges lakomán, hogy meríteni tudjanak a szeretet és az élet forrásából. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által...

Szentlecke: *1Kor 11,23–26.*

Evangelium: *Jn 13,1–15.*

Ma este a harangszó az utolsó vacsora ünnepére hívja a katolikus Egyház gyermekeit. Hétköznap van, de az esztendő nagyhetének köznapja, a nagycsütörtök. Ma este azt a vacsorát ünnepeljük, amely a mi Urunk Jézus Krisztus földi életében az utolsó, de a résztvevők közül csak Ő és a Szűzanya tudott e vacsora búcsúzó jellegéről. Ez a vacsora fontos stáció azon az úton, amelyet Jézus beteljesedésnek nevezett, és az is volt.

Jézus egész élete beteljesedés: a megváltásra sóvárgó ember vágyainak és e vágyaknak oly sok reményt adó isteni ígéreteknek a beteljesedése. Nem egyszerűen egy várakozás vége, hanem a reményt ébren tartó prófécia beteljesedése. Ahogyan Szent Máté az evangéliumában fontos részeket azzal zár le, hogy „mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit megmondott az Úr a próféta szavával” (*Mt 1,20–23*).

De nemcsak prófécia teljesedett, hanem típusok, előképek is. Ma azt mondanánk: modellek valósulnak meg teljes egészükben. Az utolsó vacsora nagy előképe, típusa volt az a húsvéti vacsora, amelyet Izrael fiai az egyiptomból való szabadulás előestéjén, később évről évre ünnepi vacsoraként költöttek el.

A beteljesedés azonban mindig sokkal több, sőt más, mint az előkép, a modell. Úgy viszonylanak egymáshoz, mint az árnykép a háromdimenziós, színes valóságához, az előkép csak árnyéka a beteljesedésnek. Ilyen nagy árnyék–valóság párok: Egyiptom és a bűn hatalma, a kivonulás Egyiptomból és a megváltás, a pászka vacsora és az utolsó vacsora, az átkelés a Vörös-tengeren és a keresztség, a pusztai vándorlás és az Egyház története. Az Úr Jézus az utolsó vacsorán összefoglalja egész életét, s miközben beteljesíti az ószövetségi előképet, a megváltás áldozatának és annak a menyegzői lakomának előképévé teszi, amit ígéretként hagy Egyházára.

Ő a Szolga, aki szelíd és alázatos szívvel kifosztotta önmagát. Letette isteni dicsőségét, hogy az emberek közeledni tudjanak hozzá. Akarta, hogy kívülről nézve embernek találják, de bölcsesség, hatalom és erő sugárzott belőle: hangjában a Jó Pásztor szava hangzott, hatalmával megalapította Isten Országát, erejével pedig gyógyított minden betegséget és minden nyomorúságot. Leszállott a mennyből, hogy az Atya akaratát teljesítse és a veszttébe csábított embert a mennyek országába visszahívja.

E szolgálat csúcspontjára készülvén, mielőtt az első szentmisét bemutatta volna, megmosta tanítványai lábát. Amikor Péterhez ér, történik valami, ami mindannyiunknak fontos tanítást hordoz: Péterből őszintén tör ki a tiltakozás, mert ő tudja, hogy közte és Jézus között az ég és a föld különbsége van; a csodálatos halfogás óta (amikor bűnösnek vallva magát kérte: „Uram, menj ki tőlem!”) egyre erősödött benne a felismerést ajándékozó kegyelem, hogy Jézus a Krisztus, az élő Isten Fia. Hogyan történhetne meg, hogy Ő, az Úr mossa meg a lábát. S e tiltakozást Jézus nem cáfolja, hanem kinyilatkoztatásra használja fel: „Ha meg nem moslak, nem lesz részed velem”, ha nem engeded, hogy egészen tisztává tegyelek, nem lehet közöd hozzám. Most viszont Péter az ellenkező végletbe csap át: „Akkor

ne csak a lábamat, hanem tetőtől talpig, a fejemet is!”), mert közösségben akar lenni Jézussal, szeretetből akarja, hogy nagyon szorosan köze lehessen hozzá.

Ezért hívja össze a Péter sziklájára épült Egyház ma este a gyermekeit. Akik ezt a hívást meghallják és képesek rá, eljönnek a szentmisére, ha nem, otthon lélekben csatlakoznak hozzánk. Együtt vagyunk az Úr oltára körül, mert közünk van hozzá, és akarjuk, hogy ez a szeretetből fakadó kapcsolat egyre szorosabb legyen. Úgy legyen. Amen.

Nagypéntek

Könyörgés

Emlékezzél meg, Urunk, irgalmasságodról, és szenteld meg örökkévaló oltalommal szolgálodat, akikért a húsvéti misztériumot kiontott vére által alapította meg Krisztus, a te Fiad, aki Veled él és uralkodik mindörökkön örökké.

Olvasmány: *Iz 52,13–53,12.*
 Szentlecke: *Zsid 4,14–16; 5,7–9.*
 A passió *Szt János szerint*

Az Úr Jézus tegnap este, elárultatásának előestéjén összefoglalva a szolgálatát bemutatta az első szentmisét. Először konsekrált: testvévé változtatta a kenyeret, vérévé változtatta a bort, és hálaadással maradéktalanul fölajánlva önmagát az Atyának odaadta tanítványainak: „vegyétek és egyétek..., vegyétek és igyatok belőle mindnyájan...” Tegnap szentáldozásunk azt jelentette: közünk van a Megváltó Jézushoz, akarjuk, hogy közösségben legyünk Övele.

Ma, nagypénteken nincs szentmise. Az egész napot áthatja az emlékezés, a bűnbánat és a hála. Az emlékezés, melyet fájdalmassá tesz a bűnbánat és reménnyel tölt meg a hála. Nekünk ugyanis kétszeresen van közünk a megfeszített Krisztushoz: a bűneinkkel oka vagyunk a szenvedésének, a bűnbánatunkkal célja és tárgya leszünk a szeretetének.

A bűn büntetést von maga után és jóvátételt követel. Ezt minden ember tudja, s ha meg nem rontják, egyet is ért vele. Ha azonban enged a hármasság kísértésnek – az ösztönök, a siker és a hatalom kísértésének –, egy ideig tud közömbösnek látszani, mint akit ez a kérdés nem érdekel; vagy a hatalom révén tud úgy viselkedni, mintha ő kívül állna ezen a törvényen. De sem a lelkiismeret, sem a végső igazságszolgáltatás elől nem menekülhet el az ember. Mint ahogy nagyon sok vallás fölismerte, hogy vérontás nélkül nincs bocsánat.

A megváltásra ezért volt szükség, és a mi bűneink okozták a Megváltó szenvedését. Sokan, nagy szentek is elgondolkodtak már azon, hogy vajon az Ige megtestesülése megtörtént volna-e akkor is, ha Ádám és Éva nem vétkeztek, és nem lép be a világba a bűn és a halál. S arra a következtetésre jutottak és juthatunk mi is, hogy csodálatosan szép lehetett volna a teremtés, az emberiség és a megtestesült Fiú találkozása egy büntelen világban.

De a világ az ember bűnének következményeit viseli, mi emberek pedig bűnösök vagyunk. Ezzel lettünk oka a Megváltó szenvedésének. S ha valaki azt mondaná: „Mi közöm a megfeszített Krisztushoz?”, úgy viselkednék, mint amikor valaki a közlekedésben balesetet okozott – gázolt, vagy elsőbbséget meg nem adva egy másik kocsit karamboloztatott –, s áldozatát cserben hagyva elmenekül. Ha megfogják, míg rá nem bizonyítják a véttségét, azzal védekeznek: mi közöm hozzá?

Közünk van a megfeszített Jézus szenvedéséhez, okai vagyunk. Ennek beismerése bűnbánatot és engesztelő szeretetet fakaszt a szívünkben.

A bűneink mindig engedetlenséget testesítenek meg. Engesztelni, jóvátenni csak engedelmességgel lehet, s a megváltó Jézus maga az engedelmesség. A Fiú örök, szerető engedelmissége az Atya iránt a Szentlélekben a szentháromságos élet része, s magában foglalja az embert megváltó szeretetet is. A Fiú ezt így fejezte ki: „Atyám, az a sok-sok áldozat, amivel az ember kereste a megbékélést, nem volt alkalmas a megváltásra, pedig te, s ezért én is a Szentlélekben akarod, akarom, akarjuk az ember örök életét. Ezért elmegyek, a Szűz méhében testet öltök, hogy megvalósítsam a te szent akarodat.” (Vö. *Zsid 10,1–18.*)

Jézus egész élete, szolgálata, önmaga kifosztása engedelmesség. Teszi, örömmel teszi, mert tudja, hogy az Atya akarja így. János keresztségekor a Jordánál, a Színeváltozás

hegyén maga az Atya tett erről bizonyosságot, amikor kinyilatkoztatta: „Ő az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik”, mert engedelmes. Mi el sem tudjuk képzelni azt a bensőséges és állandó közösséget, ami a földön élő Jézus Krisztus embersége és a Szentháromság személyei között volt és van. Pedig Jézus beszélt róla, amikor azt mondta, hogy „Én nem magamtól beszélek, azokat mondom el, amiket az én Atyámtól hallottam, és azokat cselekszem, amiket Nála láttam” (Jn 8,28). Az Olajfák hegyén, tudván mindent, ami reá várt, vérrel verítékezett, s kérte: „Atyám, ha lehetséges, múlják el tőlem e kehely, de ne az legyen, amit én akarok, hanem amit te” (Lk 22,42). Egész pere, megkínóztatása, elítéltetése, keresztútja, a kereszten töltött közel hat órája, mind-mind engedelmességének beteljesedése. Ezt ajánlja föl értünk engesztelő, megváltó áldozatul.

A Miatyánkban pedig megtanított minket is kérni az engedelmességet. Mert ezt kérjük, amikor így imádkozunk: „legyen meg a te akaratod”, a te örök atyai akaratod. Itt a földön velem, velünk úgy legyen meg akaratod, úgy tudjuk teljesíteni, ahogy ez az akarat a mennyben, a Szentháromságban él és a mennyek országában maradéktalanul érvényesül.

A keresztnél ott áll Jézus Anyja, a fájdalmas Anya, János, a szeretett tanítvány, Mária Magdolna, akinek sok bűne bocsáttatott meg, mert nagyon szeretett, s a távolban a többiek, akik Galileából kísérték el Jézust. A Szűzanyában tökéletes az engedelmesség. Benne folyamatosan és egyre nagyobb szeretettel élt a „legyen nekem a te igéd szerint”, s hatotta át a cselekedeteit. Ő ott, a kereszt alatt állva tökéletesen egy szenvedő Fiával, mindegyikünknel inkább köze van Hozzá, közösségben van vele.

Most, amikor imádással hódolunk a megfeszített Jézus Krisztus előtt, megcsókoljuk a feszületet, mi magunk is szeretnénk igazán engedelmesek lenni. Szeretnénk, ha a továbbiakban egyre kevésbé lennénk okai a Megváltó szenvedésének, s egyre inkább lehetnénk szeretetének tárgya azáltal, hogy figyelünk rá: odahallgatunk a szavára, és tesszük, amire példát ad. Így legyen. Amen.

NAGY KÖZÖS KÖNYÖRGÉS A KERESZT ALATT

I. Az Egyházért

Szeretteim! Imádkozzunk Isten szent Egyházáért, hogy Urunk és Istenünk áldja meg békével, vezesse egységre és őrizze meg az egész földkerekségen; nekünk pedig békés, nyugodt életet ajándékozván, engedje, hogy dicsőíthessük Őt, a mindenható Atyaistent!

Mindenható, örökkévaló Isten, aki Krisztusban minden népnek kinyilatkoztattad dicsőségedet, kérünk, őrizd meg irgalmasságod művét, hogy Egyházad, mely az egész világon elterjedt, szilárd hittel kitartson Neved megvallásában.

II. A Pápáért

Imádkozzunk Szentatyánkért, János Pál pápánkért, hogy Istenünk és Urunk, aki őt kiválasztotta és a püspökök élére rendelte, őrizze meg erőben és épségben Egyháza javára, Isten szent népének kormányzására!

Mindenható, örökkévaló Isten, kinek terveihez igazodik minden, hallgasd meg kegyesen kéréseinket és jóságodban őrizd meg János Pál pápánkat, hogy a keresztény nép, melyet általa Te kormányzol, pápasága alatt gyarapodjék a hitben és a szeretetben. Krisztus, a mi Urunk által.

III. Az Egyházban élő és szolgáló hívekért

Imádkozzunk László püspökünkért, az összes püspökért, diakonusért és a papokért, minden Istennek szentelt testvérünkért és az egész hívő népért!

Mindenható, örökkévaló Isten, kinek Lelke az egész Egyház testét megszenteli és vezérli, kérünk, hallgass meg minket, amikor az Egyházban élőkért könyörgünk, és add meg kegyelmedet, hogy mindnyájan hűségesen szolgáljunk Neked. Krisztus, a mi Urunk által.

IV. A keresztelendőkért

Imádkozzunk a keresztség előtt állókért, hogy Urunk és Istenünk nyissa meg fülüket a hallásra és tárja ki előttük az irgalom kapuját, hogy az újjászületés fürdőjében bűneikre bocsánatot nyerve tagjai lehessenek Urunk, Jézus Krisztus Egyházának!

Mindenható, örökkévaló Isten, ki Egyházadat mindig új gyermekekkel áldod meg, gyarapítsd a hitet és a megértést a keresztelendőkben, hogy a keresztség vizében újjászületve fogadott gyermekeid sorába számláltassanak. Krisztus, a mi Urunk által.

V. A keresztények egységéért

Imádkozzunk minden Krisztusban hívő testvérünkért, hogy akiknek cselekedetei igazak, azokat Istenünk és Urunk irgalmával gyűjtse egybe és őrizze meg Egyházában.

Mindenható, örökkévaló Isten, ki egybegyűjtöd a szétszóródottakat és megőrzöd őket, kérünk, ügyelj megengesztelődve Fiad nyájára, hogy akiket megszentelt az egy keresztség, azokat egyesítse az épségben megőrzött hit és tartsa együtt a szeretet köteléke. Krisztus, a mi Urunk által.

VI. A zsidókért

Imádkozzunk a zsidókért is, testvérek, hogy akikhez az Ószövetségben szólt Urunk és Istenünk, azoknak adja meg, hogy gyarapodjék bennük az ő Nevének szeretete és egyre hűségesebben tartsák meg a szövetséget.

Mindenható, örökkévaló Isten, ki Ábrahámnak és utódainak adtad ígéreteidet, kérünk, hallgass meg Egyházad könyörgését, hogy választott néped méltóvá váljon a megváltás teljességének elnyerésére. Krisztus, a mi Urunk által.

VII. Azokért, akik nem hisznek Krisztusban

Azokért is imádkozzunk, testvérek, akik nem hisznek Krisztusban, hogy a Szentlélek árassza szívükbe világosságát és vezérelje őket is az üdvösség útjára.

Mindenható, örökkévaló Isten, add, hogy akik nem hisznek Krisztusban, őszinte szívvel járjanak színed előtt és rátaláljanak az igazságra; minket pedig, akik gyarapszunk a kölcsönös szeretetben és életed misztériumának mind teljesebb befogadására törekszünk, tégy a világban szereteted egyre hűségesebb tanúivá. Krisztus, a mi Urunk által.

VIII. Az Istenben nem hívőkért

Azokért is imádkozzunk, testvérek, akik nem ismerik az Istent, hogy őszinte szívvel kövessék lelkiismeretük szavát, és eltalálhassanak Istenhez!

Mindenható, örökkévaló Isten, ki arra teremtettél minden embert, hogy vágyakozzék utánad, keressen téged, és Rád találva nyugalmat találjon Benned, add kérünk, hogy minden ember megértse atyai jószágod jeleit és a benned hívők tanúságtételét, és megvallhassanak téged, egyedül igaz Istent, az egész emberiség Atyját. Krisztus, a mi Urunk által.

IX. A világi vezetőkért

Imádkozzunk az államok vezetőiért, testvérek, hogy Urunk és Istenünk akarata vezérelje szívüket és lelküket mindannyiunk igaz békéjére és szabadságára!

Mindenható, örökkévaló Isten, kinek kezében van az emberek szíve és a népek jogrendje, tekints jószágon mindazokra, akik a hatalom birtokában vezetnek minket, hogy ajándékdoból az egész földön békében, biztonságban és jólétben élhessenek a népek és szabadon gyakorolhassák a vallásukat. Krisztus, a mi Urunk által.

X. A szenvedőkért

Imádkozzunk, testvéreim mindenható Atyánkhoz mindnyájunkért, akik e világban élünk, hogy tisztítsa meg a világot minden tévedéstől, szabadítson meg a betegségektől, oltalmazzon meg az éhínségtől, a börtönöket nyissa meg, a bilincseket oldja le, az útonlévőknek biztonságot, a távollévőknek szerencsés hazatérést, a betegeknek egészséget, a haldoklóknak pedig üdvösséget adjon.

Mindenható, örökkévaló Isten, ki a szomorúak vigasztalása és a szenvedők erőssége vagy, kérünk, jusson színed elé azok kérése, akik szorongatásukban hozzád kiáltanak, hogy a bajból kiszabadulva mindnyájan örömmel láthassák, irgalmad velük volt nyomorúságukban. Krisztus, a mi Urunk által.

Zárókönyörgés

Mindenható, örökkévaló Isten, aki Krisztusod szent halálával és feltámadásával újjáteremtettél minket, kérünk, őrizd meg bennünk irgalmasságod művét, hogy e misztériumban részesülve kitartsunk odaadó szolgálatodban. Ugyanazon a mi Urunk, Jézus Krisztus által.

Nagyböjti vasárnapok konferenciabeszédei – Embernek lenni a harmadik évezred elején

1. vasárnap. Általában a konferenciabeszédről és a böjtről

*Első este március 4-én,
Nagyböjti első vasárnapján*

Testvéreim! A hirdetés úgy szólt, hogy „a vasárnapi szentmiséket konferenciabeszéd követi: *Embernek lenni a harmadik évezred elején* címmel”.

Mielőtt rátérnénk e témára, vagyis megvizsgáljuk, hogy mit jelent ez: *embernek lenni a harmadik évezred elején*, s hogy *miért kérdés ez* a harmadik évezred elején, először magát a konferenciabeszéd műfaját kell kicsit tisztáznunk. A mi évtizedeinkben ugyanis, és napjainkban is, sokat lehet hallani konferenciákról – tudományosról is, békekonferenciáról is, ilyenről is, olyanról is –, s nem biztos, hogy jól értjük ezt a szót: *konferenciabeszéd* akkor, amikor az az Egyházban hangzik el, főleg amikor templomban hangzik el.

I. A konferenciabeszédről

1. A műfaj

A konferenciabeszéd igehirdető műfaj. Azaz nem tudományos előadás, hanem igehirdetés. Az *igehirdetés* pedig mindig azt jelenti, hogy az Isten üzenetét adja át az Egyház mint az igehirdetéssel megbízott intézmény. Ezt azért jó tudni, mert a konferenciáról az embernek egyébként az jut eszébe, főleg ha vett részt már konferencián, hogy tízen, húszan, ötvenen – attól függ, mekkora a rendezvény – összejönnek és elmondják egymásnak az adott témára vonatkozó eredményeiket. Öt percben, tíz percben, tizenöt percben mindenki leteszi a maga eredményét vagy a maga véleményét, s a végére kialakul valami összkép a résztvevőkben.

Az igehirdetés nem ez. Az igehirdetés az Isten igéjét közvetíti. Különböző formákban teszi ezt, s közülük az egyik a konferenciabeszéd.

Az igehirdetés alapformája a *prédikáció*, mellyel küldetéssel bíró emberek hirdetik az evangéliumot, kisebb-nagyobb részletkérdéseit magyarázzák – mit jelent az Isten szó, mit jelent hinni, mit jelent az Egyház, mit jelent ez vagy az a fogalom. De ami elhangzik, az azért hangzik el, hogy az Egyház adott közössége erősödjön. Ha ez a prédikáció missziós területen hangzik el, akkor valami alapvető tájékoztatást ad a katolikus hitről.

A prédikáció sajátos formája a *homília*, ami a liturgiához kötődik, legtöbbször a szentmiséhez. A homíliában az evangélium, illetve az olvasmányként elhangzott szentírási rész vagy a liturgiában ünnepelt misztérium kerül kibontásra azzal a céllal, hogy a jelenlévők a konkrét liturgikus cselekményben – kereszttelésen, bérmáláson vagy a szentmisén – elmélyültebben tudjanak részt venni. A homíliának sajátos adata, hogy csak fölszentelt diakonus, pap vagy püspök mondhatja. Ennek oka, hogy a homília egész szorosán a liturgiából indul ki és a liturgiához vezet; a liturgia végzése pedig fölszentelt, Istentől küldetést kapott személyek feladata.

További igehirdető forma a *hittanóra*, az óvodások hittanjától kezdve az egyetemista hittanig bezárólag. Ennek az a sajátossága, hogy a hitünkkel kapcsolatos ismereteket nagyobb időszakokra – rendszerint tanévekre vagy tanévek felére – elosztva és tervezve rendszeresen

taglalja, a legapróbb kérdéseket is boncolgatja, és visszakérdez. Egy rendes hittanóra ugyanis arra is való, hogy kiderüljön, a korábban elhangzottakból mennyi ragadt már meg a tanulók szívében.

2. A konferenciabeszéd történeti előzményei

A konferenciabeszéd az említett műfajok mellett és azokkal együtt az igehirdetés része. Az Egyház történetét nézve első pillantásra úgy tűnik, nagyon fiatal műfaj. Úgy tűnik, hogy a 18. század végén jelent meg, Franciaországban. Mégpedig azért, mert a lekipásztorok, püspökök, papok egyszer csak megérezték, hogy a hit nélkül gondolkodó filozófia, filozófusok megpróbálják elhódítani Istentől a gondolkodó hívőket, az ún. „intelligenciát”. A történelem folyamán már sokszor elhangzott jelszó újra megszólalt: „a felvilágosult, modern gondolkodó természetesen nem hisz! A hit való a gügyéknek, az ilyeneknek-olyanoknak, mindenesetre egy gondolkodó ember nem hisz!” Az egész nagy Enciklopédia, melyet Franciaországban az 1760-as, 70-es években írtak és tömegével terjesztettek, ennek volt a nagy fegyvere: ember olvasd és lásd meg, ha gondolkodol, akkor ilyen kérdések, hogy Isten, meg Egyház, bűn, vezeklés... hát kérem, egy modern embernek ez nem való!

Erre válaszul szólaltak meg nagyok – a francia irodalomtörténetnek is a nagyjai ezek a püspökök és papok –, akik nem a szentmisében, hanem a szentmisétől függetlenül előadásokat, *konferenciabeszédeket* hirdettek, mondván: emberek, akit érdekel még az igazság, az jöjjön és hallgassa meg, mit tanít az Egyház erről vagy arról a kérdéstről, amit a napilapok éppen szellőztetnek.

Ebből következően a konferenciabeszéd eredetileg *rendkívül aktuális*. Mai szóval azt mondanánk, hogy azonnal válaszol a kor és a mindennapok kihívásaira; régen azt mondták, hogy a támadásokkal szemben az Egyház tud védekezni. Halljátok meg, és akinek van füle, az meghallván az Egyház tanítását – az Egyház ilyenfajta tanítását – a saját gondolkodásában fűzze tovább a gondolatmeneteket, és jöjjön rá, hol vannak a csúsztatások a világ hitellenes állításaiban, hol vannak a hazugságok azokban a vádokban, amelyekkel a hitet és a hívőket támadják.

Mindazonáltal jó tudni, hogy ez a fölismerés és ez a reakció a tanító Egyház részéről nem a 18. század szülötte. Hanem az első századokban már ott vannak az egyházatyák között az *apologéták*, akik ezt csinálták szóban is, írásban is: válaszoltak a vádakra, melyek alapján a keresztényeket az üldözések periódusaiban letartóztatták, bebörtönözték, megkínózták, kivégezték. Ezeket a vádakat az apologéták egyenként szemügyre vették és megcáfolták, részben a hívők számára is. Nem egy apologéta vette a bátorságot, s a védőbeszédet – amivel a vádakat sorról-sorra cáfolva bizonyította a keresztények ártatlanságát – eljuttatta a császárhoz, aláírással. És közben tudta, hogy ezzel önmagát, ha éppen üldözés van, életveszélynek teszi ki. Ez a vonás a konferenciabeszédben kicsit mindig jelen van.

De nem az apologéták adják a konferenciabeszéd egyetlen előzményét. Amikor a 16–17. században, a reformáció évtizedeiben belülről érte a tanító Egyházat a nagy vád, hogy „meghamisítottad az evangéliumot!”, „elárultad az evangéliumot!” – s e vád elsősorban a római pápának meg a bíborosoknak, a püspököknek, papoknak, szerzeteseknek szólt –, akkor egyetemeken is, adott esetben városi önkormányzatok dísztermeiben ún. *disputákat* rendeztek. Ezeken egy katolikus meg egy protestáns, legtöbbször egy jezsuita meg egy protestáns pásztor nyilvánosan vitatkozott. Mindegyik elmondta a maga érveit, és az Egyház védte az igazságot, védte az igaz Egyházat. De nemegyszer megesett, hogy a disputában a katolikus fél győzött, és még aznap éjszaka orvul meggyilkolták. Azaz a konferenciabeszéd nem veszélytelen műfaj.

3. A konferenciabeszéd sajátosságai

Van a konferenciabeszédnek néhány jellemzője a többi tanítási formákkal szemben, vagy azok mellett:

Az első, ami föltűnik, a *hossza*. A hosszúság, amit a hallgatók ismételten kifogásoltak a prédikációknál, nemcsak napjainkban. Az 1910-es, 20-as évektől lehet hallani a hívők részéről ilyeneket: „Tisztelendő úr, tudja-e, hogy amit a tizedik perc után mond, teljesen pusztába kiáltó szó, arra már senki nem figyel oda, arra már mindenki alszik! Törekedjen arra, hogy tíz percen belül maradjon a prédikációval, a homíliával!” – Ehhez próbálunk is ragaszkodni. Ezzel szemben a konferenciabeszéd természete szerint hosszabb. Idő kell ahhoz, hogy egy konkrét kérdésre összegyűjtse az előadó mindazt, ami vádként éri az Egyházat, azután föl tudja sorakoztatni a vádakkal szemben a védelem érveit.

A második sajátosság, hogy a konferenciabeszédnek általában *nincs konkrét gyakorlati következménye*. A közvetlen célja az, hogy aki végighallgatta, akinek volt türelme megvárni a végét, az vigye tovább a szívében a hallottakat, esetleg újra gondolja végig, s boncolgassa tovább a saját tapasztalatai szerint a kérdést, amiről szó volt.

4. A konferenciabeszéd Magyarországon

Nálunk Magyarországon ez a műfaj – legalábbis amennyiben ezt irodalmilag követni, meg a helyi hagyományból tudni lehet – éppen idén száz esztendő. Prohászka Ottokár volt ugyanis az, aki – akkor még nem mint püspök, hanem mint egyetemi tanár – megérezte az 1890-es évek folyamán ugyanazt, amit száz évvel korábban a franciák éreztek. Jelszó lett, hogy aki Darwint olvasta, aki a természettudósok sziporkázó eredményeit kicsit is szimatolja, aki látja az ipar csodálatos kibontakozását, az ugyebár tudja, hogy az Egyház nyugodtan becsukhatja kapuit, egyszerűen nincs jövője. Különben is, a pápai államot fölmorzsolta Itália, a pápa a Vatikán foglya, itt egy-két püspök meg egynéhány pap még egy darabig csinál valamit, de az értelmes, modern ember tudja, hogy a századfordulóra itt híre-hamva nem lesz a katolikus Egyháznak.

Tőlünk nyugatra ez a *kultúrharcnak* nevezett szekularizációs folyamat nagyon drasztikusan zajlott. Olyan államosítási hullámok futottak végig Németországon, Franciaországon, Itálián, hogy az Egyháznak szinte semmije nem maradt. A szerzeteseket szétkergették, kolostoraikból kórházat, hivatalt csináltak, iskoláikat államosították. Valóban úgy tűnt, hogy a modern nyugati államhatalmak – még a korábban katolikus államok is – egymás után egyszerűen szétmorzsolják a katolikus Egyházat.

Ebből nálunk annyit lehetett érzékelni, hogy az 1893–94-es években a képviselőházak egymás után szavaztak kérdésekről, melyek a katolikus Egyházat és a többi keresztény közösséget is a szív mélyéig érintették. Szavaztak a keresztelés kérdéséről, hogy melyik közösségnek van joga keresztelni és kit, s főleg szavaztak és döntöttek a házasság fölbonthatatlansága kérdésében. 1894-ben törvénybe iktatták: az Egyház mit csinál a házassággal, az az ő dolga, de az állam csak azt a házasságot ismeri el, amit anyakönyvvezető előtt kötöttek a polgármesteri hivatalokban, és ez a házasság fölbontható. A jogászok feladata, hogy néhány hónapon belül dolgozzák ki a bontóperek technikáját – s ezt ők meg is csinálták.

Ezekben az években érzékelte Prohászka Ottokár, hogy itt igazában az intelligencia, az értelmiségiek hite szenved el olyan támadásokat, amikre ha az Egyház föl nem hívja a figyelmet, az értelmiséget a hiúságánál fogva ki lehet vinni az Egyházból. És akkor 1901 – tehát pont száz éve! – nagybőjtjére ide, az Egyetemi templomba Prohászka konferenciabeszéd-sorozatát hirdetett, mondván, hogy a nagybőjt folyamán hetenként egyszer – akinek van füle, hallja meg – várom a férfiakat! Mégpedig az értelmiségi férfiakat!

Konferenciabeszéd formájában szeretném őket felvilágosítani, hogy mik azok a tévedések, amiknek áldozatul eshetnek, vagy már estek, s mik azok a hazugságok, amikkel az Egyházat támadják.

Prohászka 1901-től 1927-ig, 26 éven át, nagybőjtről nagybőjtre tartotta ezeket a konferenciákat. Mindig az éppen aktuális bajokra reflektált, segítette a gondolkodó férfiakat, hogy akármilyen munkahelyük is van, észnél legyenek, és el ne veszítsék azt a világosságot, amit Krisztus pontosan ezekre az aktuális kérdésekre gyűjtött. Ő is tudta, hogy nem veszélytelen ügy, amit csinál. Támadták is. De az utolsó leheletéig fontosnak tartotta a munkát. 1927 áprilisában, ezen a szószéken, egy ilyen beszéde közben érte az agyvérzés, ami halálát okozta.

De akkor már itt volt Tóth Tihamér, a szeminárium rektora, aki fölismerte a rádió hatalmas lehetőségét: veszedelmét is, előnyeit is. Amikor átvette a stafétabotot, erre a szószékre mikrofont szereltetett, s el tudta érni, hogy az ő prédikációit a rádió vasárnapról vasárnapra közvetítse innen.

Azután amikor ő is elment, a nyomába lépett Sík Sándor, aki a háborút közvetlen megelőzően és a háborút követően, vasárnapról vasárnapra délben egy-egy órát beszélt. Persze ő mint költő kicsit másként, mint mondjuk Tóth Tihamér, de az alaplíra, a konferenciabeszéd megmaradt.

Majd jöttek az ötvenes évek, amikor a tanító Egyháznak hallania kellett, hogy bár az Egyháznak jövője nincs, ha meg akarja érni a temetése napját, akkor legyen olyan kedves és nagy ívben kerülje el a politikát. Ami magyarul azt jelentette, hogy az Egyház legyen szíves nagy ívben kerülje a konkrét, aktuális napi bajok elemzését, mert az pártunk és kormányunk ideológiája által kézben van tartva, és vezetésükkel megyünk a Paradicsomba.

Ez nagyon kemény dolog volt. Idősebb kollégák meséltek ezekről az időkről, és az ember ma nem hiszi el, micsoda veszedelemmel járt, ha a szószéken a pap egy-egy konkrét kérdést mert érinteni! Pedig ők börtönbe is kerültek érte, tehát valóság volt. Ebből következően az 50–60–70-es évek konferenciabeszédei kicsit átalakultak. Két nagy professzor vállalta ezt a terhet: Szörényi Andor, a Szentírás tudósa, meg Gál Ferenc atya, a dogmatikus. Kb. tíz évig, megosztva – az idősebbek talán emlékeznek is rá – az adventi konferenciabeszédeket Szörényi professzor úr, a nagybőjtieket Gál atya tartotta, a következő évben esetleg fordítva. Tájékoztattak a szentírásstudományról meg a dogmatikának a legfrissebb eredményeiről, ami rendkívül fontos volt, és újdonságokat lehetett hallani azokban az években, amikor sem Rómával, sem Nyugat-Európával nem volt a magyar egyháznak szellemi kapcsolata. Lelki kapcsolat volt, mert az imádságot nem lehet befolyásolni, de szellemi kapcsolat nem volt. Ők a konferenciabeszédeken keresztül csatornát jelentettek, amin át újra meg újra tájékozódni lehetett.

Azután a 60-as évek közepén, amikor meghalt Szörényi professzor, Gál Ferenc atya egyedül vállalta ezt, és vagy húsz éven át adventről adventre, nagybőjtről nagybőjtre tartotta ezeket a konferenciákat. Ő, aki itt nyugszik ennek a templomnak a kriptájában.

Most pedig itt vagyunk mi, ezzel a feladattal: konferenciabeszéd a nagybőjti időben. Nem veszélytelen a műfaj ma sem, mert témáért nem kell messzire menni, a téma az utcán hever a plakátokon; elég behallgatni egy rádióműsorba vagy a televízió *Hét c.* műsorába. Sorjáznak azok az égető kérdések, amik fölvetetnek, de megoldás nincs. Vagy olyan megoldások vannak, amire egy keresztény gondolkodó ember azt mondja: hát nem tudják, hogy nem szabad lopni? Vagy miután félórán keresztül taglalnak egy kérdést: nem tudják, hogy van ilyen alaptörvény: *ne ölj!*? – Nem tudják, legalábbis eljátsszák azt, hogy nem tudják.

Ennek klasszikus esete az elmúlt napokban az a nővér, aki eutanáziát csinált. Elhangzik, hogy „ő már letartóztatásban van, de kérem, azt ugye tetszenek tudni, hogy ha ott van harminc halott és ez a nővér azt mondja ‘én öltem meg őket’, ez mind nem jelent semmit!” Ezek után nyomozóknak, orvosoknak, boncnokoknak, jogászoknak el kell indulniok és be

kell bizonyítani, hogy igenis, ez a nővér bűnös. Holott ő maga megvallotta. Ez azonban nem számít!

Ez ragyogó konferenciabeszéd-téma lenne, mely olyan kérdéseket vet föl, melyek egy keresztény gondolkodó számára egyrészt fölháborítóak, másrészt érthetetlen, egyáltalán hogyan merülhetnek föl kérdésként. Annak is nyomába lehetne eredni, hogyan alakulhat ki egy olyan hivatalos, jogászai vélemény, melynek képviselője, úgy tűnik, sohasem hallott arról, hogy Mózesnek az Úr a Sínai-hegyen átadta a Tízparancsolatot. Hogy lehetséges ez? Na, de ha egy konferenciabeszéd ezt a kérdést kezdené boncolgatni, semmi biztosíték nincs arra, hogy holnap nem jön egy telefon: „Uram, önt én bepereltem. Miért? Becsületsértésért. Hogy-hogy? Hát ön rólam beszélt. Magáról? Igen, rólam. Mikor? S kezd idézni a maga szempontjai szerint. – A konferenciabeszéd tehát ma sem veszélytelen.

De nincs is sok értelme olyan ellenféllel szemben kardot rántani, aki nincs jelen, illetve aki a pástot, amin meg kellene vívni, letagadja, s amikor arra kerülne a sor, hogy kezdődik az asszó, akkor ő elkezd sikoltozni, mondván, merényletet követnek el ellene! Pedig csupán egy törvényes, teljesen szabályos asszót kellett volna megvívni, aminek ő nem ad helyet.

II. A nagyböjtről

Éppen ezért most, ezekkel a konferenciabeszédekkel a parttalan viták helyett a húsvétra tekintve, hittel akarunk körülnézni életünkben, az Egyházban, az időben. Abban szeretnénk segíteni, hogy a mai világ híreit hallgatván, történéseit látván ne a pusztá fölháborodás ébredjen föl bennünk, hanem az értelmes, gondolkodó ember józan ítélete – mely észreveszi az álnokságot, fölismeri a ragyogó mondatsor mögött a szándék hamisságát, a felelősség kikerülését – a másik ember iránti felelősség és szeretet gyarapodásához vezessen. Az ember ugyanis ott kezdődik, ahol tud felelősséget vállalni a dolgaiért; önmagáért is, övéiért is. Embernek lenni a harmadik évezredben sem lehet másképp.

Ezért most az első témánk maga a *nagyböjt*. Az a szent negyven nap, amire a világ oly sok kifogással reagál: Nem veszi észre az Egyház, hogy réges-régen idejét múlta? Ki beszél ma arról, hogy az esztendőben van ádventi idő, meg nagyböjti idő, meg húsvéti idő? Ez réges-régen túlhaladott ügy. Az idő a miénk – a jelszó: „bármikor bármit” –, tehát az időt ne tessék tagolni! S ráadásul az Egyház a nagyböjtben az embereknek nemcsak tanácsol, hanem parancsol: „Ne táncolj, ne járj diszkóba, ne tarts olyan menyegzőt, mely három napos mulatással jár. Ne egyél húst, tartsál szigorú böjtöt!” Micsoda dolgok ezek? Nem veszi észre az Egyház, hogy erőszakot követ el? Embertelen! – mondja a világ. Ha kicsit cinikusabb, akkor a világ azt mondja: az Egyház nem veszi észre, hogy a kisember állandó nagyböjtben él? Sőt az idősebb nyugdíjasok talán állandó szigorú böjtben élnek! Nem veszi észre az Egyház, hogy tulajdonképpen gúnyolódik, amikor a böjtről prédikál? Amikor az öreg, 60–80 éves nyugdíjasnak azt mondja, hogy napjában egyszer lakhatsz jól: nem tudja az Egyház, hogy kérdés, egyáltalán napjában jól tud-e lakni egyszer?

Az Egyház mindezt tudja, és mégis meg meri hirdetni a nagyböjtöt. Meri mondani, hogy „testvérek, most következik negyven nap, amikor a böjtlő Jézus Krisztus nyomában járva bizony megpróbáljuk magunkat fékre fogni. A nagyböjtben itt van két szigorú böjti nap, a hamvazószerda és a nagypéntek, vannak a péntek mint hústilalmi napok, s az egész nagyböjt egy kicsit csöndesebb időszak, mint általában az esztendő napjai.” Az Egyház meri ezt meghirdetni, azért, mert van története, és őrzünk olyan kincseket, melyek ezt indokolják.

1. A katekumenok böjtje

Az Egyház tudja, hogy a kezdetek kezdetén, a Krisztus utáni első századokban ez a húsvét előtti negyven nap egyetlen nagy, szentségi előkészület volt, mégpedig két vonalon.

Ez a negyven nap egyrészt a keresztségre, másrészt a bűnbocsánatra készített elő. Akik úgy érezték, „én hiszek a megváltó Krisztusban, és az Egyházhoz akarok tartozni”, egyszer csak bezörgettek egy püspökhöz vagy egy paphoz, illetve üzentek a püspöknek, hogy „szeretnék megkeresztelkedni”. Ezek a keresztségre vágyó katekumenok az előkészületi idejük utolsó negyven napját, a nagyböjtöt intenzív előkészületben – nagyon intenzív kurzusként, ahogyan ma mondanánk – töltötték. Szinte minden hétre volt valami nagyon fontos lépésük a lelki készülődésben, aminek a végén, nagyszombat éjszakáján megkeresztelték őket. És ők tudták, hogy amikor engem megkeresztelnek, akkor a korábbi életemet elveszítve én meghalok a bűnnek, és új életre támadok; a föltámadott Krisztus életére az Egyház közösségében.

Ezt a többiek is tudták. Éppen ezért a már megkereszteltek közössége – tehát nemcsak a leendő keresztszülő, akire rábízták a katekument, hogy tanítsa őt keresztényként élni – a legapróbb részletéig bemutatta és tanította ezt az új életet: hogyan lehet keresztényként élni Rómában, a gladiátorjátékok világában (amely játékot, ha keresztény vagy, kerülnöd kell); ha házasságban élsz, ezután így meg így kell viselkedned – és jöttek a konkrét, apró teendőkkal kapcsolatos tanácsok. Az egész keresztény közösség, az a 30, 50, 200 ember drukkolt ezeknek a jelölteknek, és imádkozott értük. Hiszen már ismerték őket, és velük együtt mentek végig ezen a negyvennapon. És velük együtt örvendeztek, mert ezekben a keresztelendőknél azt látták, hogy az idő múlik és Krisztus kegyelme nem apad el. Sőt egyre bővebben árad.

2. A bűnbánók böjtje

Az előkészület másik vonulata a megtérő nyilvános bűnösöké volt. Azoké, akik olyan bűnöket követtek el, amivel kizárták magukat az Egyház közösségéből. Az ősegyház ugyanis halálosan komolyan vette, hogy aki gyilkol, aki megtagadja keresztény voltát, vagy aki megpróbál kétkulacos formában bálványokat is imádni, meg keresztény is lenne, nem tagja Krisztus Egyházának, jöllehet meg volt keresztelve, végigment a katekumenek iskoláján, de megtagadta a hitét. Ugyanakkor az Egyház azt is hirdette, hogy a bűnbánók számára van bocsánat: ha megbánják bűneiket, az Egyház visszafogadja őket.

Ezeket, akik nyíltan megtagadták a hitüket, ha üzentek, vagy zörgettek a püspöknél vagy a papjuknál, mondván, bánom amit tettem, az Egyház a nyilvános bűnbánattal végigvitte a nagyböjten, hamvazószerdától nagycsütörtökig; majd a püspök nyilvánosan föloldozta és visszafogadta e nyilvános bűnbánókat. Ezután újra áldozhattak, jeléül annak, hogy ismét teljes jogú tagjai annak a közösségnek, melyből a bűnük miatt kiestek.

3. A mi nagyböjtünk

A nagyböjt, mely mindegyikünket bekapcsol az Egyház egészébe, ennek az emlékezete, ezért meri az Egyház újra meg újra meghirdetni. Az Egyháznak ma is vannak keresztségre készülődő tagjai, mifelénk is. Újra egyre több a felnőtt, aki megtér és jelentkezik, hogy szeretne megkeresztelkedni.

Első pillantásra úgy tűnik, hogy nyilvános bűnösök nincsenek. Tényleg nincsenek? Hányan vannak, akik bizony nyilvános bűnösök, de egyelőre nem vallják be, vagy még nem is tudják. Egyelőre még élvezik azt a nagyobb darab kenyeret, amit ezért kaptak vagy kapnak. Azt a nagyobb hatalmat, amit éppen emiatt gyakorolhatnak, azt a nagyobb dicsőséget, azt a több sikert, amit épp amiatt arathatnak, mert megtagadták katolikus keresztény voltukat. Nem kell nagyítóval keresgélni országszerte. Az ember kicsit körülnéz, s egykettőre talál olyanokat, akiknek megtérésre volna szükségük. Az Egyház pedig könyörög értük, főleg azokért, akiknek szívében már mocorog a fölismerés: „lépre mentem, megfogtak, én már régen nem azt csinálom, amit szerettem volna, nekem már régóta diktálnak. Igaz nagyobb a kenyerem, nagyobb a hatalmam is, egyelőre még nagy a dicsőségem is, de az

emberségemben valami mély sebet kaptam. Már nem vagyok az, aki, mondjuk, tíz évvel ezelőtt – mielőtt ezekbe a bűnökbe belekeveredtem – voltam!”

Egy élő lélek ilyesmiket látva mindig önmagára is reflektál, mégpedig egyrészt hálával: „Uram Istenem, engem 15, 20, 60, 70 évvel ezelőtt megkereszteltek, és élhetem a kereszténységemet!”; másrészt istenfélelemmel: „Vajon mennyiben vagyok felelős én azért, aki a fal túlsó oldalán a szomszédom, és elcsatangolt?!”

A mi nagyböjtünkben ez a három nagy vonulat van: imáinkkal, önmegtagadásainkkal, jócselekedeteinkkel kísérjük azokat, akik keresztségre készülődnek, illetve azokat, akiknek megtérésre van szükségük, de úgy igazán. Nagyböjtöt tartunk önmagunkért, a mulasztásainkért, figyelmetlenségeinkért, azokért a dolgokért, amikért a Szentatya tavaly nagyböjt első vasárnapján nyilvánosan bocsánatot kért, az Egyház gyermekeinek bűneiért.

Ővele fejezem be, aki az idei nagyböjtire küldött üzenetében (*lásd a függelékben*) arról beszél, hogy ennek a világnak sok baja van. Ha ő tartana konferenciabeszédet, valószínűleg a bocsánatkérésről és a megbocsátásról tartaná. Erről ír, mondván, hogy ha a világ békét akar és a bajai orvosságát meg akarja találni, akkor mindenekelőtt és mindenkinek meg kell ismerkednie a bocsánatkéréssel és a megbocsátással.

Nem házi feladatul mondom, de jó lenne, ha a Szentatya üzenetét elolvassánk. A következő vasárnapokon ugyanis újra meg újra hivatkoznom kell majd azokra a dolgokra, amiket a Szentatya mond, hogy a kihívásokra, melyekkel nap mint nap találkozunk, olyan választ tudjunk adni, amely az Úr Krisztustól való és katolikus. Amen.

2. vasárnap. A böjt és az ember

*Második este március 11-én,
Nagyböjt második vasárnapján*

Testvéreim! Ezen a második nagyböjti estén a konferenciabeszédünknek az a kérdése, hogy vajon a böjt jelent-e valamit emberségünk szempontjából? Jelent-e valami segítséget ahhoz, hogy emberek legyünk, és emberek maradjunk a harmadik évezred elején?

Mert a böjttel kapcsolatban nemegyszer ellenérzések támadnak, még hívő katolikusok lelkében is. Fölvetődnek ilyen kérdések, hogy „Nincsen elég bajunk? Még ez is!?”; vagy az idősebbek lelkében fölmerülhetnek nagyon keserű tapasztalatok arról, hogy „kísérleteztem én a nagyböjttel, s akkora csődbe jutottam vele, hogy jobb lett volna nem is hallanom róla”. Vagy a világ kinevet minket: „Ezek nem normálisak. Ahelyett, hogy élnének az élet lehetőségeivel és leszakítanak a mindennapok virágait, ezek hamut hintenek a fejükre! Nem normálisak!”

1. Mi a böjt?

Először is próbáljuk meg körüljárni, mi az, hogy böjt. Mi az, amit eleink, amikor a nagyböjtöt magyarul elnevezték, megragadtak ebben a 40 napos időszakban. Mondhatták volna ugyanis, hogy ez „a sok szentmise időszaka”, vagy mondhatták volna, hogy ez „a sok imádság időszaka”. De nem, ők a böjtöt ragadták meg benne. Ez a negyven nap a „nagy böjt”. Annak ideje ez, amikor az Egyház merete parancsolni, és most is igazában meri parancsolni a híveinek, hogy „aki élni akar, és aki a Húsvéthoz úgy akar megérkezni, hogy abban része is legyen, s messzebbre tekintve, úgy akar föltámadni, hogy boldog legyen, az most hallja meg a parancsot, és a böjtöt vállalja magára”. A böjtöt, amit ha az ember meghatározni akar, valami olyasmit sejt lényegében, hogy ez a koplalás egyik formája: kevesebbet etetek, vagy egyáltalán nem etetek; vagy megmondják nekem azt, hogy hányszor és mit etetek, hogy hányszor lakhatok jól, illetve jóllakhatok-e egyáltalán. A köznyelvben ezt úgy szoktuk mondani, hogy koplalás, és valóban az. De önként vállalt koplalás. Önként vállalja magára az ember, hogy most nem eszem annyit, mint máskor, vagy nem azt eszem, amit máskor szoktam enni vagy inni.

A böjt nem diéta

Lehet erre azt mondani, hogy miért beszél erről az Egyház, mikor annyi formájával találkozhatunk a világban is. Amikor valaki diétázik, akkor nem ezt csinálja? Amikor fogyókúrát tart, nem ezt csinálja? Amikor éhségstrájkot tart, akkor nem ezt csinálja, drasztikusan? – Nos aki így tesz, koplal, ez igaz, de nem böjtöl.

Mert, aki diétázik, azt vagy az orvosa, vagy a saját tapasztalatai meggyőzték arról, hogy „nekem bizonyos ételeket nem szabad ennem, ha nem akarok rosszul lenni”. Nincs különösebb baj, csak nekem, mondjuk, babot életveszélyes ennem. Értelmes ember tehát a babot kikapcsolja az étrendjéből, diétázik, hogy rosszul ne legyen; hogy egészségét erről az oldalról meg tudja támasztani. Ez értelmes dolog. Világos: épeszű ember, ha kell, elkezd diétázni az egészségéért.

A böjt nem fogyókúra

Másik változat a fogyókúra, amit főleg a fiatalabbak ismernek. És micsoda kemény koplalásra képesek emberek azért, hogy egy bizonyos határon túl ne menjenek! Lásd a sportolót – nehogy a másik kategóriába essen, ha tíz dekával súlyosabb –, vagy a divatlapok által sugalmazott, eszményi külső megcélzóit! Rettenetes koplalásokra képes az ember. De ilyenkor a cél mindig az, hogy valaki kedvét találja bennem, tetszeni tudjak neki, illetve beleférjek a ruháimba; máskor meg, hogy pukkasszam a barátnőmet, barátomat azzal, hogy „ide nézz, nekem sikerült!” Mindez nagyon kemény koplalásokra teszi képessé az embert, de nem böjt. – A koplalás szélső esete, amikor valaki éhségstrájkot kezd, és azt mondja, hogy: „Ide figyelj – s ez rendszerint egy hivatalos szerv felé hangzik el –, én most éhen fogok pusztulni, ha meg nem csinálod azt, amit én ki akarok csikarni tőled!” És számít arra, hogy abban a másikban lesz annyi humánus, hogy nem hagyja őt éhen veszni. Ez se böjtöl.

A böjt Istenhez kapcsolódik

A böjtöléshez, ugyanis az kell, hogy az ember az Istenére való tekintettel és az Istenével kapcsolatban koplal kisebb-nagyobb mértékben. Célja nem az, hogy mások lássák a böjtölését, nem az, hogy pukassza a másikat („le tudsz így fogyni, így böjtölni? Ugye nem! Hát akkor te nem is vagy keresztény!”). Hanem ha valaki igazán keresztény módon böjtöl, akkor mások talán észre sem veszik. Csupán ő maga és az ő Istene tudja, hogy most történik valami, ami máskor nem szokott történni.

Aki böjtöl, az valamit megvon magától, amihez egyébként joga lenne; ami neki egyébként tetszene is, ízlene is, jól is esne. És most lemond róla. Vagy azért, mert valamiben vétkesnek érzi magát, és úgy érzi: „Istenem, Te nekem megbocsátottál és megkíméltél, nem nyílt meg a föld és nem nyelt el engem; nem szakadt rám a tető, nem gázolt el se villamos, se autó. Pedig, amit műveltem, azért engem meg kellett volna semmisítened. Nem csináltad, sőt meggyóntam, és Te megbocsátottál. Hát most nézd, én valamit megpróbálok engesztelésül nyújtani neked. Valamit, amit megadhatnék magamnak, és nem követnék el bűnt, de nem teszem. Büntetem magam a nevedben és a kedvedért.”

Ezt a böjtöt nemcsak a katolikus hívők ismerik. Az összes vallások ismerik ezt a fajta böjtöt: „vétettél, engesztelj, és büntesd magad!”

Van a böjtnek egy másik esete, amikor valamit kérek, és tudom, hogy igazában, a jogrend szerint, ha nem kapom meg, nem perelhetem be a mennyországot. Nem lázadhatok föl az én Istenem ellen, mert amit kérek, az tulajdonképpen ajándék. Mégis kérem, és a kérésem nyomatékossá tételére – Uram, Istenem, nézz rám! – ezt vagy azt megvonom magamtól, hosszabb időre, rövidebb időre. Annak jeléül, hogy én tudom, ha megtörténik az, amit kérek, csak Tőled jön, és kérem.

A harmadik eset, amikor valami ígéretet kap az ember az Istentől, és látja, hogy az ígéret teljesedése közeledik, s készülni kezd a böjttel. Készülni kezd, hogy „jaj, csak a földhözköttöttségem meg ne akadályozza ennek az ajándéknak a fogadását!” El ne menjek az óra mellett, melyben ez az ajándék jön, s ha akkor nem fogadtam el, elmentem mellette! Jaj, csak ez meg ne történjék! Ezért böjtölünk például ünnepekre készülve.

A böjt tehát Istenhez kötődik. És ha ő nincs jelen, ha bármi más indítéka van annak, hogy én most nem eszem, vagy nem eszem ezt vagy azt, nem iszom, vagy nem iszom ezt vagy azt, akkor nem böjtről van szó, hanem valami másról. Ami lehet nagyon egészséges, lehet nagyon emberi, minden lehet, de nem böjt abban az értelemben, ahogy az Egyház a böjtöt parancsolni meri.

2. A böjt története

A böjtnek megvan a maga története. Minden más mellett ezt azért jó ismerni, hogy tudjuk: azok a formák, amiket ma az Egyház nekünk parancsol, tulajdonképpen nagyon legyengített formái a böjtnek.

Mert még ötven vagy mondjuk hatvan évvel ezelőtt is a böjt azt jelentette, hogy ha nagyböjtben vagyunk, akkor szigorú böjti nap nemcsak a hamvazószerda meg a nagypéntek, hanem a péntek is. Azaz hús nincs, napi egy jóllakás van három étkezéssel a nagykorúaknak. Azoknak a nagykorúaknak, akik még nem léptek be az öregkorba. Ez régen huszonegytől hatvanig, ma a betöltött tizennyolcadik évtől a megkezdett hatvanadik évig tart.

Ebben a törvényben azonban mindvégig lehetett érzékelni az Egyháznak azt a józanságát, hogy a böjtölés föltételez néhány dolgot. Föltételezi a felnőtt, egészséges szervezetet. Ezen belül pedig föltételezi, hogy az ember ura a konyhának, illetve nem végez olyan fizikai munkát, amihez a „szamár-testet” etetni kell, különben összerogyik.

Ez nagy józanságra vall a törvényhozó Egyház részéről, illetve azért van ez, mert akik az Egyházban a törvényeket hozzák, éppen olyan emberek, mint akikre a törvények vonatkoznak. Mert nyilván más lenne a böjti törvény akkor, ha a törvényhozók angyalok volnának. Másképp mennydörögne a böjtről egy beszéd, ha mondjuk egy kerub tartaná, akinek fogalma nincs arról, hogy a test mint anyagi valóság micsoda kapcsolatban van az étellel meg az itallal. Egy kerub nyugodtan mennydöröghetne, hogy „kérem, aki pedig erre képtelen, az vegye tudomásul, a kárhozat fia, mert ha még erre se képes, akkor...”

Az ember ezt nem így mondja el. Az Egyházban pedig emberek az igehirdetők. Emberek a törvényhozók is. És aki hirdeti az ígét, aki beszél a böjtről, maga is tudja, micsoda csapdái és micsoda kísértései vannak a böjtölésnek. – Közben tudjuk azt is, hogy micsoda ereje van a böjtnek. Mert éppen a böjt története mutatja, hogy emberek fél életeteket rá tudtak szánni arra, hogy a többiek helyett, a többiekért, a népért, az Egyházért böjtölnek. Például megfogadták, hogy „én sohasem eszem húst”, vagy „nekem ezek után csak napi egy étkezésem lesz” – megtartották, és körülöttük kivirult az élet. Mint ahogy az Ószövetség tapasztalta azt, hogy az ő mindenható Istenük látja, mit csinál a népe. És megindul az Isten – mondták a próféták –, megindul a szeretetében, ha azt látja, hogy a népe összeszedi magát és böjtöl, a böjtölésben megvallja a bűneit, és megmutatja, hogy „Istenem, mi tudjuk, hogy minden Tőled van”.

Ennek érdekes jelensége és változata volt az, hogy amikor úgy november közepe tájékán még nem jött meg az őszi eső, akkor Izraelben böjtöt rendeltek el. Mondván: „az Úr valami miatt büntet minket. Éppen ezért, emberek, össze kell szednünk magunkat, és a bűnbánatunk jeleként, valamint szomjúságunk jeleként böjtölünk!” És akkor elkezdtek egy körülbelül hét hétig tartó böjti folyamatot, amiben hétfőn és csütörtökön, ezen a két napon először ketten, azután nyolcan, azután az egész város vagy az egész ország egyszerre böjtölt és imádkozott, és kérték az Úrtól az esőt. Mondván: „Istenünk az ajándékot, amit október közepe táján már meg szoktál adni – és ami föltétele a következő esztendő kenyerének –, most nem adtad még meg. Könyörülj rajtunk! Ne büntess ennyire!”

Ha még emlékszünk rá, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén az evangéliumban hallottunk az öreg Simeonról és Anna prófétaasszonyról. Annáról mondja Szent Lukács, hogy nagyon öreg volt már. Özvegyasszony volt, de nem tágított a templomtól. Éjjel és nappal böjttel és imádsággal szolgálta az Urat. És tudjuk, hogy voltak Izraelben olyan istenfélő emberek, akik látván a történelmi helyzet szörnyűségeit, böjtölni kezdtek. És a böjtjükkel zörgettek az Isten ajtaján: „Uram, könyörülj meg rajtunk!” Mert a böjtölő megérezte és a böjtje során meglátott olyan összefüggéseket, amit a többiek észre sem vettek. Ezek a böjtölő emberek látták, hogy baj van a templomban. Nem az történik, amit az Úr a templomban, mondjuk a papságtól, elvár. És ők a böjtjükkel könyörögtek, és rimádkodtak a papokért, a többiekért, adott esetben épp a terroristákért.

Maga az Úr Krisztus is egy negyvennapos böjttel kezdi a nyilvános működését. És később is beszélt a böjtről: Ez a nemzedék – mondta –, amelyik nem hallgat rám, egyre sandább szemmel figyeli, mit csinálok, s egyre gonoszabb rágalmakat dönt a fejemre, ez a nemzedék gonosz nemzedék. Mert eljött hozzátok Keresztelő János, aki nagy böjtölő volt: nem evett, nem ivott, s azt mondtátok reá, ördöge van. Eljött az Emberfia, szerintetek nem böjtöl, erre azt mondjátok reá, lám a falánk és borissza ember, a bűnösök barátja. Nemcsak, hogy nem böjtöl, hanem eszik-iszik, tetejében a bűnösökkel.

Ha az ember figyeli az evangéliumot, látnia kell, hogy az Úr Krisztus a nyilvános működése során micsoda böjtben élt. Nem volt konyhája, s már a hegyi beszédben elmondta, hogy ha böjtöltök, ne úgy csináljátok, mint a farizeusok és az írástudók, akik ünnepeztetik magukat azért, hogy ők mennyire tudnak böjtölni. Ne így csináljátok! Hanem, ha böjtölsz, akkor kívülről nézve tűnj úgy, mintha éppen ünneped volna. Illatosítsd be a hajadat, ruhádat, fürödj meg – és a szívedben és a rejtekben, ahol senki nem lát, ott böjtölj. Mert az Úr tudta, hogy az Ő korában aki böjtölt, az mosdatlanul, fésületlenül, lehetőleg holtsápadtan tántorgott az utcán, mondván, hogy „majdnem belehalok, de azért mégis, ide nézzetek, én böjtölök!” Az Ő tanítványai ne így böjtöljenek, hanem a szívükben, ahol senki nem lát, csak az élő Isten.

3. A böjt ma

De aki próbált már komolyan böjtölni – és nemcsak annyit, hogy „hamvazószerda van, jó, nagypéntek van, igen, péntek van, nem eszem húst”, hanem volt már legalább egy olyan nagyböjtje, melynek az elején igazán elszánta magát: Istenem, én most ebben a nagyböjtben, a kedvedért, megpróbálok valamiben jobban uralkodni magamon, mint eddig; valamitől elszakadni, amihez már talán nagyon hozzászoktam, talán már függő viszonyba is kerültem tőle, de most a te kedvedért, engesztelésül és a húsvétra készülve, meg a többiek nevében is, akiknek eszébe sem jutsz, megpróbálok odaadni Neked e küszködést –, nos, aki próbált már ilyet, az tudja, hogy micsoda nehézségekkel jár, micsoda kísértései vannak a böjtnek.

Vegyünk egy nagyon egyszerű példát, a kávé. Vagyok már ötven éves, és úgy tizenöt éve ajánlották nekem a kávé, orvos is mondta: „Te, kicsit alacsony a vérnyomásod, próbáld meg egy-egy kávé!” Megpróbáltam – jó volt, jaj de jó volt! Aztán észre sem vettem, rászoktam. Mégpedig olyan fokon rászoktam, hogy kávéfüggő lettem, mint ahogy egy drogos drogfüggő lett. S jön a nagyböjt, elhatározom: „Jézusom a kedvedért. Kedden este még egy jó erős dupla, aztán szerdától semmi!”

Ha sikerül

Tegyük föl, hogy sikerül. Nos. Az első hét végére kezd dagadni a mellem: „Ez igen! Kérem, ezt így kell csinálni! Ugye!?” Azután, ha netalán a felebarátaimat látom, akik pontosan úgy csinálnak mindent, mint hamvazószerda előtt, elkezd bennem motoszkálni az ítélet: „Keresztény ez egyáltalán? Még arra se képes, hogy...” – és magamban elmondom neki, mit kellett volna csinálnia nagyböjti gyakorlatként, amit nem csinál. Látom, hogy nem csinálja! Bezzeg én! – Tehát, ha nem veszem észre a hiúság kísértését egy „sikeres” böjt alatt, mire a böjt közepére érek, a hiúság olyan erőre kap bennem, hogy már észre sem veszem, és úgy látom, én vagyok az a szuper keresztény, akiért tulajdonképpen meg sem kellett volna hálnia Jézusnak. Nem is értem. Hát, aki ilyen tökéletes... És igazából elkezdem nem érteni, hogy a többiek mit keresnek az Egyházban. Azután mire vége van a nagyböjtnek, addigra kinőtt bennem valami, amire nagypénteken, ha netalán ott volnék a szertartáson, az Úr Krisztus rám nézne, és azt mondaná: „Édes fiam, nekem most újra meg kell hálnom érted! Mert csináltál valamit, amitől rosszabb lettél, mint voltál húshagyókedden.”

Ez a veszedelem a „sikerés” böjtölést végigkíséri. Akármilyen aprósághoz nyúlt hozzá az ember és megy a dolog, megjelenik a hiúság és megjelenik a másik ember elítélése. De nézzük, mi történik akkor, ha elhatároztam valamit, és nem sikerül végrehajtanom?

Ha nem sikerül

Tehát elhatároztam, hogy elhagyom a kávé. Virrad hamvazószerda, én, a hős nem iszom meg a szokásos reggeli kávé. Igen ám, de mire jön a dél, én már alig állok a lábamon, kóvályog a fejem. Nem, hát nem lehet. Hát, olyan kávéfüggő lettem, hogy Uram Istenem, ha nem akarok most itt összeesni, kénytelen vagyok meginni egy kávé. Puff, megittam. Erre megszólal megint a kísértő: „Na látod, ennyit érsz! Ennyit ér az egész böjtölésed. Ennyit ér az egész kereszténységed! – és most elkezd az előzővel ellenkező gondolatmenet duruzsolni az ember fülében: mit keresek én tulajdonképpen az Egyházban, ha még erre sem vagyok képes? Hogy képzelem én azt, hogy a bűnre való kísértésben ellen fogok állni? Mert itt nem arról volt szó, hogy bünt követek el vagy nem, hanem egy kávé megivásáról volt szó, és nem tudtam ellenállni. Akkor hol van a biztosíték, hogy jön egy akármilyen kísértés és lesz bennem rezisztencia? „Nem lesz – mondja a kísértő –, akár már el is követhetnéd! Látod, semmit nem ér az életed!” És meg lehet érkezni ezzel a csóddal a nagyhétre úgy, hogy „Istenem, én el sem megyek a templomba. Nincs értelme! Mit keresek én ott virágvasárnap a passión, mikor még arra sem voltam képes, hogy negyven napig ne igyak kávé? Nem voltam rá képes. Mit keresek én ott?”

4. A böjt és az önismeret

Szóval a böjt nem veszedelem nélküli dolog, de az emberségünknek rendkívül hasznos, mégpedig mind a két változatában. Akkor is ha sikerül, akkor is ha nem. Azt pedig jó tudni – főleg a fiatalabbaknak –, hogy a nagyböjti elhatározásokat megtartani inkább nem sikerül, mint igen. Ez fakad az emberi gyöngeségeinkből. És még csak nem is kell kávéfüggőnek vagy ilyen-, olyan-függőnek lenni. Elég az, hogy emberek vagyunk, törekenyek vagyunk, és még arra is képesek vagyunk, hogy húshagyókedden valamit elhatároztam, és a rákövetkező hétfőn egyszerűen elfelejtem. Eltelik egy hét, és a következő vasárnap arra ocsúdok föl, hogy „édes Jézusom, eltelt tíz nap, és hat napon át egyszerűen megfeledeztem arról, amit ígértem Neked!”

Nos a böjt, főleg ha nem sikerül megtartani, az önismeretünket olyan mélységben tudja reálissá tenni, ami talán semmi mással el nem érhető; legföljebb még a megbánt bűneinkből meríthető. Mert amikor rájövök arra, hogy „én elhatároztam, akartam is, kellett is volna, jó is lett volna, s képtelen voltam megcsinálni”, akkor itt a tapasztalata annak, amit tanul az ember az Egyházban, s amit Jézus is megmondott: „nálam nélkül semmit nem tehettek”. Ennek megtapasztalása itt van!

A sikertelen böjtölés, ha az ember mer őszinte lenni, akkor első gyümölcsként megtermi az ember szívében ezt a fölismerést. Igaz, tényleg igaz az, hogy a mennyek országa számára egy ilyen apróságot, mint a böjtölés, sem vagyok képes magamtól megtenni. És ekkor elkezd az ember imádkozni, úgy igazán. Lehet, hogy a Miatyánkot vagy az Üdvözlégyet, lehet, hogy a saját szavaival, mindegy. De ilyen fölismerés birtokában tud az ember, úgy imádkozni, hogy „Istenem, látod, én ilyen gyarló vagyok. De ezt már tudom! És most nagyon kérlek, mutasd meg a Te erődöt, és segíts nekem. Legalább néhányszor. Azt, amivel tulajdonképpen meg akartalak ajándékozni, a böjtölésemet, ajándékoz te nekem, segíts, hogy sikerüljön.”

Most sem biztos, hogy sikerülni fog. De egy ilyen imádság és egy ilyenfajta fölismerés az embert alakítja, jobbá teszi. Mint ahogy, amíg az ember a böjtöt meg sem próbálta – tehát nincsenek olyan tapasztalatai, hogy a jószándékaim területén is mennyire tehetetlen tudok

lenni –, addig tud ítélni elevenek és holtak fölött. Főleg a gyengébbek fölött. Az alkoholisták fölött, a drogosok fölött. Azok fölött, akik adott esetben valami bűnös dolognak egyszerűen képtelenek ellenállni. Milyen könnyen megszületik bennünk az ítélet, hogy „hát tessék, bezzeg én!”

Az önmagát ismerő, a böjtölésben tapasztalatokat szerzett ember sokkal megértőbb tud lenni a felebaráttal. Azzal, aki esetleg észre sem vette, hogy minek lett a függvénye. Akinek talán életében még senki nem is mondta, hogy „te, hamvazószerdától nagyböjt van ám!” Ő ezt nem tudja, mert vagy az Úr Krisztusról nem hallott egyáltalán semmit, vagy Istenről csak olyan dolgokat hallott, amik elidegenítették őt Tőle.

Aki a saját tehetetlenségét ismeri, és már tudja, hogy a jó mindig koprodukció: a kegyelem és az én erőfeszítem gyümölcse, az sokkal megértőbb tud lenni a másik emberrel, aki talán éppen elvétí a dolgot. Talán éppen agresszív, mert szégyenli azt a rosszat, ami épp most kiderült róla.

5. A böjt és emberségünk

A böjt tehát gyarapítja emberségünket. A böjtöt az Egyház nem kényszeríti rá senkire. Főleg a mai formában nem. Most, amikor ki van cövekelve a két szélső pont, hamvazószerda és nagypéntek; ehhez jön a pénteki hústilalom, és semmi több. Az esztendő többi napjain pedig gyakorlatilag parancsolt böjt nincs is. Ezzel azonban igen tág tér nyílik a hitnek meg a szeretetnek. Annak a hitnek, amelyik elhiszi, hogy nekünk nem az a dolgunk itt a világban, hogy hozzákötődjünk az anyaghoz, s amíg lehet és amit csak lehet kiszipolyozunk az anyagból – azután pedig dobjanak el minket. Hanem mi arra születtünk, hogy Isten képére és hasonlatosságára teremtve megtanuljunk uralkodni a világban és a világon.

Erre szokta mondani az átlag-keresztény: „Ez rám nem vonatkozik! Hol uralkodjam én? Ez vonatkozik a nagyokra, meg az erősekre, de rám, a kisemberre, ugyan kérem!” – A nagyböjt és a böjtölés odateszi az orrunk elé: „nézd csak, itt van a terület, ahol uralkodnod kellene, és uralkodnod lehetne! Ez a terület az étkezésed, az italaid, meg a tested és az anyagvilág közvetlen kapcsolatai.” Az embert nemcsak az önismeretében, hanem a világ fölötti uralmában is gyarapítja a böjt. Furcsa módon éppen azzal, hogy távolságot tartok az anyaggal. Pont ebben mutatkozik meg, hogy több vagyok, mint a pusztá anyag. Nekem lelkem is van. És a lelkem néha mondhatja a testemnek azt, hogy „neked ugyan jogos igényed volna erre vagy arra (a régiek még a házaseset aktusát is ide sorolták), de most nem! Vagy most kevesebbet, mint máskor.”

A böjt tehát nagyon hasznos. Most még inkább az, amikor ennyire szűk lett a kötelező böjt területe az ételre meg az italra vonatkozóan.

Végül az Egyház meri tanítani, hogy a böjtbe be lehet vonni a szellemi dolgokat is. Mégpedig azért, mert az ősbűn, ott a paradicsomban, igazában a mértéktelenségnek volt a bűne, ami a gögből fakadt. Az ember nem engedelmeskedett a parancsnak: „ehhez ne nyúlj hozzá, még ne!” – és hozzányúltunk. Most abban az információáradatban, amiben a mai ember kénytelen élni, a lélek is részese lehet a böjtölésnek azzal, hogy ezt vagy azt az információforrást kikapcsolja, illetve nem kapcsolja be. Vagy csak bizonyos időszakokra kerül kapcsolatba azzal a bizonyos információ-forrással: tv, rádió, sajtó. – És itt újra elmondhatnám, amit mondtam a kávéval kapcsolatban, hogy abban a pillanatban, amikor függetlenedni szeretnék, kiderül, hogy igen ám, csak képtelen vagyok rá. És az egész gondolatmenetet meg lehet ismételni arra vonatkozóan, micsoda gyümölcsei vannak az önismeretben, a felebarát megértésében s a világ fölötti uralomban, ha próbálok szellemi téren féket vetni magamra. Akkor is, ha nem sikerült. Hát még ha sikerül! Mert az ember lelke teret nyer, meg időt nyer pont a böjtölésből arra, hogy egy kicsit többet imádkozzon, vagy jobban imádkozzon.

Ha az Úr engedi, akkor a következő vasárnapon az imádságot vesszük majd sorra. Megint abból a szempontból, hogy jelent-e valamit az ima emberségünknek. Segít-e embernek lenni és embernek megmaradni, ha imádkozunk. Egy felnőtt keresztény tudja, hogy az imáról fokozottan lehet majd elmondani mindazt, amit a böjtről, de még itt vagyunk a böjt elején. Aki elment az eddigi napok mellett, azzal, hogy „öreg vagyok én már, hagyjanak engem békében, nem érdekel!”, nézzen egy kicsit magába, hátha talál valamit, valami kis apróságot, amit oda lehetne adni az Egyházban, az Úr Krisztusnak, böjtként. Amen.

3. vasárnap. Az imádságról/1.

*Harmadik este március 18-án,
Nagyböjt harmadik vasárnapján*

Testvéreim! Egy héttel ezelőtt az volt a kérdésünk, hogy vajon a böjtölés – ami a nagyböjtnek az egyik leglényegesebb mozzanata – jelent-e valamit emberségünk szempontjából? Emberebb lesz-e valaki, ha böjtöl? Majd miután elhatároltuk a böjtölést a más célú koplalásoktól – a diétától, a fogyókúrától, az éhségstrájtól –, láttuk, hogy a böjtölés vallásos cselekedet, Istenhez kapcsolódik. S nem arról van szó egyszerűen, hogy koplalok, hanem arról van szó, hogy ételben és italban uralkodom a testemen meg az anyagvilágon, és engesztetek a bűneimért; vagy valami kérésnek nyomatékot adok ezzel; vagy segíteni akarok másnak. Mert nemcsak a magam nevében lehet böjtölni, másokért is lehet. De mindig Istenhez kötődik a böjtölés.

Azután hallottuk, hogy akár sikerül, akár nem, vannak veszedelmei a böjtnek, de a hatása mindig pozitív az ember számára, aki a böjtölés következtében egyre jobban megismeri önmagát, egyre inkább megtapasztalja, hogy mit mondott az Úr Krisztus, amikor azt mondta: „nálam nélkül semmit nem tehettek...” Mert az ember néha megtapasztalja, hogy a legegyszerűbb önmegtartózkodásra sem vagyok képesek Nélküle. Ugyanakkor tapasztalja az ember azt is, hogy amikor ételben, italban próbálom magam megfogni, uralkodom. A lelkem uralkodik, nemcsak az anyagvilág fölött, hanem tanul uralkodni a test fölött. És ezzel tér nyílik az Isten világának bennem. Bennem, a böjtölő emberben.

Tehát a böjtölés az embert emberebbé tudja tenni: ha nem sikerül, azzal, hogy imádságba fordul át a böjt, ha meg sikerül, még inkább. Ezért van az, hogy a nagyböjtnek is a másik nagy témája az imádság. Most ezt az estét erre a kérdésre szenteljük: vajon az imádság jelent-e valamit az emberség szempontjából? Emberebb lesz-e valaki, ha imádkozik? Fontos-e, hogy az imádság jelen legyen az életünkben?

Ha lelkigyakorlaton volnánk, akkor másfelől kellene megközelíteni az imádságot. Azonban konferenciabeszéden vagyunk, és hallottuk, hogy a konferenciabeszéd természete szerint próbál válaszolni a nehézségekre is: megpróbálja fölkeszíteni a hallgatókat arra, hogy ilyen vagy olyan problémával találkozván, visszaemlékezzenek, és jusson eszükbe, hogy az adott témával kapcsolatban mi a megoldás. Ha lelkigyakorlaton volnánk, akkor most elkezdném buzdítani a testvéreket, hogy „testvérek, gondoljuk végig, milyen szép dolog az imádság, hogyan lehet benne elmélyülni, hányféle fokozata van, és akkor imádkozzunk” – ez lenne a végső kicsengés.

Bár a végső kicsengés most is az lesz, hogy imádkozzunk, mert imádkozni értelmes dolog és emberebbé tesz, most onnan kezdjük megközelíteni a kérdést, hogy az imádsággal kapcsolatban mindegyikünknek egy halom nehézsége van. Akár vallásos emberek vagyunk, akár nem. És a felnőttekre ez még inkább igaz, mert a kicsinyek, akik nevelődnek bele az imádságba, egy halom dologra még nem figyelnek oda. Ha rendszeresen megy gyónni, meg is szokja, hogy a gyónás azzal kezdődik: „nem imádkoztam minden nap, figyelmetlenül imádkoztam”, s utána jön az összes többi. A felnőtt embernek nem ilyen nehézségei vannak.

1. Az imádkozó lélek nehézségei

Hanem az első, ami mindegyikünkben fölvetődik az imádsággal kapcsolatban, az, hogy nincs rá idő: „annyi dolgom van, én nem tudok rá időt szakítani!” És nemcsak a dolgom sok, hanem – főleg amíg aktív korban van az ember és dolgozik, addig – annyi információt

kellene fölszednie, hogy egyszerűen az is már túlsordul az idő keretein. Még az imádságnak is időt szakítani – hát ez majdnem lehetetlen. Ez az első nehézség.

A második, hogy imádkozom én, pontosabban imádkoznék én, rászánnám én az időt, de úgy futnak szét a gondolataim, mint egy zsák bolha. Azután győzzem őket összeszedni, s rendszerint nem is tudom. Ha még friss az eszem, akkor azért, mert mint a régiek mondták: elszórakozom; a mai ember azt mondja: annyi minden jut az eszembe, hogy szétszóródom az ima közben. Ha meg már este van, atya, én olyan fáradt vagyok, hogy elkezdem mondani az esti imámat, és másnap reggel arra ébredek, hogy alighanem a második mondatnál elaludtam. Vagy elkezdtem mondani a rózsafüzért, és arra még emlékszem, hogy a második tizedet elkezdtem, de hogy hol fejeztem be, azt csak a Szűzanya tudja meg az Órangyalom. Elaludtam.

Harmadik nehézségünk, közös nehézségünk, hogy a szóbeli imával kapcsolatban egyszer csak elkapja az embert az unalom. És vele együtt jön a kérdés mint ténymegállapítás: van ennek értelme? Én, Isten tudja hányadszor, már nem is lehet megszámolni, mondom ugyanazt a szöveget, és – ha őszinte vagyok –, Uram Istenem, hát egy kicsit unom, hogy mondom mindig ugyanazt. Mitől vagy Te több Istenem, ha én ugyanezt a szöveget plusz még egyszer elmondom? Vagy mitől vagyok én gazdagabb, hogy nem tízezeregszer, hanem tízezerkétszer is elmondtam ugyanazt?

És ez még csak a szóbeli ima. Ha pedig valaki nemcsak szóbeli imákat mond, hanem egyéb imafajtákat is gyakorol, hatványozottan jelentkeznek a nehézségek. Bennünk, imádkozó emberekben is.

2. A nem imádkozó ember kifogásai

Aki nem szokott imádkozni, annak az első nagy kifogása az, hogy kérem, ez egy gyerekes dolog. Lehet, hogy kicsi korban pszichológiailag, pedagógiailag is hasznos, hogy imádkozni tanítják a gyerekeket. Csiszolódik a nyelvük is. Na de kérem, csak nem tetszik azt képzelni, hogy attól, hogy X, Y, Z imádságot elmondok, attól az én egzisztenciám és problémáim megoldódnak. Vagy a mindennapi életnek a teendőiben én ettől ügyesebb leszek, sikeresebb leszek, mint ha nem mondanám el. Gyerekes dolog ez.

Azután, ez a nem imádkozó ember, ha gondolkodó lény, azt is mondja: „Tudja, atya, én azért nem imádkozom, mert nem szeretem az értelmetlen dolgokat. Az imádság pedig egy monológ, valami olyan, mintha én fölvenném a telefont, nincs vonal, és elkezdek beszélni. Hát van ennek értelme? Vagy van ugyan vonal, csak senki nem veszi föl a vonal végén a kagylót. Hát akkor van értelme beszélni? Vagy hallom, kattann a készülék ott a vonal végén, tehát valaki a kagylót fölvette. Elkezdem mondani a mondókámat, és a másik oldalon süket csönd. Senki nem válaszol. Tetszik látni, ezért nem imádkozom. Mert ezt a monológot, és főleg a ráfordított időt, megspórolom magamnak.”

Testvérek, ez a nem imádkozó ember, anélkül, hogy tudná, a gyökérproblémára tapintott rá. Mert az imádsággal kapcsolatban az embernek az alapvető kérdése és alapvető nehézsége az, hogy van-e értelme szöveges imákat mondanom? Hallja ezt valaki? Mert én nem hallok választ. Van értelme a meditációnak? Hiszen én nem látok semmit. Görgetem magam előtt a saját gondolataimat, és nincs partner. Van ennek értelme? Ez a nagy kérdés! Hogy van-e az imádságban partner, aki hallja, amit mondok, aki olvas a gondolataimban, és válaszol-e?

3. Az imádkozó Jézus Krisztus

Mindezen nehézségek ellenére, a Szentírást kicsit is ismerő ember tudja, hogy végig az üdvtörténeten az imádság jelen van az emberekben. Aki pedig a vallástörténetet egy picit is ismeri, tudja, hogy az imádság ősjelenség. Ahol az ember valami írott emléket hagyott maga

után, az irodalmában imák is előfordulnak. Azaz, minden nehézség ellenére az ima mint tény jelen van a történelemben; az emberben, aki természete szerint vallásos lény.

S mi, akik az Egyházban élünk, mi tudjuk, hogy a Szűzanyával kezdődően az összes szentek mind nagy imádkozók voltak, így vagy úgy. Nem mindegyik a misztika magasságaiig, de az imádság mindegyikük életében világosan kimutathatóan jelen volt és marad. És ami a legfontosabb: ahogyan az evangéliumok az Úr Jézus életét nekünk elmondják, maga a megváltó Krisztus, az Istenember imádságos ember.

Ennek az első, kicsit burkolt megnyilatkozása a tizenkétéves Jézus, akit a szülők elveszítettek, és amikor három nap múlva rátalálnak a templomban, s a Szűzanya kérdezi tőle: „Fiam, miért csináltad velünk ezt? Atyád és én bánkódva kerestünk!” – jön a válasz, de nem az, hogy „ne haragudjatok rám, én most vagyok itt (és tényleg, életében először most járt Jézus Jeruzsálemben), most vagyok itt először, és úgy elbűvölt engem ez a város! Ne haragudjatok, barátokra akadtam, nem tudom miért, itt felejtettem magam.” Nem ezt a választ kapják.

Hanem ez a tizenkét éves Jézus azt mondja, hogy „miért kerestetek, nem tudtátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell lennem?” És ez nem azt jelenti, hogy nekem el kellett káprázódnom a templomtól, hanem azt jelenti, hogy én az én Atyámmal elkezdtem beszélgetni arról, amit én itt a templomban láttam: az áldozatokról, a papokról, az énekesekről, a zenészekről, az itt tolongó, imádkozó tömegről, egyáltalán arról, hogy ez a templom az én Atyámnak a háza.

Jézus imádkozott. Bár itt az evangélista még csak burkolt jelzést ad erre, később azonban mind a négy evangélista újra meg újra följegyezte, hogy „Jézus imádkozott”. Néha azt mondják, hogy az egész éjszakát imádságban töltötte. Máskor szó szerint idézik az imát, amit Jézus mond. Az egyiket elsöpéntekenként, evangéliumban szoktuk hallani. Ez az evangéliumi részlet kezdődik így: „És akkor Jézus fölujjongott a Szentlélekben és azt mondta: Áldalak Téged Atyám, mennynek és földnek Ura, mert országod misztériumát elrejtetted az okosak elől és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, mert így tetszett Neked.” Jézus beszélget az Atyával, s itt rögzíteni tudták az evangélisták a mondatait, amiket Ő az Atyának mondott.

Vagy amikor Lázár föltámasztása következik, Jézus megint megszólal: „Atyám, én tudom, hogy Te engem mindig meghallgatsz. Most csak azért mondom, hogy itt a körülöttem lévők hinni tudjanak. Atyám, dicsőítsd meg a Fiadat.” Ez az imádság hangzik föl újra az utolsó vacsorán, amikor – és ezt Szent János hagyta ránk – Jézus hosszan-hosszan, apostolai füle hallatára beszélget az Atyával.

S miközben tanít, a hegyi beszédtől kezdődően mondja tanítványainak: „imádkozzatok!” Már a hegyi beszédben fölhívta a figyelmüket arra, hogy imádkozzatok, de ne úgy, ahogy a farizeusok teszik. Ne a tereken, ne trombitáltassatok, ne az embereknek mutassátok, hogy ti hogyan tudtok imádkozni, hanem tünjete el az emberek szeme elől, ha imádkoztok; azután a ti Atyátok, aki a rejtekben is lát, hallja, amit mondotok, válaszol és megfizet nektek.

Megmondta, hogy amikor imádkoztok, akkor ne azon jajongjatok, van-e kenyeretek, s van-e mibe öltöznötök. Merjete bízni a gondviselő Atyában. Keressétek a mennyek országát, azért imádkozzatok, a többit mind hozzá fogjátok kapni. – Azt is mondta nekik: „szüntelenül imádkozzatok!” Keressetek, kérjete, zörgessetek, és választ fogtok kapni. A zörgetésre megnyílik majd az ajtó. És virrasztva imádkozzatok, hogy amikor az Emberfia visszajön, meg tudjatok állni az Ő színe előtt.

4. Imádságunk válasz Istennek

Mindez – minden nehézségünk ellenére – azt mondja, hogy az imádság nagyon fontos dolog. Az Ószövetséghez képest a krisztusi imádság más: más a módja, más a témája, más a

fontossága. De parancs: nekünk embereknek, keresztényeknek, katolikusoknak imádkoznunk kell. Minden nehézségünk ellenére. – És most vetődik föl a kérdés, hogy nem embertelen ez a megváltó Krisztus részéről? Hogy parancsol nekünk valamit, amiről nekünk az a benyomásunk, hogy: „Nincs partner! Én mondom, én elmondom az imámat, és nem hallok semmifajta választ!”

Ha a továbbiakban arra gondolunk, hogy az imádság beszélgetés, ez a kérdés egyre élesebbé válik. Mert ugye általában az ember szeret beszélgetni, de a beszélgetéshez legalább két ember kell. Ha hárman, négyen vannak, esetleg jobb, de minimum kettő kell. És e kettőnek a kapcsolata teszi lehetővé a beszélgetést. Mert, ha jön a kalauz, és azt mondja: „Uram, hol van a jegye?” – akkor az nem beszélgetés. Ő engem számon kér, s nekem vagy van jegyem, vagy nincs. És vagy megszégyenülök, ha nem volt, vagy adom a jegyet, és ezzel a dolog le van zárva. Vagy ha valakit vallatnak, lezajlik egy párbeszéd, de szó sincs beszélgetésről. Vagy ha veszekszünk – esetleg nagyon hosszan, nagyon intenzíven, nagyon élesen pattognak a szavak egymás felé –, nem beszélgetésről van szó, hanem szidjuk egymást, veszekedünk, vitatkozunk, talán még ölre is megyünk.

A beszélgetés szeretetet tételez föl a beszélgető partnerek között, akik a saját belső világukat tárják föl a másikkal, vagy a véleményüket mondják el valamiről, de őszintén. Kicsit megmutatják magukat, és egy kicsit próbálják a másikkal egyeztetni arról az adott dologról vagy önmagukról vagy egy másik emberről vallott véleményüket. A beszélgetéshez szeretet kell.

Ahogy az imádság a Szentírásban megjelenik, ahogy ezt az Úr Krisztus életében és a szentek példáján látni lehet, mindig a szeretet légkörében folyó beszélgetésről van szó. És akkor jön a kérdés, hogy jó, én vagyok az egyik, és hol van a partner? Hol a másik, aki velem beszélget?

Most jusson eszünkbe a Szentírás szava, a Zsidóknak írt levél, amelyik így kezdődik: „Sokszor és sokféleképpen *szólt Isten* egykor az atyákhoz a prófétákban, ezekben az utolsó napokban *a Fiúban szólt hozzánk.*” És a Szentírás nagyon világosan elmondja, hogy az Isten beszél. Talán meglepődünk ezen, és megvallhatjuk: én ezt eddig nem vettem észre! Tudniillik azt, hogy a teremtéstörténet azzal kezdődik, hogy kezdetben teremtette Isten az eget és a földet, és Isten *szólt*: „Legyen világosság!” – és világos lett. Isten újra szól, hogy váljon ketté az eget vize és a földön lévő víz, s megtörtént. A teremtéstörténet ez: Isten szól, és amit megszólított, az létezni kezd.

Azaz elsőként szól az Isten, azután kezd szólni az, amit Ő a létbe szólított. A Szentírásban ugyanis újra meg újra fölhangzik az is, hogy a teremtett világ beszélget az Istennel. Ő nevükön szólítja a fákat, a füveket, a bogarakat, a barmokat, a vadállatokat, a halakat, a csillagokat, s mindegyik abban a pillanatban, amikor a nevéen szólították, boldogan válaszolja a létével: „Itt vagyok!” – és nem hiányzik egy sem. És amikor a teremtett világ működni kezd, a csillagok pályájától az élőlények életén keresztül az atomvilág legkisebb rezdüléséig, a törvényre, amit a teremtő Isten adott ezeknek a létezőknek, a működésükkel válaszolnak. S a válaszuk mindig az „igen” – és boldogan mondják, amennyiben az anyagvilág képes boldog lenni. Mindenesetre a megteremtett világ rendben működik, és amikor az ember ránéz, észreveszi, hogy szép. Ez abból következik, hogy a szó tág értelmében beszélgetés zajlik a teremtő Isten és a megteremtett dolgok között.

És akkor megteremti Isten az embert, mondja a Szentírás, a maga képére és hasonlatosságára. És ez a hasonlatosság magába foglalja azt is, hogy az ember beszélgetésre képes. Tud megszólalni, tud dolgokról véleményt alkotni, és azt képes elmondani. Tudja önmagát megismerni, és az önismeretét elmondani. S az Egyház nagy gondolkodói, az egyházatyák azt mondják, hogy ez a beszédképesség, hogy beszélgetni tud az ember, a Szentháromság képe az emberben. Mert – és ez a dogmatikának az egyik nagyon szép és igen nagy témája – a Szentháromság belső élete igazában az Atya, a Fiú meg a Szentlélek

beszélgetése öröktől fogva mindörökké. A második Isteni Személy azt a nevet viseli, hogy Ő a Fiú, a másik neve az, hogy Ő az Ige.

És itt kezd születni a válasz a kérdésünkre: miért imádkozzam, ha monológomnak érzem az imádságot? Van értelme? Senki nem válaszol nekem! – Hát persze, hogy nem válaszol, amikor megszólított Valaki, és tőlem várja az első választ. Szólt hozzám az Isten, és ez mindegyikünkre érvényes. Az első szava felénk akkor hangzott el, amikor megfogant az életünk. És ott, két sejt találkozásakor a Teremtő Isten lelket adott, és néven szólította mindegyikünket. Kimondott egy igét: „légy!” – és mi elkezdünk élni.

Ennél el kell egy kicsit időzni. Jó nyugodtan, csöndesen elgondolkodni ezen: Istenem, ne haragudj rám, hogy az imádság nehézségeinek sorolásában és eljajgatásában erről a legegyszerűbb tényről meg tudok feledkezni. Erről, hogy Te engem megteremtettél, az első szavad engem léttel és étellel ajándékozott meg. Én meg jajgatok, s föltételezem, hogy nekem létezniem *kell*, ez a világ legtermészetesebb ügye, te pedig, Uram, Istenem hol vagy? – kereslek és nem válaszolsz...

Ne haragudj rám. Balga voltam, meggondolatlan voltam, buta voltam. Hát, hogy mondhatom azt, hogy én kiabálok és Te nem válaszolsz, mikor ezt a szót, hogy „Istenem”, várod tőlem, mióta megteremtettél.

5. Isten szava

Már az Ószövetség nagyjai, szentjei, prófétái elmondták, hogy az Úr beszéde nem olyan, mint az emberi szó. S ezt azért fontos tudni, hordozni magunkban, hogy ne várjuk azt, hogy én elmondok X imádságot, azután most csöndben maradok, és akkor, na Istenem, most akkor te beszélsz. S nem beszél. Istennek igéi vannak, és az Ő igéje mindig létet ad vagy kinyilatkoztat. Ezért olyan fontos és drága nekünk a megtestesült Ige, akiben embertestet ölt az, amit az Atya nekünk embereknek mond. Nem mondani *akar*, nem *mondott*, hanem jelen időben *mond*, folyamatosan.

Ezért rendkívül fontos, hogy ismerjük a megtestesült Igét, ismerjük az életét, ismerjük a tanítását, ismerjük mai jelenlétét a megváltás gyümölcseinek szétosztásában, a szentségekben, főként az Oltáriszentségben, hogy amikor imádkozunk, akármilyen imát mondunk, a szívünk első gondolata ez lehessen: „Istenem, miután annyi mindent mondtál már nekem – jöllehet nem hallottam hangokat, meg szavakat, de megkaptam egy halom dolgot Tőled, ami a Te Igéd nekem –, én most válaszolnék. Megtehetem?”

Először is köszönöm, és áldott légy azért, hogy szólítottál, hogy létet adtál, hogy a tenyereden hordozol, hogy megbocsátasz, hogy tanítasz, adod a testvéreket, adod az Egyházat, adod a kegyelmedet, hála Neked érte. És ne haragudj!”

S akkor elkezdi az ember kérni, hogy Istenem, ne ródd föl az ügyetlenségeimet, a süketiséget, a bűneimet, bocsáss meg. Majd folytatódik a kérésünk, esetleg a mindennapi dolgainkkal, a Miatyánkkal, ahogy az Úr minket tanított imádkozni. Mert az Úr Krisztus nemcsak parancsot adott, hanem megadta a parancs teljesítésének a lehetőségét is. Egészen odáig elmenően, hogy szöveges imát adott az ajkunkra, hogy „ti pedig így imádkozzatok”; és megtanított minket a Miatyánkra.

Amikor imádkozunk, akár unalommal, akár nem, válaszolunk. S ha ez így van, hogy a mi imádságunk válasz, nem biztos, hogy baj az az állapot, amire mi azt mondjuk, hogy „elszórakoztam imádság közben”. Érdemes őszintén, nyugodtan végiggondolni, hogy mit jelent ez, hogy elszórakoztam? Mert, ha azt jelenti, hogy a tegnap este látott kriminek a legrázósabb jelenetei jutottak az eszembe, akkor elszórakoztam, kétségtelen. De egy érett felnőtt lélekkel általában nem ez történik; hanem eszünkbe jutnak a gondjaink, a bajaink, azok, akiket szeretünk, akiken nem tudunk segíteni. Vagy olyanfajta bajaink, gondjaink, amiken nem lehet segíteni. Nem baj, ha ez ima közben az embernek eszébe jut, mert ettől az

imánk konkrét lesz. És a válaszunk, amit adott esetben egy rózsafüzér fon körül, vagy amit a Miatyánkok, meg az Üdvözlégyek, a Hiszekegyek vagy bármilyen más szóbeli ima körülvesz, olyan lesz, mint amikor az ember egy szatyorba vagy egy zacskóba vagy egy zsákba belepakolja a dolgait, azután odaadja valakinek. Odaadja a megváltó Krisztusnak.

Az ilyen „elszórakozásoknak” orvossága, ha az ember ezt fölfogja. Nem baj, hogy a gondjaim eszembe jutottak, csak két dolgot érdemes megtenni. Az egyik: odaadni a megváltó Krisztusnak az imádság zsákjában mindazt, ami eszembe jutott, és megkérdezni tőle – vagy a Szűzanyától, vagy akihez éppen az imádságot az ember mondta, s ez a mindenható Isten is lehet –, hogy: „Istenem, ezek a bajok meg ezek a gondok, amik engem annyira nyomasztanak, a Te szemeddel nézve hogy néznek ki? Te hogy látod ezeket?” És akkor az ember választ kap. Világosságot kap, elkezd reálisan látni, mert erre a kérdésre jön a kegyelem, és az Úr szava megmutatja: „gyere át az én oldalamra, gyere át a kereszt oldalára, és nézd meg innen azt, ami neked annyi jajgatást okozott!” S onnan tényleg másként látszanak a dolgok.

6. Az imádság és emberségünk

Azt azonban egy imádságos embernek tudnia kell, hogy az embersége gyarapszik az imától. Mert, aki nem imádkozik, az igazában eljátszik egy szomorú játékot, ami olyan, mint amikor a kicsi gyerek csinált valamit és elbújik, s amikor a papa vagy a mama utánakiabál: „Hol vagy?”, a kicsi visszakiabál, hogy: „Nem vagyok sehol!” Amit Káin is, Ádám is mondott a bűn után erre a kérdésre, hogy „hol vagy?”: „Elrejtöztem!” – és elrejtözvén azt hiszem, hogy Te nem is vagy.

A nem imádkozó ember ilyen „elrejtöztem” játékot játszik. És sérül tőle. Az embersége sérül. Ahogyan az imádkozó ember embersége gyarapszik. Éppen ezért a nagyböjtöt, ami az imádságnak is ideje, használjuk föl!

Ennek a megtámasztására, segítségül ott hátul, a két hátsó padra odatettünk egy füzetet, benne a bűnbánati zsoltárokat meg a 21. zsoltárt (*lásd a függelékben*). Vigyék magukkal a testvérek. Tudván, hogy ezeket az imádságokat a Szűzanya megtanította a kicsi Jézusnak. Ezeket az imádságokat, így szóról szóra, a mi megváltó Krisztusunk imádkozta, még a kereszten is. És ez a katolikus Egyháznak, meg a keresztényeknek elmondhatatlan ajándék az Ő részéről, hogy nemcsak a parancsot kaptuk Tőle, hogy: „imádkozzatok”, meg nem csak a Miatyánkot kaptuk Tőle, hanem ránk hagyta a zsoltárokat is, amiket az Egyház minden áldott nap folyamatosan imádkozik. Ezért merem buzdítani a testvéreket, vigyék magukkal ezeket a bűnbánati zsoltárokat, s egyet-egyét most itt a nagyböjtben néha imádkozzunk el. Amen.

4. vasárnap. Az imádságról/2.

*Negyedik este március 25-én,
Nagyböjt negyedik vasárnapján*

Testvéreim! Az elmúlt vasárnap estén azt a kérdést tettük föl, hogy *jelent-e valamit emberségünk szempontjából az imádság?* Amivel annyi nehézsége van az embernek, akkor is, ha imádságos ember, akkor is, ha nem imádkozik. Azután oda érkeztünk meg, hogy nemcsak valamilyen jelentősége van az imának, hanem az imádság az *emberlétnek a fokmérője*. Mert el lehet mondani azt, hogy annyira ember valaki, amennyire imádságos.

Aki nem imádkozik, az vagy naivan vagy rafináltan bujkál Isten elől. Lehet, hogy naiv, mint az a kicsi gyermek, aki, ha utánakiáltanak: „Hol vagy”, visszakibál, hogy: „Nem vagyok sehol”. Vagy rafinált, mint a tolvaj, aki amikor belekérdeznak a sötét szobába, hogy „Van itt valaki?” – ezt mondja: „Nincsen!” A nem imádkozó ember ilyen. Ugyanakkor ő fogalmazza meg a kérdést az imádság alapnehézségéről: van-e értelme imádkozni, ha az imádság monológ? Főleg van-e értelme szóbeli imát mondani akkor, ha azt érzem, hogy fölvettem a telefonkagylót, és nincs vonal, vagy a vonal másik végén nincs senki. Van így értelme beszélnem?

1. Az imádság válasz Isten szavára

De minden nehézségünk ellenére, ott állnak a vallástörténetben, a Szentírásban, a teljes üdvtörténetben az imádkozó emberek. Mindenekfölött ott áll az imádkozó Jézus Krisztus, aki végig a földi életén imádkozott. És főleg benne lehet látni azt, hogy az imádság beszélgetés. De ha beszélgetés, akkor ott kell lennie a föltételezésnek, hogy van valaki, akivel beszélgetni tudok. És a múlt vasárnapnak, szeretném remélni, az egyik maradandó emléke lett az, hogy az imádkozó ember *válaszol*.

„Sokszor és sokféleképpen szólt az Isten...” – amire egy-egy emberi szív válaszol, imádkozva végre megszólal. Az emberi léthez alapvetően hozzátartozik az a fölismerés, hogy előttem létezik az Isten, én neki köszönhetem, hogy létezem. És ha katolikus keresztény vagyok, akkor ez azzal folytatódik, hogy mivel az Isten képére és hasonlatosságára vagyok teremtve, a megváltásban megkaptam a módot és a meghívást arra, hogy az Újszövetség stílusában, az Újszövetség lehetőségei között válaszoljak mindarra, amit tulajdonképpen öröktől fogva felém, konkrét ember felé, meg az emberiség felé Isten mond. Mert a Szentírásból kiderül, hogy az isteni szó: ige, melynek hatása van.

Isten szava létet ad, életet ad. És ez alapvetően szükséges ahhoz, hogy egy imádságos élet ki tudjon bontakozni, és mindazok az imafajták, amiket az Újszövetség számunkra lehetőségként és ajándékkul fölkinál, mindazok az imafajták – mint egy virágos kert – ki tudjanak virulni a szívünkben.

Ehhez adhatnak a szülők egy olyan alapot, ami végig tudja kísérni az embert, bele az örökkévalóságba. És ez elindulhat azzal a banálisnak, nevetségesnek, mindennek elmondható szituációval, amikor egy kicsi, talán hároméves, vagy mondjuk négy, egyszer csak odabújik a mamához vagy a papához, és azt mondja: „Mondd meg nekem, hol voltam, amikor még nem voltam?” – Erre egy filozófus elmosolyodik és azt mondja: „Hát kérem, ilyen kérdések is csak egy katolikus családban hangozhatnak el.” Holott ez a pici föltette az ember legalapvetőbb metafizikai kérdését. És ha a szülő tudja, hogy e kérdésre mit kell válaszolnia, és meri az Egyház válaszát mondani, akkor olyan sziklaalapot tesz ennek a picinek a talpa alá, amire rá tud épülni egy egész élet imádságos élete. A szülő ugyanis válaszolhatja azt is:

„Na jól van kicsinyem” – és megsimogatja a fejét – „aludj el nyugodtan, hagyd a butaságaidat.” De ha így válaszol, baj van!

Ellenben egy jó szülő, azt mondja: „Tudod, amikor még nem voltál, a jó Istennél voltál, onnan jöttél.” A kicsinyeket ez a válasz tökéletesen kielégíti, és tökéletesen megnyugtatja. És a világ ezen hiába kacag, és hiába mondja azt, hogy „hát kérem, ez legalább olyan sületlenség, mint azt mondani egy gyereknek, hogy a gólya hozza a kisbabát. Ne tessék már ilyenekkel szédíteni a gyerekeket! Tessék nekik elmagyarázni a biológiai valóságot!” Mert amikor ez a kicsi azt hallja, hogy „mielőtt nem voltál, a jó Istennél voltál”, megkapja azt a – szaknyelven úgy mondják – transzcendens magyarázatot, mely szerint mielőtt még megfogantál volna, a jó Isten teremtő gondolatában ott voltál, öröktől fogva, mint mindegyikünk. És amikor létezni kezdél, akkor az Isten gondolata megvalósult. Ez a válasz halálosan igaz. És ha ez a kicsi ezzel tud felnőni, az ellenvetésre, amit az imádsággal szemben hall – tudniillik „hiszen senki nem hallja, amit mondasz” –, benne föl tud ébredni az emlék, hogy: „Mi az, hogy senki nem hallja, amit mondok? Mielőtt én lettem, a jó Istennél voltam, és Ő beszél hozzám. És Ő előbb volt, mint én.” Tehát, amikor imádkozom, akkor csak *válaszok*.

2. A 138. zsoltár mint az imádság modellje

Éppen ezért, nagyon bátorítanék mindenkit, aki kicsinyekkel valamilyen formában találkozik és ez a kérdés elhangzik a kicsinyektől, merjék az Egyház válaszát mondani: „Amikor még nem voltál, a jó Istennél voltál.”

Egyébként, ezt a Szűzanya szentmiséjében szentleckeként halljuk – főleg aki hétköznapiokon is eljut szentmisére –, az egyik ószövetségi könyvből fölolvassa: „Mielőtt a hegyek lettek volna, én ott játszadoztam a Mindenható színe előtt, és örömét leltem bennem az én Teremtőm.” A Szűzanya is öröktől fogva ott volt, ott van az Isten gondolatában. S ennek van egy nagyon világos és a csak kicsit is gondolkodó ember számára nagyon érthető vetülete a zsoltárokban. Mégpedig a 138. zsoltárban, amit mi katolikusok talán nem annyira ismerünk; a protestáns testvéreink nagyon tudják.

Ez az a zsoltár, amelyik úgy kezdődik, hogy: „Istenem Te megvizsgáltál és jól ismeresz engemet, tudod az én feketemet és keltemet”. – Dávid zsoltára ez, ami azt jelenti, háromezer esztendő imádság, amiben az imádkozó ember arról beszél Urának Istenének, hogy: „Istenem, én tudom, hogy Te megelőzől engem. Mindenfelől körülfogsz, én nem tudok előled elmenekülni. Nem is akarok, kivéve, ha bűnös vagyok. De ha nem vétettem ellened, akkor nem tudok és nem is akarok előled elmenekülni, és beleszédülök a gondolatba, hogy az én napjaim még nem voltak sehol, és Tenálad minden tudva volt. Te láttad – mondja a zsoltáros –, amikor összeszövődött a testem, amit ma úgy mondanánk: Te láttad az első sejtosztódásomtól kezdve a szervezetem fölépülését, s nem csak láttad, *Te akartad*, hogy az én testem ilyené formálódjon, amilyené formálódott. Beleszédülök, ha erre gondolok, és hálát adok Neked érte, és áldalak. És segíts, hogy Te, aki mindenemet előre tudod – a szó még az ajkamon sincs, meg sem fogalmazódik bennem a gondolat, s Te már tudsz rá válaszolni, mert Te mindent tudsz –, segíts nekem, hogy az utaidon járjak. És Te, aki keresztüllátsz rajtam, vizsgálj meg az utaimat és mondd meg, mondd meg nekem, ha hiúságok után megyek, és vezess engem az örök úton, a Te utadon.”

Megdöbentő, hogy háromezer évvel ezelőtt ilyen fölismerést ajándékozott a kinyilatkoztató Isten az embernek, és ránk marad. De ez minden imádságnak az alapjában ott van, akármilyen formában imádkozik az ember.

3. A szóbeli ima fajtái

Az imádságnak, mivel beszélgetés, több tényezője van, és ezek a tényezők különböző imafajtákat határoznak meg:

Az első és alapvető tényező az, hogy emberi oldalon ki az, aki beszél? Hányan beszélnek és milyen formában szólalnak meg? Aszerint, hogy egy ember imádkozik-e vagy többen imádkoznak, beszélünk *egyéni* imáról vagy *közös* imáról. Aszerint, hogy a magán dolgaimról beszélek-e – a saját tulajdon kis életemnek az összes gubancáról meg mindenéről –, ha ezekről van szó, akkor *magán* imát mondok. Ha ellenben az Egyház nevében szólalok meg, akkor *hivatalos*, *liturgikus* imát mondok, ami nem csak az enyém, sőt elsősorban nem az enyém, hanem az Egyház szava Krisztushoz; és amennyiben én élem az Egyháznak az életét, ez az imádság annyiban az enyém is. E liturgikus imádságok csúcán van a szentmise; amin néha érdemes elgondolkodni és érdemes rá fölfigyelni: a szentmise igazában egy hatalmas imádság. Azzal kezdődik, hogy bűnbánatot tartunk. Azzal folytatódik, hogy elmondunk egy dicsőítő imát, a Glóriát, és utána hallgatjuk a hozzánk beszélő Istent. Hallgatjuk az Isten Igéjét. És a följajánlástól elkezd az Egyház imádkozni, áldozatot bemutatva. Néha egy-egy pillanatban megszólítja a jelenlevőket is, de egyébként az egész szentmise a jelenlevők és a teljes Egyház nevében a Szentháromsághoz szóló ima Jézus Krisztus által. Erre érdemes fölfigyelni. Mert másként figyel az ember a szentmisén, ha tudja, hogy itt most az Egyház imádkozik és nekem ebben részem lehet; s másként figyelek, esetleg nem figyelek oda, ha onnan indulok ki, hogy ez nem nekem szól. Persze, hogy nem *nekem* szól, hanem *rólam* szól, meg az *Egyházzól*, az *Egyház egészéről* szól.

4. A belső imádság

A szóbeli ima mellett – az Egyházban is, az Egyházon kívül is – van még a léleknek az az imája, amelyik kifelé nem szól, hanem belül folyik a lélekben: elmélkedik vagy szemlélődik az ember. S most csak utalnék rá, hogy a különbség abban rejlik, hogy aki *elmélkedik*, az a saját belső világában az értelemmel és a hitnek a fényével boncolgat dolgokat, s próbál megérteni igazságokat. Aki *szemlélődik*, az nem boncolgat semmit, az néz és lát, és reagál arra, amit lát, az örömtől a szinte kétségbeesett félelemig bezárólag, teljes skálán. Hogy kinek melyik imafajta uralkodik az életében, ez az életállapotnak a függvénye. Mert nyilván a szemlélődő szerzetes nem jól éli a szerzetes életét, ha az ő imádságos élete kimerül a szóbeli imában. És megfordítva, ha egy munkásember egyszerűen hagyja maga előtt elfutni a futószalagot anélkül, hogy tenné rajta a dolgát, arra hivatkozván, hogy én most szemlélődöm, úgy kivágják, hogy a lába nem éri a földet, és igaza van a munkaadójának.

Az imádság életállapot-függvény. És jó dolog az, hogyha az ember a saját állapotában az alkalmas imaformát tudja, megtanulta és gyakorolja. Mert ezt tanulni is kell. Mint ahogy az anyanyelvet is az ember – észre sem véve, oda sem figyelve rá – megtanulta. A szóbeli ima az Egyháznak anyanyelve. És de jó az, amikor valakit kicsi korától kezdve lehet tanítani imádkozni! Bele tud nőni az imádságnak abba a formájába, amit később a maga állapota meghatároz.

Minden imádságnak kezdete a szóbeli ima. Mégpedig a kötött, az Egyház kötött, szóbeli imái: *Miatyánk*, *Hiszekegy*, *Üdvözlégy*... Körülbelül a két kézen el lehet sorolni azokat az alapvető szóbeli imákat, amelyek a katolikus keresztényhez hozzátartoznak.

5. A spontaneitás

És akkor jön a modern világ, s kezdi szédíteni az embert, a katolikus hívőt is, mondván: „Kérem, ezeken túl vagyunk, ez nem is ima. Mi az, hogy elmondod a Miatyánkot, meg

elmondasz egy rózsafüzért, ugyan kérem! A spontaneitás! Az az imádság! Gyere csak el a mi közösségünkbe, és ott majd meglátod, hogy mit jelent imádkozni!” Csodálatos attrakciókat lehet látni, mutatóanyagokat. Az Újszövetség imádságos stílusa azonban nem ez, hogy én megmutatom neked, hogyan tudok imádkozni! Erre mondta az Úr Krisztus: „ne így csináljátok, hanem menj be a celládba, zárd be, s ahol ketten vagytok a Te Isteneddel, ott imádkozzál”. És megtanított a Miatyánkra. Nem azt mondta, hogy csapj a lantodba, kezdjél mesélni és énekelni nekem a spontán világodból, hanem megtanított a Miatyánkra.

A spontán imának ugyanis az a nagy csapdája, hogy *nekem* szörnyen tetszik, nekem, aki mondom. És eszembe sem jut, hogy megkérdezzem azt, akihez állítólag szólok, megkérdezzem Tőle: Egyáltalán igaz az, amit mondok? És: Neked tetszik-e, amit mondok? A spontán imához kötődő lélek észre sem veszi, és teljesen kiszolgáltatja magát a hangulatainak. Azután egyszer csak arra ébred, hogy „nekem már egy hónapja nincs kedvem imádkozni, nem is imádkozom”.

A kötött szóbeli imáról el lehet mondani, hogy fárasztó, meg unalmas, meg nem érzek semmit, meg, jaj Istenem, még mindig hátra van a napomból ez meg az. De a kötött imának megvan az a szikla-természete, hogy megtartja az embert. És bizonyára mindegyikünknek közös tapasztalatunk, hogy más az a nap, amelynek a reggelében ott volt az imádság, és az estében is ott volt az imádság. És más volt az, amikor elfelejtettem, vagy valami miatt nem tudtam imádkozni.

6. A kötelező ima

Amikor azt mondja az Egyház – és vannak fülek, melyeket ez sért –, hogy van kötelező imádság, erre föl lehet háborodni, hogy mi az, hogy *kötelező* imádság? Van ilyen. Sőt, bizonyos fokon az imádság mindenki számára kötelező. Nem kell hozzá szerzetesnek lenni. Embernek kell lenni. Mert a kötelező ima vállalása és elvégzése olyan, mint a híd számára a pillér, ami ha le van téve, a hídpálya a víz fölé kerül és biztonságban van. Ha kiviszem alóla a pillért, órák alatt elmossa a víz az egész hidat. Ugyanígy, ha nincs letéve az imádság pillére az ember napjaiban, elsodornak a dolgaim, menthetetlenül.

7. Az ima és az életállapotok

Állapotfüggvény az imádság, és nemcsak úgy, hogy dolgozó ember vagyok, vagy már nyugdíjas, családos vagyok, vagy pap, szerzetes vagyok és milyen szerzetes vagyok. Hanem még ezeket megelőzően függ attól az állapottól, amelyben az ember, aki elkezd beszélgetni az Istenével, üdvtörténetileg van. Tudniillik hogy még az Ószövetség előtt, vagy az Ószövetségben él-e, vagy már az Újszövetségben van; és ha az Újszövetségben van, akkor bűnben van-e, vagy éppen tiszta a szíve? Milyen közel jár a halálához? Vagy esetleg már meghalt, és ha meghalt, a tisztító tűzben van-e, vagy a mennyországban? Vagy a föltámadás előtt van-e, avagy utána?

Tudom, hogy ezt talán most nem is lehetett követni, de jó tudni, hogy ezek az üdvtörténeti szakaszok lényegében meghatározzák az imádságot. Mert aki az Ószövetség előtt élt vagy él, arra nem lehet azt mondani, hogy „hát ő még nem találta meg az Istent”. Dehogynem! Meg van teremtve! A teremtésben a legalapvetőbb megszólítás megtörtént az Isten részéről; és a *lelkiismeretben* zajlik egy párbeszéd, amit a teremtmény úgy hall, hogy „ezt tedd, azt meg ne tedd!” – s válaszol is, amikor a „ne tedd” indításra veszteg marad, a „tedd” indításra pedig cselekszik. Ebben az esetben *igen*-nel válaszol a feléje elhangzó isteni szóra, és jó lesz. Imádkozik. Nehezen föltételezhető, hogy minden szó nélkül – bár elképzelhető, hogy egy árva szóig el sem jut, hogy megfogalmazzon valami imádságot –, de a magatartásával, a cselekedeteivel válaszol, amint az Ószövetség szakaszában élők is.

8. Az Ószövetség imádsága

Erre a Szentírás rendkívül gazdag anyagot ad: Ábrahámától, Mózesről végig-végig, sok-sok imádságot és imádkozó embert említ. Azzal a közös nevezővel, hogy a szolga állapotából beszélnek az Úristenhez. Mindegyik. Még Mózes is, akiről pedig azt mondja maga az Írás, hogy Mózes kapcsolata Istennel más volt, mint a többieké. Vele Isten úgy beszélt, szemtől szemben, mint barát a baráttal.

Mózes. A mai vasárnap evangéliuma Mózesről is föllebbenti egy kicsit a fátylat: micsoda hit lakott ebben az emberben! Benne, akit a fáraó házában neveltek, másfél-két éves korától? A fáraó leányát tekintette az édesanyjának, beleneveltek mindent, amit Egyiptom akkor az uralkodójának adni tudott. És egyszer csak jön egy pillanat, amikor találkozik a valóságos édesanyjával, és az mondja neki, hogy: „Te nem egyiptomi vagy, te Ábrahám ivadéka vagy!” – és Mózes elhitte! És ez óriási dolog, mert ha Mózes ezt félresöpri azzal, hogy „vénasszonyos fecsegés, és tűnj el innen boszorkány!”, belőle sem lesz semmi, és Izrael megváltása is valahogy másként kezdődik el. Ő azonban hitt, elhitte, hogy Ábrahám ivadéka, és amikor az égő csipkebokorból az Úr szólítja őt, és nevéen szólítja, hogy: „Mózes” – akkor ő érti a szót. Tehát ő tényleg másként imádkozott, mint a többiek. De ő is mindig Úrnak szólítja az Istent, és ez a szolga–Úr viszony vonul végig-végig az egész Ószövetségen, azzal az ígérettel, hogy majd ha jön a Krisztus, egy új kapcsolat valósul meg, mert – és ezt a kinyilatkoztató Isten mondja – „én az Ő Atyja leszek, Ő meg az én Fiam lesz.”

9. Az Egyház imádsága

Ez az Újszövetség újdonsága és ajándéka. Jön a megváltó Krisztus, s Isten és az ember kapcsolatában a megváltással hoz – pontosabban visszahoz – egy olyan állapotot, amelyben az ember nem a rabszolga félelmével szólítja a Mindenható Urat, hanem egy gyermek melegségével, bizalmával, szeretetével szólíthatja meg a közös Atyát, a Mi Atyánkat. Ettől az Újszövetség imádsága lényegesen megváltozott. Nem a szolga beszél az Úrhoz, hanem a gyermek beszél az Atyához, sőt az Egyház ámulva kapta az ajándékot, hogy menyasszonyként beszélgethessz a Te Isteneddel.

Ettől az Újszövetség, az Egyház imája rendkívül gazdag, mondhatnám azt is, hogy színes, de inkább azt kellene mondani, hogy ragyogóan fehér valósággá vált. És amit az Úr Krisztus mint lehetőséget nekünk ajándékozott, ez az, amit másként élünk meg családban és családtalanul, szerzetben és papként, így vagy úgy vagy amúgy, és másként élünk meg, ha egészségesek vagyunk, vagy ha betegek vagyunk, ha halálközelen vagyunk. Persze már csak a tisztító tűzben meg a mennyországban lévők tudják, hogy ott hogy van, de annyit azért tudunk, hogy a tisztító tűzben, s főleg a mennyországban biztos, hogy másként imádkozik az ember, mint itt a földön.

Az összes imádságunk, amit mi az Egyházban imádkozni tudunk – főleg a szóbeli imáink, de a többi, a szemlélődés is, az elmélkedés is –, kicsit olyan természetű, mint a fény, amit nem lehet megfogni, de ha nincs, akkor valami emeletes baj van. Ha nincs fény, nincs élet. A mi imádságunk is ilyen: amikor van, akkor olyan természetes, hogy van.

De azért a fény egy-két dolgot elárul önmagáról, amennyiben érdeklődő és egy picit kis szakértelemmel közeledő ember nézi, mert akkor mindjárt kiderül, hogy a fény színek összessége. És elég egy prizma, vagy elég egy szivárvány, hogy kiderüljön, hogy van a piros meg van a kék, meg van a sárga, azután ha ezek keverednek, megjelenik a lila, megjelenik a zöld, megjelenik a narancs szín. És ezeknek az összege a fehérség. – Az imádságunkban pedig a kérés meg a dicsőítés, a hálaadás meg az engesztelés, a bocsánatkérés meg az öröm mindazokért, amit kaptunk, valami ilyen: az imádságos lélekben mint a fehérségben ott él

együtt a Confiteortól a Glorián keresztül a szentségimádásban leboruló imáadásig minden; s az *imáadás* a fehérség. Ezért mondjuk *imáadásnak* ezt a bizonyos beszélgetést, melyben az ember, a megteremtett ember tudja, hogy gondol rám az én Teremtő Istenem, sőt az Újszövetség kinyilatkoztatásából tudom, hogy az Atya, a Fiú és a Szentlélek nem egyszerűen gondolt rám, hanem mert a Szentháromságnak az élete beszélgetés – olyan beszélgetés az Atya, a Fiú és a Szentlélek között, ami maga a megfoghatatlan Élet –, ez a beszélgetés valamit tükröz rólam. Rólam is szó volt, és van. Mert ha nem volna, akkor én nem lennék.

És ez olyan igazság, amibe az újszövetségi ember, a katolikus lélek jobban beleremeg, mint Dávid abba, amit leírt a 138. zsoltárban. Mert akkor ez azt jelenti, hogy most és mindig a Szentháromságban ott vagyok mint isteni gondolat, mint téma. És amit csinálok, az a válasz: „igen” vagy „nem”. Igazában csak ez a kettő.

És ugye az Úr Krisztus mondta, hogy: „a ti beszédek legyen igen és nem, és az igen igen legyen, a nem pedig nem” – s nem különféle mellékmondatok. Az imáadásos életünk, mindaddig, amíg törődünk vele, amíg küszködünk érte, „igen”-t mond Istennek. Akkor is, amikor az egészségünket baj éri. Nem kell hozzá halálos betegség, elég egy jól megtermett influenza, amikor az ember kap egy negyven fokos lázat emeletes fejfájással, s megdöbbenve tapasztalja, hogy elmentek tőlem a szavak! Csak nyöszörögni tudok, jajgatni, sóhajtozni, esetleg annyit tudok mondani, hogy: „Jaj, Istenem!” Ettől az ember, amikor először kerül ilyen állapotba, megrémül: „Úristen, de hát mi lesz a végén, hogyha ez csak egy influenza volt, és úgy elszállt belőlem az imáadás, mintha soha ott nem lett volna? Mi lesz a végén?”

Ezért kell tudni, hogy az imáadásunk „igen” Isten felénk kimondott szavára. És amikor már nem tudok mondani semmit, talán azt sem, hogy: „Jaj, Istenem!”, de a szívemben ott van az, hogy „Istenem, én szeretni akartalak, és most semmi más szavam nincs, csak a szívem szeretete meg az odaadásom, és, ha most akarod, akkor én most meg is halok” – ennél tökéletesebb imáadás nincsen, mert az összes szóbeli ima, minden elmélkedés, minden szemlélődés ide torkollik, ha tényleg imáadás volt. Ezért nem kell félni a betegségben tapasztalt némaságunktól. De elő kell készíteni. Szóbeli imával, illetve az állapotunknak megfelelő kötelező imák tisztességes, becsületos elvégzésével. Hogy amikor jön a szótlanság órája, akkor a lelkünk őszinte szeretettel el tudja sóhajtani, amit nem egy szentről följegyeztek, hogy a haláltusájának a végén, az utolsó mondata annyi volt: „Istenem, szeretlek.” És kilehelték a lelküket. Adja meg nekünk az Úr Krisztus, hogy az imáadásos életünknek a vége ez legyen.

5. vasárnap. Az imádságról/3.

*Ötödik este április 1-jén,
Nagyböjt ötödik vasárnapján*

Testvéreim! Az idej konferenciabeszédeknek a témája: *Embernek lenni a harmadik évezred elején*. A rendelkezésünkre álló időnek a kétharmada már eltelt, s úgy tűnik, még oda sem értünk ehhez a kérdéshez: mit is jelent embernek lenni? Úgy tűnik, mi is beleestünk abba a csapdába, amit az ember nagyon sokszor lát irodalomban, jogban, még a törvényhozásban is, hogy hatalmas erőfeszítések történnek, csak azt nem lehet tudni, miért és miről. Megtörténik, hogy hosszas vitákat folytat, mondjuk a parlament, az egyházakról szóló törvényről. És senki meg nem határozta azt, mi az, hogy *egyház*. Vagy a családról hosszasan lehet beszélni, értekezni, tűnődni, mindent lehet csinálni, anélkül, hogy valaki megmondta volna, hogy mit is kell azon érteni, hogy *család*. Mit jelent ez a szó Isten előtt?

De most a testvérekben ugyanez a benyomás támadhatott: eddig szó volt a böjtről, volt szó az imádságról, és nem volt szó az emberről. Holott a kérdés ez volt: „Embernek lenni, és embernek maradni hogyan lehet, s egyáltalán lehet-e most, itt, a harmadik évezred elején?”

Azért annyi kiderült, hogy a böjt, ami a nagyböjtnek az egyik legfontosabb összetevője, megtanítja az embert uralkodni önmagán, a dolgokon, és akár sikerül megtartani a böjtöt, akár nem, az ember önmaga felől kicsit realisabb képet kap, és megértőbb lesz a többiekkel. Tehát a böjt az *embert érinti* és alakítja.

Ugyanezt elmondhatjuk az imádságról is. Az imádság nem az embertől független téma. Sőt, az imádság nagyon szorosan hozzátartozik az emberhez, s minél többet tud meg az ember az imádságról, s minél inkább jelen van az életében az imádság, annál közelebb kerül az *igaz emberséghez*.

Mert az imádság egyrészt föltárja az embert és megismerteti az Istent; másrészt tanítja az embert embernek lenni. Ezért a mai este még mindig az imádságé lesz. Az imádság ugyanis annyira emberi tevékenység, hogy ha felőle kezdek az emberhez közelíteni, belelátok az ember lényegébe, a szívébe.

A természettudósok tudják igazában elmondani: egy dolog akkor kezd megragadhatóvá és föltárhatóvá válni, amikor valami egészen rá jellemző hatást föl lehet fedezni, és e hatás fölül lehet kutatni azt a bizonyos dolgot. Ez persze nem mindig történik meg, s nem minden tudós csinálja meg. De akinek megadatik, hogy a legjellemzőbb hatása fölül kérdezzen rá a dologra – mitől viselkedik ez így? –, s van rá ideje és megvannak a megfelelő eszközei is, annak megadatik, hogy a dolog összes többi tulajdonságát is megismerje, és eljusson a dolog közepébe, a lényegébe.

Vegyünk például egy jelenséget: minden háziasszony tudja, hogy nem szabad citromot facsarni a tejbe. Ezt talán még a férfiak is tudják. De hogy miért nem, és mi van a citrom levében, amitől a tej kicsapódik – ez a háziasszonyt nem érdekli. Ezt az a tudós fedezte föl, aki kérdezni kezdte: „Mitől viselkedik így a tej mint fehérje, ha találkozik a citromlével?” Kutatta-kutatta, és kiderítette.

1. Az ima mint emberi cselekedet

Az imádság is ilyen: nagyon emberi, az emberre nagyon jellemző cselekedet. Nem olyan, mint a hajunk színe meg a méreteink – ekkora vagyok, mit csinálhatnék? Nem. Az imádság nagyon emberi cselekedet, erkölcsi cselekedet, amiben az ember lényege mutatkozik meg.

Ugyanakkor olyan cselekedet, aminek rendkívül sok fajtája van. Az elmúlt vasárnap már érintettük, hogy különböző szempontok szerint lehet csoportosítani ezt a tevékenységet, mely

az összes vallásokban megtalálható, s minden emberi leletben és emlékből úgy észlelhető, hogy az *ember beszélgetése az Istennel*. De rendkívül sokféle módon.

Mert, ha azt nézem, hogy ki az, aki imádkozik, akkor úgy tűnik, ez lehet egy személy vagy lehet közösség. Lehet imádkozni egyedül, de lehet imádkozni ketten, hárman, húszan, adott esetben százezren.

Azután az imádságnak van módja. Mégpedig annyi, amennyit a Confiteorban mondunk: „sokszor és sokat vétkeztem *gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással*”. Imádkozni ennyi módon lehet: gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással.

Ha *gondolatban* imádkozik az ember, ez a belső ima, amit kívülről nem mindig lehet észrevenni; általában annyit lehet észlelni, hogy ez az ember most mintha nem itt lenne, mintha most nem kommunikálna a külvilággal, magába fordul... Aki nem ismeri ezt az imádságot, egyszer csak oldalba lökheti, hogy ne révedezz már! Holott az az ember csak gondolkodva imádkozott. Elmélkedik vagy szemlélődik. Ami az imádságnak olyan mélyes formája, mely olykor az egész embert lefoglalhatja.

Mert tudjuk, hogy vannak szemlélődő szerzetek, intézmények, ahol a kolostorban nem történik termelő tevékenység. Ennek a kolostornak a tagjai semmifajta karitatív tevékenységet nem végeznek. Aki átlépi ennek a kolostornak a küszöbét, fölveték, az a világnak meghalt, s ezek után csak az Istennek él, a szemlélődésben. És nem boldogtalan ember, hanem épp ellenkezőleg. Jele lesz annak, hogy a földi dolgokon és tevékenységeken túl van valami (Valaki), ami képes lefoglalni és kitölteni egy teljes emberi életet. És a világnak nagy szüksége lenne ma is sok ilyen jelet sugárzó életre.

Akinek volt már alkalmja egy szemlélődő kolostort a küszöbön átlépve megközelíteni, megérezhette, hogy mi történik akkor, amikor az ember teljesen odaadja magát az Istennek, maradéktalanul, az időt is odaadva, teljesen. No, de ez a belső ima egy külön világ, külön iskolái vannak, és külön – keveseknek szóló – meghívást tételez föl. Az imának a többi módjai a szóval, cselekedettel és mulasztással végzettek.

Szóval imádkozunk, amikor elmondunk egy Miatyánkot, egy Üdvözlégyet, elmondjuk a rózsafüzért; az Egyház valamely kötött szövegű imáját, amit olykor versben fogalmaztak meg, egy himnuszban, verses imában. Olykor énekeljük a himnusokat, népénekeinket. Ezek az imának egy kicsit a fokozatait is jelentik, mert a verses ima a nyelvnek fegyelmesebb, koncentráltabb, szebb formája, mint az egyszerű próza. Azt pedig az idősebbek nemegyszer hallották, hogy aki énekel, az kétszeresen imádkozik. S ez így igaz. Mert nemcsak a szöveg ima, a dallam is ima. Az éneklő ember jobban tudja önmagát adni, mint amikor prózában beszél.

Lehet imádkozni *cselekedettel*, akár úgy, hogy a külvilágban, akár úgy, hogy önmagának teszek valamit. Ez a jó cselekedeteink világa. A szeretet gyakorlása, az irgalmasság, ami lehet ima. Sőt, az Egyház tanítja, hogy amikor indul a napod, ajánld föl az egész napot az imádságban. Azután egy-egy nagyobb cselekedet előtt fohászkodj egyet – és mindaz, amit csinálsz, imává válik. Annak a beszélgetésnek lesz egy formája, ami közted és a te Istened között zajlik.

Ez talán minden további magyarázat nélkül érthető. De hogyan lehet ima a *mulasztás*? Úgy, ahogyan a böjt is ima: nem csinálok valamit, amit megtehetnék, ami kedves volna, jól esne nekem, talán hasznos is volna, de, Istenem, most a kedvedért nem csinálom! Azért, hogy az így keletkező csönd, idő most a Tiéd legyen. Vagy például fenyítem magam, s megvonok magamtól valamit az én Istenem kedvéért, amit olyan szívesen megcsinálnék, de most nem! Tehát a mulasztás is lehet ima.

2. Az imádság tárgya

Azután ha az *imának a tárgyát* nézzük, mi mindenről tudunk beszélgetni a mi Istenünkkel! Földi dolgainkról, gondjainkról, bajainkról. De az Egyház megtanít beszélgetni az üdvösség misztériumairól, melyekkel Isten megajándékoz bennünket; tudunk beszélgetni a mennyországról, az égnek a dolgairól.

Arról már volt szó, hogy nem baj az, ha az embernek eszébe jutnak a gondjai. Mert amikor imádkozva a gondjaimról gondolkodom, ez olyan, mint ha egy szatyorba vagy zsákba belepakolnám a bajaimat, hogy odategyem az Úr Krisztus keresztje alá. Ott nagyon jó helyre kerül. S ettől az ima nagyon konkrétá tud válni. Tehát nem biztos, hogy elszórakozom, ha földi dolgok eszembe jutnak ima közben. Ezt meg lehet tanulni. Be lehet gyakorolni, hogy amikor teljesen váratlanul eszembe jutnak dolgok, gondok, bajok, abból imádságot formáljak, amiről elbeszélgetek az én Istenemmel.

3. A bűnbánat imája

Azután a *célja szerint* az imánk lehet dicsőítő, hálaadó, engesztelő és kérő. A kérő imának sajátos esete a bűnbánatunk, amikor arról beszélgetek az én Istenemmel, hogy: „Uram irgalmazz nekem, mert én bűnös ember vagyok – az örökölt természetem szerint is, de a konkrét tetteim szerint is, s nézd, most éppen valamit műveltem, amit nem lett volna szabad. Pedig Te figyelmeztetted is a sugallataiddal. Hiszen mielőtt hozzáfogtam, átvillant rajtam, hogy ezt most nem volna szabad megtened! Vagy az elmulasztott feladat, ami miatt át kellett volna szervezni a napot, és mégis csak meg kellett volna csinálnom, de nem tettem meg. Mulasztottam. Istenem, de most nem vitatkozom Veled, hanem beismerem a bűnömet.” Ez a bűnbánat imádsága.

Ennek az imafajtának nagyon szép szövegei azok, amelyek a hátsó padra kitett bűnbánati, *Nagybőjti zsoltárok* című füzetben vannak (*lásd a függelékben*). És hogy mennyire emberi imádság a bűnbánó ima is, arra az ember akkor döbben rá, amikor ennek a füzetnek az első zsoltárát, a hatodikát, úgy igazán érző szívvel végigmondja. Az ember egyszer csak rádöbben: „Édes Jézusom, ez a zsoltár 2800–3000 éves. És ugyanazt az élményt és tapasztalatot mondja el, ami velem meg szokott történni egy-egy szentgyónás előtt.”

Mert ez a zsoltár arról beszél, hogy „Istenem, én vétettem és megpróbáltam a dolgot elkendőzni, megpróbáltam hallgatni róla. Különbösen sem vette észre senki, csak Te tudtad, meg én tudtam. Azután egy jó darabig úgy gondoltam, hogy ha én nem beszélek róla, eltűnik az életemből. És elkezdett elhagyni az erőm, úgy éreztem magam, mint amikor kinn vagyok a forró nyári napon és nincs víz, és kezdem érezni, hogy kiszáradok és gyengülök. És mindaddig, amíg meg nem szólaltam, ez a kiszáradás, ez a gyengülés egyre erősödött bennem. Akkor elszántam magam, hogy megvallom Neked a bűnömet. Odaálltam eléd, és azt mondtam: Istenem én most vádat emelek magam ellen Tenálad, vádolom magamat. Nem a másik embert, nem a szerencsétlenséget, nem a körülményeket. Vádolom magamat, mert vétettem!” – Ez az őszinte megnyílás az Isten előtt vonul végig az imádságos emberek életén. Vonul végig az összes bűnbánati zsoltáron is évezredek óta.

S a zsoltáros azt mondja: „és Te megbocsátottad az én bűnöm rosszaságát – nem kergettél el, nem csaptál agyon, nem nyílt meg a föld: megbocsátottál, mert Jóságos vagy”.

A bűnbánat, a szentgyónás egészen sajátos imádság, ami nagyon megmutatja az embert, megmutatja az Istent, és tanít. Tanítja az embert: „Látod, megint nem hallgattál oda az isteni szóra, amelyik pedig figyelmeztetett! S nem megbilincselni akart, hanem vissza akart tartani a bűntől. Nem engedted. Hát a jövőben engedd!” – S az ember tanul. Egy jóakarátú ember rengeteget tud tanulni a bűnbánatából. Nem a mások kárán (amint a világban a közmondás tartja), hanem a saját botlásából, megtéréséből, a bocsánatból, amit kapott.

A lélek életének érdekes fejlődési folyamata, hogy az imádságos, élő lélek egyre kevesebb időt veszteget el a bűn elkövetése és a bocsánatkérés között. Ezért káros az, ha valaki arra rendezkedik be, hogy: „engem az Egyház arra tanított, hogy évente egyszer, húsvét táján gyónjak meg, én ezt megcsinálom”. S hogy hónapokat veszítek abban a belső zaklatottságban, melynek oka, hogy tudom én, hogy valamit elvitettem, de nem mondom meg, nem gyónom meg; nem emelek magam ellen vádat, inkább – legrosszabb esetben – elkezdek inni. Mert a lelkemet csak furdalja, hogy valami nincs rendben, de nem hozom rendbe, mondván, majd húsvétkor.

Ezzel szemben jó dolog az, ha az ember gyermekként úgy nő fel, hogy tudja magáról, hogy törekeny ember. Sőt a szentek azt is mondják: „Ne félj attól, hogy bármit föltételezz magadról, és ne vonj határokat, ne mondd magadnak, hogy ez vagy az velem soha meg nem történhet! Minden megtörténhet veled is mint emberrel. De bármi történt, a legrövidebb határidőn belül menj és emelj vádat magad ellen a szentgyónásban az Úrnál. Ne vesztegesd az időt!” – A bűnbánat és a szentgyónás maga imádság. Olyan imádság, ami az embert alapjaiban, a szív legmélyén formálja és alakítja.

4. A liturgikus imádság

Egy következő szempont szerint az összes imádságot további két nagy csoportba sorolhatjuk: az egyik a magán jellegű imádság, a másik az Egyház liturgikus imádsága, aminek joghatálya van. A magán jellegű imádságban elhangzik a dicsőítéstől kezdve a hálaadásig minden, és a Joisten, aki a rejtekben lát, tudja, hogy az az imádság mennyire volt őszinte. Ő tudja, hogyan kell neki válaszolnia rá.

Az Egyház hivatalos imája azonban olyan, hogy ott pontosan lehet tudni az imádság következményeit. Ezek a szentségeink, melyekben az Egyház Krisztus nevében tud megszólalni. Amikor valaki jön, és azt mondja: „én kérem a keresztséget”, akkor ez az ember imádkozik. Beszél az Istenéhez és kéri az újjászületést, megfelelő fölkészültség után. Az Egyház pedig azzal válaszol, hogy: „Igen? Mondd el a Hiszekegyet, mondd el a Miatyánkot. Tudsz-e már imádkozni az Egyház nyelvén? Ha még nem, és felnőtt vagy, akkor együtt örülünk veled, hogy kéred a keresztséget, de még készülnöd kell. Ha pedig készen vagy, akkor én megkeresztellek téged az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.” S megtörténik az, amit ő kért. Megtörténik az újjászületés.

Vagy a szentgyónásban, amikor megyek, megvallom a bűnömet és kérek üdvös elégtételt és föloldozást. Imádkozom. És az Egyház válaszul, Krisztust idézve, az Ő nevében feloldoz engem. Lehet tudni, hogy ez megtörténik, megtörtént. Ez nem jámbor óhaj, nem egy pszichiátriai fogás, ez tény, történés: elveszik tőlem a bűneimet. S a liturgikus imádság csúcsmomente a szentmise.

5. Az imádság megmutatja a vallást

Jó tudni azt is, hogy az imádság megmutatja az embert. Mert ha valakitől választ kaphatunk erre a kérdésre: „Mondd meg nekem imádkozol-e, hogyan és mit?” – megtudunk arról a valakiről olyan dolgokat, amiket reflektáltan esetleg még ő maga sem tud. Ha ugyanis azt a választ mondja valaki, hogy „én az imádságot nem ismerem” – akkor tudható, hogy ő vallástalan ember. Vele igazában vigyázni kell, mert nincs Istene. A lelkiismerete számára nem létezik olyan fórum, melyre ő odafigyel, s mely őt számon kéri. Számára ilyen nincs. Ő autonóm, ő szabad, ő független mindenkitől. És ettől teljesen kiszámíthatatlan. Mert az érdekei vezérlik, gazdasági, ilyen-olyan-amolyan érdekek, és soha nem tudhatom, hogy mikor kerülök vele olyan helyzetbe, hogy most éppen sértem az érdekét. És ő akkor azzal a

gátlástalansággal fog elbánni velem, amelyről – úgy véli – senkinek sem tartozik elszámolással. És nem tudhatom, hogy mit fog tenni.

Ha pedig azt a választ kapom, hogy: „szoktam imádkozni, naponta hétszer elmondom a Korán első szúróját” – ebből a halló fülű ember tudja, hogy egy muszlimmal áll szemben, aki mögött ott van az egész iszlám világ. És nagyjából tudhatom, hogy ez az ember az iszlám erkölcsi elveit pontosan fogja tartani. De arra azért vigyáznom kell, hogy a kislányom milyen kapcsolatba kerül vele, amennyiben azt szeretném, hogy az unokáim szentségi házasságra alapozott családban nőjenek föl.

Vagy azt hallom valakitől: „én imádkozom, én minden áldott nap kétszer elmondom a Sema Jiszraél című imát”. – Akkor tudom, hogy egy vallásos zsidóval állok szemben, akiről ez az ima nekem sokat elmond. A legfontosabb adata, hogy ez az ember az Ószövetség üdvtörténeti állapotában él. Azaz, nem várhatom tőle, hogy a római katolikus Egyházat úgy tisztelje, mint ahogy ezt egy protestáns kereszténytől vagy egy katolikus kereszténytől elvárhatom.

Az ima a vallásoknak nagyon pontos jelzője és jellegzetessége, s az imádkozó embert kívülről is fölismerhetővé teszi. Japánról mondják, hogy ott a 16. század közepén megjelentek az első katolikus misszionáriusok. Azután hosszú-hosszú üldözések után betiltottak minden missziót, és befagyasztották a kereszténységet. De keresztények azért éltek, és családon belül kereszteltek, nemzedékről nemzedékre, vagy háromszáz éven keresztül. És amikor újra európai keresztények jöttek közéjük, ezekben a japán keresztényekben ott élt az emlék, hogy a katolikus Egyháznak van hierarchiája, élő közössége. Az európaiaktól megkérdezték: „Mit imádkozol?” – s aki azt mondta: „én a Miatyánkot imádkozom”, azt tovább kérdezték: „Mást nem?” – „Nem!” – „Akkor te nem vagy katolikus.”

Ha viszont a kérdésre azt a választ kapták, hogy: „én kezdem a napot az Úrangyalával – fölcsillant a szemük –, és imádkozom a Miatyánkot meg az Üdvözlégyet” – erre a nyakába borultak ennek az embernek mint katolikus testvérüknek. És a kérdező az is volt!

6. Az imádság megmutatja az embert

Az ima fölismerhetővé teszi az embert. Mert az alapvető imákat, a kötött imákat nem mi találjuk ki, hanem az a vallás születésétől kezdve, nemzedékről nemzedékre adatik tovább. A mi kötött szövegű imáink az Úr Krisztustól és a Szűzanyától meg az apostoloktól valók, illetve az Ószövetség örökségei.

Utóbbin nemegyszer megbotránkoznak emberek. Mégpedig kétfelől szokták kifogásolni, hogy a katolikus Egyház ószövetségi imaszövegeket is használ.

Az egyik részről azt szokták fölvetni, hogy: „Mi közünk nekünk az Ószövetséghez? Ha egyszer eljött Jézus Krisztus és megkötötte velünk az új szövetséget, mi közöm nekem ahhoz, hogy mit gondolt Ábrahám, mit imádkozott Jákob, mit mondott Mózes, meg mi van a zsoltárokból. Nem érdekel, nekem újszövetségi imákra van szükségem!” – Ez az egyik nehézség, mely az Egyházon belül jelentkezik.

A másik értetlenséget kívülről fogalmazzák meg: „Miért vagytok olyan nagyra magatokkal, ti keresztények? Hiszen mindent tőlünk kaptatok. Kérem, tessék tisztelni a kereszténység zsidó gyökereit! Tulajdonképpen föl kellene ismernetek, hogy vissza kellene térni, meg kellene térni az Ószövetséghez, ha már egyszer az imádságait használjátok.”

Amit az Úr Krisztus a hegyi beszédben mondott – „én nem feloldani jöttem a törvényt, hanem beteljesíteni” –, az az Ószövetség imádságaira is érvényes. Igen nagy pillanat lehet az imádkozó ember életében, amikor elmélkedik, és fölfedezi – mondjuk a bűnbánati zsoltárok vagy a huszonegyedik révén –, hogy az ószövetségi szöveget olvasva egy régi, 2500–3000

éves világ szenvedő emberének szavát hallja! És ugyanazokról a szenvedésekről van szó, mint amit a mai imádkozó is megél.

Ha azonban a zsoltárt egyszer megpróbálom az Úr Krisztus ajkáról hallani – és ez a templomba járó embernek nem lehetetlen –, mégpedig a kereszten, az ég és föld között megfeszített Krisztus imádságaként hallani, akkor egészen másként szólal meg ugyanaz a szöveg, mint az Ószövetségben.

És ez a teljes Zsoltároskönyvre érvényes, az összes ószövetségi imádságra érvényes: amikor az Úr Krisztus veszi őket az ajkára – amint ezt földi életében tette és az Egyház liturgikus imájában ma is teszi –, akkor ezek az imádságok is beteljesednek. Amikor a Szűzanya imádkozza vagy az apostolok imádkozzák, már a beteljesedett formában szólnak ezek az imádságok.

7. Az imádság feltárja Istent

Ezért merte a római katolikus Egyház azt megcsinálni, hogy hivatalos imádkozóinak, a szerzeteseknek meg a papoknak a zsolozsmáskönyvét a Zsoltároskönyvre építette. Erre a beteljesedett imádságra.

De az imádság Istent is feltárja. Amikor mi katolikusok elkezdünk imádkozni, ezt mondjuk: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, amen!” – és közben keresztet vetünk. Amikor befejezzük, ugyanígy teszünk. Ez még a szentmisében is így van, azzal a változattal, hogy a szentmise végén, ugyanezzel a szentháromságos formulával kapjuk az Egyház áldását: „Áldjon meg benneteket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek” – és keresztet vetünk.

Ez azt jelenti, hogy amikor mi imádkozni kezdünk, a Szentháromságot szólítjuk meg; és tudjuk, hogy ezt azért tehetjük, mert a kereszt misztériuma által nyílt meg az út számunkra a Szentháromsághoz.

Mert ha minket kérdeznek – szoktál imádkozni? rendszeresen? és mit imádkozol? –, mi ezt mondjuk el: keresztvetéssel kezdünk, és ajkunkon ott él az Egyház kötött szövegű imádságos kincse.

Isten, akivel mi beszélgetünk, Szentháromság. Ennek az igazságnak alapján szólítjuk Őt úgy, ahogyan ezt nekünk a mi megváltó Krisztusunk tanította. És ez rendkívül fontos. Mert ezzel tud az Egyház kilépni az egymással versengő vallások köréből, akik talán egymásra is licitálva bizonygatják a híveiknek, hogy melyikük formulája hatásosabb, szebb, irodalmibb, ilyenebb-olyanabb – amint azt az emberek kitalálták.

Amikor pedig az Egyház tanít imádkozni, nem kitalált dolgokat, hanem *kinyilatkoztatott* dolgokat mond. Amiket az Úr Krisztustól, az apostoloktól megtanultunk.

8. A közbenjáró imádság

Végül az imádságnak van még egy összetevője, ami jellegzetesen ószövetségi, beteljesedett formájában pedig jellegzetesen katolikus: az imádkozó ember nemcsak magáért beszél. Főleg akkor nem, ha hivatalos megbízása van az imádságra. Az imádságnak közbenjáró feladata is van, és ezt végig nyomon lehet követni a Szentírásban, az összes nagy ószövetségi imádkozóban. Vannak pillanatok, amikor – éppen azért, mert az imádkozó kapcsolatban van Istennel – bizonyos dolgokat fölismer, amit a másik még nem is tud. Ezek lehetnek elkövetett bűnök, fenyegető veszedelmek, melyek a bűnök következményeként pontosan várhatók. Az imádságos ember tud szólni, közbenjárni a többiekért, a veszedelem eltávolításáért. Látni ezt Mózesnél, Ábrahámnál, Illésnél, az összes ószövetségi nagyoknál.

És az Úr Krisztus megváltói műve igazában ennek az isteni beteljesedése. Hiszen amikor Ő tanít, épp ezért tanít: „Ember halld meg, vedd észre, mit akar tőled a te Istened! Halld meg, hogy, amit a lelkiismerettedben mond, térted mondja, mert szeret.”

És amikor meghal értünk, az Úr Krisztus tudja, hogy ha végig nem járja a keresztutat és oda nem adja az életét értünk, mi elvesztünk. És Ő vállalja, hogy közbenjárónk legyen az Atyánál. Leró helyettünk mindent, ami adósságot mi a bűneinkkel fölhalmoztunk.

Ezt a közbenjáró jelleget az igazán imádságos lélek ismeri. Amikor egymásnak olyat mondunk, hogy „imádkoztam érted”, vagy egy levelet azzal fejezünk be: „imádkozva érted, öllelek” – ez ezt jelenti. Vagy, amikor kérjük egymást, hogy: „te, most valami nagyon fontos dolog következik, imádkozz értem, ... a családomért, egy betegemért, vagy ezért, azért, amazért...” – ugyanezt kérjük.

9. Az imádság és az önismeret

A mi Istenünknek, a Szentháromságnak nagyon kedves, amikor az ember ajkáról közbenjáró imát hall, amikor az ember nemcsak magáról meg magáért beszél, hanem szót tud emelni a testvéreiért is, miközben talán egyre inkább elfeledkezik önmagáról. A közbenjáró ima kifejezetten a felebaráti szeretet imája.

Az imádság azonban nemcsak a másik embert teszi fölismerhetővé, hanem önmagunkat is. És ha valaki igazán őszintén tudni akarja, hogy Uram Istenem, hol tartok én most az életemben, a magam negyven, húsz, hetven, x évével, érdemes végiggondolni egy olyan lelkiismereti kérdéssort, amelyik az imádságra vonatkozik. Amikor nem mást faggatok, hanem magamat. Magamat nézem, és ilyeneket kérdezek magamtól: Szoktam imádkozni? Mikor és hogyan? Van-e kötött időpontja az imádságnak? Tudhatja-e rólam a mennyország azt, hogy ez a lélek az ébredése után két perccel elkezd mondani, hogy „szívem első gondolata Hozzad száll föl Istenem”. Vagy ellenkezőleg, még az őrangyalom sem tudja, mikor jut eszembe napközben, hogy imádkozzam. Mert az, hogy imádkozik az ember, jó, de hogy rendszertelenül imádkozik, az már nem annyira jó. – Vagy mennyire szoktam figyelni arra, hogy összeszedjem magam, amikor imádkozom. Ez kicsit összefügg azzal, hogy tudok-e egy csöndes szögletet keresni magamnak, és tudok-e időt, zavartalan időt biztosítani az imádságnak? Ha valaki erre azt mondja, hogy: „Nahát, ez illúzió az én körülményeim között, amikor heten-nyolcan, x-en lakunk y négyzetméteren, ez még csak föl sem merülhet!” A mi Istenünknek van ahhoz hatalma, szeretete, tapintata, kegyelme, hogy a legnyüzsgőbb családban, ha az ember akarja, megtalálja azokat a pillanatokat, amikor úgy igazán meg tudja szólítani az Istent. Lehet, hogy csak egy mondat a reggelben meg az estében. De az a reggeli mondat, úgy meg tudja címkézni az egész napot, hogy minden cselekedet, minden mulasztás, minden gondolat imádsággá tud válni, és ez kedves az Isten előtt.

Azután, azt is meg lehet kérdezni, miért szoktam imádkozni? A bajaimon meg a gondjaimon kívül eszembe jut-e néha, vagy esetleg rendszeresen más, a testvéreim, a felebarátaim, az Egyház, az ország, Magyarország, eszembe jut-e, imádkozom-e érte?

Reálisabb képet kap az ember önmagáról, ha végig meri gondolni, hogy az imaélete milyen. Mert az imádság, nemcsak megmutatja az embert, hanem neveli is. És ha engedi az ember a szívében az isteni hívásra fölbredni azt a vágyat – jaj, úgy szeretnék imádkozni, úgy istenigazából imádkozni, azon a módon, amit a saját életállapotom megenged, és amire igazában én kötelezve is volnék az én Istenem előtt! –, ha ezt a szent vágyat az ember engedi a szívében megszületni, az beteljesedik.

Hiszen már maga ez a vágy, ez a sóhaj: „Istenem én úgy szeretnék imádkozni, mégpedig jól imádkozni!” – már ez maga is imádság. És az Úr nem véletlenül biztatott: imádkozzatok, kérjetelek, keressetek, zörgessetek! Ne féljetelek, mert az Atya szeret benneteket! Főleg akkor szeret titeket, amikor imádkoztok. Amen.

6. vasárnap. Az emberről

*Hatodik este, április 8-án,
Virágvasárnap*

Testvéreim! Elérkeztünk az utolsó konferenciabeszédhez. Sorozatunk címe: *Embernek lenni a harmadik évezred elején.*

De az eddigiek során igazában csak két kérdést próbáltunk körüljárni, megvizsgálni, mégpedig azt, hogy a nagyböjt két nagy ténye, a böjt és az imádság mit jelent, és emberségünk számára jelent-e valamit? Emberebb-e az, aki böjtöl és imádkozik, vagy nem? És – szeretném remélni – kiderült: a böjtölés tanítja az embert olyannak lenni, amilyennek a Teremtője látni akarja. Tanítja az embert uralkodni, elsősorban önmagán, a vágyain, ösztönein. A böjt Istenhez kötődik, mert ha nem Isten kedvéért vagy vele párbeszédben folyik a böjt, akkor fogyókúra vagy diéta vagy éhségstrájk van, de nem böjt.

A böjtölésről ezek után azt is elmondhatjuk, hogy az imádságnak egy fajtája, hiszen imádkozni tudunk gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással. A böjt mulasztással történő imádság, amikor valamit megtagadok magamtól, ami járna, jól is esne, önmagában nem bűn, de most elmulasztom. És ennek alapformája az ételben és az italban gyakorolt mértéktartás. De böjtölni nemcsak étellel és itallal lehet, hanem mindennel, amiről az ember azt tapasztalja, hogy leköti a figyelmét, betölti a lelkét.

A mi korunkban, a mi éveinkben nagy alkalom a böjtölésre a média, a sajtó, rádió, s főként a tv. Mert hányszor megtörténik, hogy ezek annyira lekötik a figyelmet, hogy nem is veszem észre, és időt veszítek; elfordul a figyelmem olyan dolgoktól, amiket tennem kellene. El tudnak vonni a kötelességeimtől. Mindenekelőtt el tudnak vonni a lélek belső csöndjétől, attól a belső összeszedettségtől, ami az imádsághoz kell. Éppen ezért itt, a nagyhét kezdetén el lehetne gondolkodnunk azon, hogy vajon ilyen médiás témakörben nem tudnánk-e valamit odaajándékozni a mi Istenünknek, a Szentháromságnak, azért, hogy a megváltás misztériumához egy kicsit közelebb tudjunk kerülni. Mert valószínűleg nem használna a léleknek az, ha nagypéntek éjszaka egy nagy krimi vagy egy nagy show-t végignézne! Vagy a húsvétvasárnapra úgy érkezne meg, hogy éjjel tizenkettőtől háromig valami bomba nagy műsort élvezett. Míg ha médiás csöndöt tud teremteni valaki, akkor a most következő napok rávilágítanak a megváltás misztériumára, elmélyíthetnek az imádságban, s közelebb vihetik az embert az Emberhez. Ahhoz az emberhez, akivé válnunk kellene.

1. Ki az ember?

Mert naiv dolog azt képzelni, hogy *én ember vagyok, vagyok, aki vagyok, kinek mi köze hozzá, azután igazodjon hozzám mindenki.* És magától értetődik, hogy amim van, az az enyém, ami fölött uralkodom, az az enyém, amit élvezek, az az enyém, kinek mi köze hozzá! Sőt, ez nem csak naivitás, hanem elvéti az ember az életét.

Ha valakiben még soha nem vetődött föl az a kérdés, amit az a kicsi – akit az ember először kinevet – megkérdez, hogy „hol voltam, amikor nem voltam?”, vagy még nem érintette meg az embert az a megremegtető kérdés, hogy „miért pont én születtem meg, s miért én vagyok én?” – amíg ezek a kérdések még nem vetődtek föl valakiben, igazában az emberségétől még messze jár. De ezek a napok, melyek következnek, ha összeszedettségben tudnak telni, akkor az emberségünkhöz jutunk egy kicsit közelebb.

És most ezt az utolsó konferenciabeszédés estét annak a kérdésnek szenteljük, hogy *mit is jelent embernek lenni?* Olyan jó lenne, ha majd azzal a vággyal a szívünkben tudnánk hazamenni, hogy „Istenem! Én úgy szeretnék az az ember lenni, akit az Egyház nekem meg

tud mutatni! Úgy szeretném! És most már sejtem, hogy még nem vagyok az. És ha azt kérdezem, hogy lehet-e embernek maradnom a harmadik évezred elején, nem jó a kérdésem. Azt kell kérdezni, van-e esély arra, hogy itt, Magyarországon, úton az egyesült Európa felé, ma, a harmadik évezred első esztendőjében, van-e esélyünk arra, hogy emberré váljunk. Azzá az emberré, akit az Egyház megmutatott nekem.”

Amikor a kérdést föl tesszük, hogy *ki az ember*, első pillanatban zavarba jövünk, mert értelmetlennek látjuk a kérdést. Olyannak, mint a kicsinek a kérdését. De ha gondolkodunk, rájövünk, hogy a kérdés értelmes, és igazában rengeteg a válasz, ami körülöttünk zsong a levegőben. Mert amit kultúrának nevezünk, igazában nem más, mint ennek a válasznak, ezeknek a válaszoknak a kavalkádja, hogy *ki az ember?*

Az Egyház e kérdéssel kapcsolatban úgy érzi magát, mint amikor valaki megkérdezi: „mivel csillapítsam a szomjamat?” – s jön a marketing-szakember, kézenfog, bevezet egy szupermarket eladóterébe és odaállít egy polc-erdő elé, hogy „Parancsolj! Válogass a Coca colától a kivi-léig az összes variációban: tessék, szomjas vagy, igyál!” – És nincs a polcon forrásvíz! Az az Isten adta, természetes tisztaságú forrásvíz, amelyikben a legalapvetőbb ásványi anyagok mind benne vannak, egyébként szintelen, szagtalan, íztelen; de ha megittam belőle egy kétdecis pohárral, fél napra elmúlik a szomjam. Míg a colától a kivi levéig bezárólag vevelem, vevelem, vevelem – közben persze kifosztottak, mert itt keményen meg kellett fizetni mindent –, és a szomjúságom nem múlt el. S közben néhányszor rosszul is lettem.

Valahogy így vagyunk ezzel a kérdéssel, hogy *ki az ember*; ha egyáltalán a kérdés így merül föl a kínált válaszokban, és nem arra kapom a választ, hogy *mi az ember*! Mert furcsa módon erre a kérdésre nemcsak a vallások válaszolnak, hanem nagyon praktikus, gyakorlati emberek is.

2. A világ válasza

Kapunk olyan válaszokat, hogy az ember egy olyan lény, aki *ki tudja magának mazsolázni az életből az élvezetet*. A legdrasztikusabb testi élvezetektől kezdve a legkifinomultabb szellemi élvezetekig bezárólag, az ember kétoldalúan képes erre: részben fogyasztóként a kínálatból *ki tudja magának mazsolázni*, részben eladóként föl tudja építeni azt a bizonyos polcrendszert a hatalmas kínálatával. Egy másik válaszvariáció, hogy az ember az a lény, aki *pontosan ki tudja szimatolni a körülötte lévő világból a számára hasznos dolgokat*. Szelektálni tud, szűrőrendszert tud építeni önmaga és a világ közé azzal, hogy „hozzám csak az érkezik el, amiből nekem hasznom, profitom van”.

Ezeknek a válaszoknak azonban alapvető baja van, tudniillik *kirekesztőek*. Ezek diszkriminatív válaszok. És érdekes, erre a mai ember nem allergiás. Pedig kiszűrnak vele. Mert a hedonisták is, akik azt mondják, hogy az ember mazsolázni képes lény, vagy az utilitaristák is, akik azt mondják, hogy az ember haszonvadász lény, nem teszik hozzá azt, hogy „bizonyos életkorában – és föltéve, hogy egészséges”. Ha túl fiatal, vagy már öreg, vagy beteg, vagy nyomorék, ebbe a rendszerbe nem passzol bele, tulajdonképpen nem is ember. Tulajdonképpen *ki is lehetne irtani*, mert teljesen fölösleges az összes többi számára, esetleg teher a többiek számára. A kínálatban ez ott van, és azoknak, akiket nem rekeszt *ki*, azoknak igen nagy csábító erő, hogy *ő az ember*, ő, a gazdag, az ügyes, az erős, aki tud mazsolázni.

3. A vallások válasza

A vallásoknak is vannak ilyen kínálatai, amiket most nem vehetünk sorra. Az üdvtörténet azonban azt mutatja, hogy alapjában három nagy válasz van: az egyik az Ószövetségen és az

Újszövetségen kívüli vallásos világé, a másik az Ószövetségé, a harmadik az Újszövetségé. És most csak ezzel a két utóbbival foglalkozunk, mert a vallások válasza sokkal tarkább, mint az ember azt gondolná. De az Ó- és az Újszövetség válasza két olyan tény, ami meghatározó az egész emberiség számára. És a katolikus Egyház ezt a két választ vállalja; mondván, egyik föltételezi a másikat, és a második beteljesíti az elsőt.

A két válasz közül az első, az ószövetségi így hangzik: az ember Isten teremtménye, Ádám és Éva leszármazottja és ellopott lény. A második válasz: az ember megváltott lény, Jézus Krisztus hívője, s egy olyan élet hordozója, melynek tökéletes mintája maga a megváltó Krisztus és az Ő édesanyja, a Boldogságos Szűz.

Az ószövetségi ember számára az ember férfi és nő, Ádám és Éva, akik egygé váltak a bűnben. Együtt lopták el bennük az embert. És lett Éva a halandók anyjává. Aki csak tőlük származik – márpedig aki emberként születik a földre, mind tőlük származik –, ebben az ellopott állapotban születik e világra.

Aki pedig újszövetségi emberként megkapja a keresztségben az újjáteremtést, az gyermekévé válik a Boldogságos Szűznek, testvérévé válik az Úr Krisztusnak.

4. Van-e esélyünk újszövetségi emberré válni?

Ha pedig az a kérdés, van-e esélyünk arra, hogy itt és most, a harmadik évezred elején emberré váljunk, ezt a kérdést így is fogalmazhatjuk: van-e esélyünk arra, hogy a megváltó Krisztushoz és az Ő édesanyjához, a Szűzanyához hasonlóvá váljunk? Illetve előtte: tudunk-e velük olyan kapcsolatba kerülni, hogy ők az ő életüket oda tudják ajándékozni nekünk?

Ez az emberségünk alapkérdése. És a válasz nem független tőlünk. Mert hogy az a kapcsolat, melyben az újjáteremtett és megváltott élet az embernek átadható, létrejön-e avagy sem, az nem Istentől függ, az az embertől függ, az tőlünk függ.

Az egész Újszövetség erről beszél. Erről beszélt már az öreg Simeon, aki jámbor ember volt, és ígéretet kapott – Istenétől kapott ígéretet! –: nem fogsz meghalni addig, amíg meg nem látod a Szabadítót! És amikor a gyermek Jézust a Szűzanya meg Szent József fölviszik a Templomba, hogy bemutassák, kapja az indítást: „Indulj, most fogsz találkozni azzal, akire vártatok!” És találkoznak. Az öreg ember ölébe veszi a kicsi Jézust, és azt mondja róla a Szűzanyának és Szent Józsefnek: „Ez a gyermek sokak föltámadására és sokak vesztére lesz Izraelben, mert jel lesz; jel, amelynek ellene fognak mondani. És, Mária, a te lelkedet is tör járja majd át. Mert te látod majd, hogy e gyermek körül megnyilvánul, kinek mi lakik a szívében.”

Szent János az evangéliuma elején – már visszatekintve az egész megváltás-misztériumra – azt írja, hogy a megtestesült Ige eljött ebbe a világba mint világosság a sötétségbe, a tulajdonába jött és övéi nem fogadták be. De akik befogadták, azoknak hatalmat adott arra, hogy Isten fiaivá legyenek. Nem a test és a vér alapján. Nem egy férfi akarata alapján, hanem hatalmat adott nekik, hogy az Istenből szülessenek újjá. A megtestesült Ige ezt hozta azoknak, akik befogadták Őt, elsőként a Szűzanya meg Szent József.

5. Emberek Jézus Krisztus körül

Jézus egész élete, a fogantatásától a mennybemenetelig igazában ez: ott van a jel, és körülötte megnyilvánul, kinek mi lakik a szívében. Végig lehetne elemezni mind a négy evangéliumban, hogy egy-egy csodánál, egy-egy tanításnál, egy Tábor-hegyi jelenetnél hogyan figyelhető meg ez. De leginkább a passióban válik láthatóvá, hogy hányféle ember veszi körül ezt a megváltó Krisztust, aki körül már nincs színjáték: kinek-kinek a szíve közepe tárul föl, hogy mi lakik benne.

Ugyanis nem az történt, amit a próféciaák után egy jámbor ember elgondol: ha a megváltás annyira fontos volt, annyira várták, annyira elő volt készítve, meg annyira az emberi szív alapvető vágyaira hozza a megoldást a Krisztus, akkor természetesen bevattázva, körülvéve, féltve, szeretve és ünnepeelve meg végig az életén, és a végén trónra emelik. Gondolná az ember, hogy ennek így kellett volna történnie. És nem ez történt. Hanem egy aránylag széles skálán, bal szélről a jobb szél felé megoszlanak az emberek, és szinte centiméterre meg lehet határozni, hogy milyen közel van valaki a gyűlölethez, mennyire közel van valaki a közönyhöz, vagy mennyire közel van valaki a szeretethez akkor, amikor találkozik a megváltó Krisztussal.

Ha a passiónak a szereplőin végignéznünk – kezdve a Szűzanyától az apostolokon, a főpapokon, a véneken, a tömegben át egészen a katonákig meg Júdásig bezárólag –, akkor egy nagyon hosszú színskálát lehet látni, amiben a gyűlölet és szeretet mutatkozik meg, és ott van a cinikus közöny is, amelyik ugyan nyakig benne van a gonoszságban, de kifelé tud úgy viselkedni, hogy: „kérem, nekem az üggyhöz semmi közöm nincs”.

Nos, ez a közönyös zóna az, ahol a főpapok vannak meg Pilátus. A főpapok, akik hosszan-hosszan keresték a módját, hogyan veszejthetnék el Jézust. Meg is hozták a főtanácsukban a döntést, hogy a názáreti Jézusnak pedig vesznie kell, de olyan jogi keretek között, hogy utána a gyanú leghalványabb árnyéka se vetődhesse rájuk. Tudták, hogy ehhez olyan helyzetet kell teremteni, amelyben a nép maga adja halálra Jézust. Keresték is a módját, de nem találták, s akkor egyszer csak besurrant hozzájuk Júdás, és fölkinálta a megoldást.

A főpapok is tudták, hogy ha valakit Jézus legszűkebb környezetéből meg lehetne környékezni, hogy árulja el, akkor éjszaka, amikor nincsenek körülötte a hívei, a rajongói, le lehetne csapni Jézusra. Na de hol tartózkodik éjszakánként? És Júdás ezt mondta meg. De előbb megkérdezte: mit adtok nekem érte, ha elárulom, hogy hol tartózkodik éjszaka? És ők meghatároznak neki harminc ezüstöt. Azután azonban, hogy megtörtént az árulás és Júdás rádöbbsen, hogy „mit csináltam!”, s rohan vissza a pénzzel, hogy „én elárultam az igaz vért” – megszólal a cinikus közöny: „Mi közünk hozzá? Te lássad!”

„Mi közöm hozzá?” – kérdezi az, aki odaadta neki a vérdíjat. „Mi közünk hozzá?” – mondják azok, akik hónapok óta másra sem vadásznak, csak arra, hogyan lehetne vesztét okozni Jézusnak. S most ők az úriemberek: „Mi közünk hozzá?”

Hasonló történik Pilátussal, aki hivatalnok ember, de reálisan gondolkodik és félti a bőrét. Látja, hogy ez a názáreti ács, akit ő kikérdezett, tudja a személyi adatait, ez királyként semmiféle veszedelmet nem jelent a császárnak! S Pilátus észrevette, hogy akik vádolják, azoknak a szemében az irigység lángja lobog. Hiszen ő is hallotta a híreket, sőt, ő pontosabban tudja talán, mint a főpapok meg az írástudók, hogy amióta ez a Názáreti elkezdett tanítani, özönlenek hozzá az emberek! De azt is tudja, hogy ez a Jézus nem lázított. Egyetlen terrorista-csoportot nem küldött Jeruzsálembe, hogy kövessenek el merényletet. Senkinek nem csinált bombát. Tanított, csodákat tett, és a tömeg itta a szavát. Ezt Pilátus pontosan tudta. S mivel nem érez benne veszedelmet, mondja: ha mindenáron akarjátok, én megostoroztatom őt, megfenyítem, de elbocsátom. Nem tudom, miért ítélem halálra. S ekkor megszarolják: Ha ezt elbocsátod, akkor vedd tudomásul, nem vagy a császár barátja.

Pilátus azt is tudta, hogy ha egyszer a császár megajándékozott valakit a címmel, hogy „te az én barátom vagy”, és e barát ellen egyszer csak suttogni kezdték: „Felség, vigyázz, mert ez összeesküvést sző ellened!” – jött a császártól az üzenet: „Nem vagy többé a barátom! Számúzlek a Fekete-tenger túlsó partjára, és nem fogsz oda megérkezni, megnyugtatlak, útközben megölnek.” Pilátus ezt tudta. Ezért amikor megszarolják, hogy „ha pedig ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja”, megtörik. De vizet hozat és kezet mos. Azt mondja: nekem ehhez a vérontáshoz nincs közöm, de kimondja a halálos ítéletet.

Ennek a közönyös zónának ez a nagy veszedelme: ha egyszer valaki nem meri vállalni az igazságot, pedig találkozott vele, vagy nem meri bevallani, hogy „bennem még nincs annyi

szelídség meg alázat, hogy meg tudnék hajolni előtte”, egyszer csak jön egy olyan perc, amikor eladja az igazságot, megvásárolja, halálra adja, és utána fölteszi a kérdést: „Mi közöm hozzá?!” – mondván: nekem ehhez semmi közöm nem volt!

Ennél rosszabb a skála bal oldala, ahol a széle felé haladva egyre fokozódik a gyűlölet. E gyűlölet egyik „elegáns” formája, amikor nevetségessé teszik azt, akit egészen gorombán még nem mernek bántani. No, ez Heródes. A negyedes fejedelem, aki pontosan tudja, hogy ő mint uralkodó micsoda kiszolgáltatott helyzetben van Pilátussal szemben, s rajta keresztül a birodalommal szemben. De azért bolondot csinál Jézusból, akiben megérzi az isteni fölényt. Ő faggatja, piszkálja, jelet kér tőle, s ott vannak Jézus körül az ellenségei, akik vádolják, de a néma Jézusban ő megérzi a fölényt, hogy ő ennek a helyzetnek is ura. És ha ő nem akarná, akkor ez most nem történne meg vele.

Heródeshez ugyanis eljutott a hír, hogy ismételten megtörtént, hogy meg akarták fogni, meg akarták ölni Jézust, Ő pedig megfordult, és mindenki bénán végignézte, hogy átmegy közöttük és elmegy. Ezt Heródes tudta. És most azt látja, hogy „én bohócot csinállok belőle, körüláncoljuk, csúffá tesszük” – és mégis ura az egész helyzetnek.

Ezen a skálán eddig nagyon sokan elmentek. Azok is, akik elfogták Jézust és gúnyolták és köpködték és bántalmazták, s ilyeneket mondtak neki – miután egy zsákkal letakarták a fejét, s adtak neki egy hatalmas rúgást vagy ütést –: Na mester, mondd meg, hogy ki ütött meg téged?!

De bennük a tudatlanság működik. Bennük az a szolgálalkület működik, hogy „én most engedélyt kaptam arra, hogy valakiből, akinek én a saruszíját sem merném megoldani, ha négyszemközt találkoznék vele, de most, amikor a kezembe adták, hogy csúfot csináljak belőle, most kiélem magam, és várom a felettesem, az uram dicséretét”. Ide tartoznak a katonák is, akik keresztre feszítik Jézust.

Azután bal felé haladva jönnek azok, akik nyíltan tagadják az igazságot. Hogy miért? Ez egy nagy misztérium. Hogy van az, hogy látván Jézust, hallván a szavát, látva a csodáit, tagadni lehetett Őt? És lehetett. Sőt lehetett rágalommal elárasztani. Lehetett rásütni a bélyeget, hogy vigyázat, ez hamis próféta, aki félrevezeti a népet. Azt viszont mindenkibe beleverték kicsi korától kezdve, hogy Izrael az a választott nép, ahol és amelyiknek a körében ha valaki hamis prófétaként lép föl és másképp tanítja a törvényt, mint az írástudók és a farizeusok, meg a vének és főpapok, azt azonnal le kell tartóztatni, föl kell küldeni Jeruzsálembe, és ott nyilvánosan ki kell végezni. És rásütötték Jézusra a bélyeget, hogy hamis próféta.

S végül a balszélen vannak azok, akik halálosan gyűlölték Jézust. Akiknek a kérdés úgy vetődött föl, hogy vagy a Názáreti, vagy én. Ketten együtt nem. Mert ha neki igaza van, és Ő az, amit sejtek róla meg amit mond, akkor nekem át kellene adnom a helyemet öneki. Ez pedig természetesen nem történhet meg. Következésképpen ha kettőnk közül valakinek vesznie kell, nálam a hatalom, ő fog elveszni. – Ez volt a hivatalos vezetőségnek, Kaifásnak és a főtanácsnak a sávja.

És ha most elindulunk a közönyösöktől jobb felé, akkor először ott van azoknak a zónája, akik szimpátiával hallgatják Jézust. Egy darabig követik is. Csak abban a pillanatban, amikor emiatt valami kis nehézség adódik, megtagadják. Mondjuk a zsinagógában egy péntek esti istentisztelet után a rabbi odaszólt az egyik férfinak: „Én téged a Názáreti Jézussal láttalak!”, s jött a mentegetőző válasz: „Ó, nem, dehogy, tévedtél! Igaz, hogy arra jártam, de hogy képzeled te ezt!”

Péter életének is volt egy ilyen pillanata, amikor a szolgálólány a tűz mellett belenézett az arcába, és megszólalt, hogy „te is vele voltál!” – És Péter gyáván tagadni kezd. Eszébe sem jut, hogy a szolgálólány szavainak nem lehet következménye, hiszen akkoriban egy szolgálólány mondhatott, amit akart, szavára nem figyeltek oda, nem volt súlya. Péter csak a nagy veszedelmet érzi, és menti a bőrét.

Kicsit odébb jobb kéz felé vannak azok, akik igazán befogadták Jézust, de kicsinyek. Ők azok a szegények, akik nem számítanak sehol, semmit. Legföljebb ha tömegtüntetést szerveznének és dörömbölnének valahol, kiszólnának, hogy maradjanak már csöndben, de hát nekik a természetük nem az, hogy tüntessenek. Ők azok, akik hallják Jézus hangjában a Pásztort. Mennek is utána. De úgy érzik – és ez így is van –, hogy nekik nem az a feladatuk, hogy napközben hallgassák Őt, éjszaka pedig sürgősen szerezzenek be fegyvereket, hogy másnap megvédjék Jézust. Ők tényleg értik a szót. A szívükig hatol a hegyi beszéd, és ők halálosan komolyan veszik a szót, hogy „szeresd az ellenségedet is”. És amikor Jézus az ellenségei kezébe kerül, akkor a félelemtől és a féltéstől megdermedve végignézik, ami történik; de a példát látják. És ott cseng a fülükben az Úr szava: „én példát adtam nektek, hogy ahogy én cselekedtem, ti is úgy cselekedjete”.

Ezek a szelíd szegények, a kicsinyek, követik Őt, mert befogadták. Ők a pásztorok, akik meghallották az angyali szót, a Glóriát, és elmentek Őt megcsodálni Betlehembe. És nem botránkoztak meg. Ők is a szívükben hordozták a szót: „Nagy örömet hirdetek néktek, mert megszületett Betlehemben az Úr Krisztus”. Ezek a kicsinyek, szelídek, szegények ezt hordozzák a szívükben.

Azután tovább jobb kéz felé jön a tanítványi kör, akiket az Úr hosszasan, külön is tanított, fölkészített. Néha kettesével, néha többet, el-elküldte őket: menjete, és ha arra alkalmas emberre találtok, mondjátok el neki, hogy közel van az Isten országa.

Nekik is nagy lecke lehetett a szelídség meg a türelem. Mert Jánosról és Jakabról ott áll az evangéliumban *expressis verbis*, hogy bennük néha föllobbant a bosszú, hogy „Mester, ha ezek így fogadnak téged, akkor az Isten nyila vágjon oda hozzájuk!” Ez nyilván más formában is megfordult a fejükben, hogy „ha most egy tör a kezemben volna, azt a mindenét!” De nem hiába hangzott feléjük a szó: „Nem tudjátok, milyen lélek lakik bennetek. Az Emberfia nem gyilkolni jött! Nem pusztítani jött, hanem életet adni! És majd az életét adja azért, hogy nektek életetek legyen.”

Ez a tanítványi kör ezt szépen, lassan megtanulta; azzal a kis bakival, hogy Péternél nagycsütörtök éjszakáján kard volt, és amikor a Mestert megfogták, föllobbant benne a védekező tigris: „Mester, vágjunk oda karddal? – és már oda is vágott. És ekkor kapta a leckét: „Tedd vissza a helyébe a kardodat. Mert aki kardot ránt, az kard által vész el. És mondd, Péter, most megint azt akarod, hogy azt a kelyhet, amit az én Atyám nekem ad, ne igyam ki?” Péternek nyilván eszébe jutott, hogy valami hasonlót már hallott, amikor elhangzott a kérdés: „Kinek tartotok ti engem?” – és ő azt mondta, hogy „te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia”. Akkor az Isten Fia beszélni kezdett erről a nagycsütörtökről és nagypéntekről. Péternek most nyilván eszébe jutott, hogy én akkor is tiltakoztam. Én akkor is két kézzel megragadtam a Mestert, hogy „veled ilyesmi nem történik meg”. S ezt még nagycsütörtök éjszakáján sem egészen érti, de lassan megtanulja. Azt a szelíd türelmet, ami a bárányé, az Isten bárányáé, aki a maga emberségével tanítja az „ember”-t. Kinyilatkoztatja az embernek az embert: „Nézz rám, azután figyeld végig az életemet, és vedd át a példámat. Fogadj be és tanulj tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű. Nem én határozom meg az órákat meg a percek, a helyzeteket meg az eseményeket, hanem én mindig azt teszem, ami az én Atyámnak kedves.”

És a Jézus körül megnyilvánuló szívek skálájának a jobb szélén áll a mi égi Édesanyánk, a Szűzanya. Aki ebben is tökéletes: a türelemben, a szelídségben, Jézus befogadásában, példájának követésében, az emberségben. S ő, a Szeplőtelen, anyja lett mindazoknak, akik hisznek a megváltó Krisztusban.

6. A mi helyünk Jézus Krisztus körül

Ahogy az emberségben gyarapszik a lélek, ha meri fölteni azokat a kérdéseket, hogy „Imádkozom-e? Hogyan imádkozom? Miért szoktam imádkozni?”, ugyanígy az emberségünkben igen sokat jelent, ha meri az ember végiggondolni, hogy hol is állok ezen a skálán, ahol megoszlanak és eloszlanak az emberszívek a jel körül, a jel pedig a megfeszített Krisztus. Ha meri fölteni az ember e kérdést a megfeszített Krisztus színe előtt – ott látva mellette a Szűzanyát meg Szent Jánost meg a tanítványokat; meg mindenki mást: a katonákat, akik odaszögezték, akik ecettel kínálgatják, akik gúnyolódnak, akik arra járnak és ocsmány szöveget döntenek Jézus fejére, meg azokat, akik halálra ítélték – mindenkit ott látva, föl meri tenni az ember a kérdést: „Jézusom, szerinted én ezen a skálán hol vagyok?” Nem énszerintem, mert szerintem természetesen még a Szűzanyán is túl van a helyem a tökéletességben. Hát nem. Ha valahol a tanítványi zónában van az ember, részünkről az a legtöbb, ami elérhető. Mert ott a tanítványok zónájában az ember már türelmes, szelíd, kivárja az órákat és a perceket, amikor cselekedni kell vagy éppen nem szabad, és tanulja azt tenni, ami az Atyának kedves.

Miután többnyire nem tizenéves ifjak ülnek itt a padokban, hanem az idősebb korosztály, befejezésül hadd fogalmazzunk meg egy nekünk szóló tanulságot: az idősebbeknek a mai világ az eutanáziában fölkínálja azt a rendkívül csábító kísértést, hogy „amikor már úgy érzed, hogy az életből elegend van, amikor már úgy érzed, hogy ennek már semmi értelme nincs, akkor csöngess, jön majd egy „fekete angyal”, és vége.

Aki az Úr Krisztus tanítványa, az a megfeszített Krisztustól megtanulja – legalábbis arra, amikor oda érkezik az élete, hogy „most alighanem elmegyek”, addigra meg tudja tanulni azt a türelmes engedelmisséget, hogy „Istenem, amikor még nem voltam, Nálad voltam, a te Szentháromságos világodban mint gondolat. Amikor elérkezett a perc, néven szólítottál, és lettem az, aki lettem, mert te akartad. Lepergett az életem, melyben megismerhettem az Úr Jézust, az Istenembert, az én Megváltómat. Megismerhettem a Szűzanyát, a szenteket, az Egyházban élhettem s még élek, itt a földön. Amíg akarod, Istenem, addig itt vagyok. Nem türelmetlenkedem, nem fogom eutanáziával elsietni a halálomat sem. Várlak. És tudom, hogy Te, ha már egyszer megteremtettél, nem felejtés el, nem felejtés itt, hanem amikor elérkezik az én óráim, akkor te hívsz, mégpedig hazahívsz. Csak azt add meg, hogy imádsággal tudjam átadni Neked a lelkemet. Hogy legalább a szívem vágya el tudja sóhajtani azt, amit a te Szent Fiad a kereszten elmondott: „Atyám, a kezedbe ajánlom a lelkemet”. Istenem, segíts meg minket, hogy ez így legyen. Amen.

Függelék

A szentatya nagyböjti üzenete 2001-ben

„A szeretet nem tartja számon a rosszat”

1. „Íme, fölme gyünk Jeruzsálembe” (Mk 10,33). Az Úr ezekkel a szavakkal hívja tanítványait, hogy vele együtt tegyék meg az utat, amely Galileából arra a helyre vezet, ahol beteljesíti megváltói küldetését. Ez a Jeruzsálembe vezető út, melyet az evangélisták úgy mutatnak be, mint Jézus földi vándorlásának megkoronázását, az élet modellje a keresztények számára, akik vállalják, hogy követik a Mestert a keresztúton. A mai ember, férfiak és nők felé is elhangzik Jézus hívó szava: „menjünk föl Jeruzsálembe”. Ez a hívás a Nagyböjtben különösen is erőteljes, mert alkalmas idő a megtérésre és arra, hogy újra megtaláljuk a teljes közösséget Ővele azáltal, hogy bensőségesen részesedünk halálának és feltámadásának misztériumában.

Éppen ezért a Nagyböjt a hívők számára kedvező alkalom az élet mély átvizsgálására. A mai világban az evangélium nagylelkű tanúi mellett vannak olyan megkereszteltek is, akik a „menjünk fel Jeruzsálembe” sürgető felszólításával szemben süket ellenállást, olykor nyílt szembeszegülést tanúsítanak. Vannak helyzetek, amelyekben az imádság felszínes marad, és Isten ígéje nem járja át az életet. Sokan jelentéktelenné tekintik a gyónást, a vasárnapi szentmisén való részvételt pedig csak terhes kötelességteljesítésnek tartják.

Hogyan kellene fogadnunk a megtérésre szóló felhívást, amelyet Jézus hozzánk intéz ebben a Nagyböjtben is? Hogyan hajtsunk végre komoly fordulatot az életünkben? Mindenekelőtt meg kell nyitnunk a szívünket a liturgia nekünk szóló üzenetei előtt. A húsvéti előkészület időszaka az Úr gondviselés szerű ajándéka, és nagyszerű lehetőség arra, hogy közeledjünk Hozzá azáltal, hogy magunkba szállunk és meghalljuk az Ő belső indításait.

2. Vannak olyan keresztények, akik úgy gondolják, hogy nincs szükség az ilyesfajta állandó lelki erőfeszítésre, mert nem érzik sürgetőnek, hogy szembenézzenek az evangélium igazságával. Hogy meg ne zavarja megszokott életstílusukat, megpróbálják tompítani és jelentéktelenné tenni az olyan felszólításokat, mint „Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket!” (Lk 6,27). Számukra az ilyen szavak túlságosan nehéznek tűnnek arra, hogy elfogadják és megfelelő módon életre váltsák. E szavak ugyanis, ha az ember komolyan veszi őket, radikális megtérésre köteleznek. Ehelyett ha bántás vagy sértés éri az embert, inkább az önsajnálát pszichés mechanizmusába menekülnek, vagy engednek a bosszúváagnak, és semmibe veszik Jézusnak az ellenség szeretetére vonatkozó felszólítását. S mégis, a mindennapok emberi eseményei világosan bizonyítják, hogy az egyéni és a társadalmi tényleges megújuláshoz mennyire elengedhetetlen a megbocsátás és a kiengesztelődés. Érvényes ez a személyek, a közösségek és a nemzetek közötti kapcsolatokra egyaránt.

3. Az emberiséget kínzó számos és tragikus összeütközés, amelyeket olykor félreértett vallási motívumok is vezérelnek, a gyűlölet és erőszak barázdáit vonta népek közé. Néha ugyanez előfordul egy és ugyanazon nemzetben belül csoportok és pártok között. Olykor fájdalmas tehetetlenséggel látjuk, hogy újra kezdődnek rég lezártak látszó harcok, s az a benyomásunk, hogy egyes népek az erőszak megállíthatatlan örvényébe kerültek, amelyben folyamatosan esnek áldozatul, a megoldás minden konkrét kilátása nélkül. S a világ minden

részéről elhangzó békefelhívások hatástalannak bizonyulnak: az óhajtott megbékéléshez szükséges erőfeszítések elmaradnak.

E nyugtalanító helyzettel szemben a keresztények nem maradhatnak közömbösek. A nemrég zárult jubileumi évben emiatt kértem bocsánatot Istentől az Egyház gyermekeinek bűneiért. Jól tudjuk, hogy a keresztények vétkei sajnos beszennyezték az Egyház makulátlan arcát, de bízván Isten irgalmas szeretetében, aki a bűnbánatért nem tartja számon a rosszat, azt is tudjuk, hogy bizakodva folytathatjuk utunkat. Isten szeretetének éppen az a legnagyobb megnyilvánulása, hogy a hálátlan és bűnös embert újra visszafogadja a maga közösségébe. Ebből a szempontból „az emlékezet megtisztítása” mindenekelőtt Isten irgalmának ismételt megvallása, s e vallomást az Egyháznak minden szinten megújult meggyőződéssel kell kimondania.

4. A békéhez vezető egyetlen út a megbocsátás. A bocsánat elfogadása és a megbocsátás megteremti annak lehetőségét, hogy az emberek között új minőségű kapcsolatok létesüljenek, kiszakít a gyűlölet és a bosszú ördögi köréből, s eltépi a gonoszság láncait, amelyek megkötözve tartják a vétélytársak szívét. A kiengesztelődést kereső népek és mindazok számára, akik az egyének és a népek közötti békés egymás mellett élésre vágnak, ez az egyetlen út kínálkozik: az elfogadott és felajánlott megbocsátás. Mily gazdag és üdvös tanítás hangzik az Úr szavaiban: „Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért, hogy gyermekei legyetek mennyei Atyátoknak, mert ő fölkelte napját a gonoszokra és a jókra, s esőt ad igazaknak és gonoszoknak egyaránt”! (Mt 5,44–45) A szeretet az iránt, aki megbántott minket, lefegyverzi az ellenfelet, és a szolidáris együttműködés helyévé tudja változtatni a csatateret is.

Olyan kihívás ez, mely egyaránt szól az egyes személyeknek, közösségeknek, népeknek és az egész emberiségnek. Egész sajátosan is szól a családoknak. Nem könnyű megtérni a megbocsátásra és a kiengesztelődésre. A kiengesztelődés már akkor is nehéznek tűnik, amikor a saját bűnünk áll a háttérben. Ha pedig a másik vétkes, akkor a kiengesztelődés egyenesen esztelen megalázkodásnak tűnhet. Egy ilyen lépés megtételéhez belső megtérésre van szükség; szükséges továbbá az alázatos engedelmség Jézus parancsa iránt. Az Ő szavai nem hagynak kétséget: nem csak annak kell keresnie a kiengesztelődést, aki kiváltotta az ellenségeskedést, hanem annak is, aki elszenvedte (vö. Mt 5,23–24). A keresztény embernek akkor is keresnie kell a békét, ha úgy érzi, hogy a másik igazságtalan támadásának és bántalmazásának lett az áldozata. Az Úr maga is így cselekedett. Ő várja, hogy tanítványa kövesse őt és így vegyen részt a testvér megváltásában.

Napjainkban egyre inkább úgy látszik, hogy a megbocsátás a hiteles szociális megújulás és a világ békéje megszilárdulásának szükséges dimenziója. Amikor az Egyház a megbocsátást és az ellenségszeretetet hirdeti, tudja, hogy az egész emberiség lelki örökségébe az emberek közötti kapcsolatok új formáját – kétségtelenül fáradtságos, de reményteljes formáját – oltja be. Tudja, hogy számíthat az Úr segítségére, aki sohasem hagyja magára azt, aki nehézségei közepette Hozzá folyamodik.

5. „A szeretet nem rója fel a rosszat” (IKor 13,5). A Korintusiakhoz írt első levél e szavaival Pál apostol arra emlékeztet, hogy a megbocsátás a szeretet gyakorlásának egyik legmagasabb formája. A nagybőjti időszak különösen is kedvező alkalom arra, hogy elmélyítsük magunkban ennek az igazságnak a tartalmát. A kiengesztelődés szentségében az Atya Krisztusban megajándékoz minket a megbocsátással, s ez arra készlet, hogy szeretetben éljünk s a másik embert ne ellenségnek, hanem a testvérünknek tekintsük.

A bűnbánat és a kiengesztelődés ezen időszaka bátorítsa a hívőket, hogy a hiteles, az emberi lét minden dimenziójára nyitott szeretet jegyében gondolkodjanak és cselekedjenek.

Ez a belső magatartás meg fogja teremni a Lélek gyümölcseit (vö. *Gal 5,22*), és képesek lesznek megújult szívvel anyagilag is segíteni a nélkülözőkön.

Az Istennel és a felebaráttal kiengesztelődött szívű ember nagylelkű. A Nagyböjt szent napjaiban szokásos gyűjtés mélyebb értelmet nyer, mert nem csak azt jelenti, hogy a fölöslegünkből adunk valamit lelkiismeretünk megnyugtatóására, hanem valóban szolidaritást vállalunk a világban jelenlévő nyomorúsággal. Oly sok embertestvérünk fájdalmas arcának és szenvedésének látása lehetetlen hogy ne indítana arra, hogy javaink legalább egy részét megosszuk a szükségét szenvedőkkel. S a nagyböjti adakozás még értékesebb, ha az adakozó szívében nincs ellenézés vagy közömbösség, vagyis olyan akadály, amely távol tart az Istennel és a testvérekkel való közösségtől.

A világ a keresztényektől a közösség és a szolidaritás hiteles tanúságát várja. E tekintetben különösen jelentősek János apostol szavai: „Aki birtokolja e világ javait, és szűkölködni látja testvérét, de a szívét elzárja előle, hogyan marad meg abban az Isten szeretete?” (*1Jn 3, 17*).

Testvéreim! Aranyszájú Szent János az Úrnak a Jeruzsálem felé vezető útról adott tanítását kommentálva megjegyzi, hogy Krisztus nem hallgatja el tanítványai elől, milyen harcok és áldozatok várnak rájuk. Kihangsúlyozza, hogy lemondani a saját „én”-ről nehéz, de nem lehetetlen, ha az ember számíthat Isten segítségére, amelyet Ő „a Krisztus személyével való közösség által” ad nekünk (PG 58,619sk).

Íme, ezért szeretnék minden hívőt meghívni ebben a Nagyböjtben arra, hogy buzgón és bizalommal kérjük az Urat: adja meg, hogy valamennyien új módon tapasztalhassuk meg az Ő irgalmát. Egyedül ez az ajándék segít bennünket, hogy elfogadjuk és egyre nagyobb örömmel és nagylelkűbben éljük Krisztus szeretetét, amely „nem gerjed haragra, a kapott rosszat nem rója fel, nem örül a gonoszságnak, de együtt örül az igazsággal” (*1Kor 13,56*).

E gondolatokkal kérem az Irgalmasság Anyjának oltalmát a hívők egész közössége számára, és adom szívből mindannyiatokra Apostoli Áldásomat.

Kelt a Vatikánban, 2001. január 7-én,

II. János Pál

6. (első bűnbánati) zsoltár

Uram, ne haragodban vádolj engem *
és ne búsulásodban fenyíts meg engem!

Könyörülj rajtam, Uram, mert beteg vagyok *
gyógyíts meg, Uram, mert reszketnek csontjaim.
És a lelkem is megzavarodott nagyon *
de te, Uram, hol vagy?

Térj vissza hozzám, ragadd ki a lelkemet *
üdvözíts engem, hiszen Te irgalmas vagy.
Mert a halálban nincs, aki megemlékezne Rólad *
és az alvilágban ki áldana téged?

Jajgatva gyötrődtem,
éjszakákon át verítéktől ázott az ágyam *
könnyeim csurogtak fekhelyemre.
A keserűség elvette látásomat *
öreg ember lettem ellenségeim között.

Távozzatok tőlem mind, akik gonoszat cselekedtek *
mert az Úr meghallgatta sírásom szavát.
Az Úr meghallgatta könyörgésemet *
az Úr az én imádságomat elfogadta.

Piruljanak és szégyenüljenek meg összes ellenségeim *
hátráljanak meg és égjen az arcuk hamar.

Dicsőség az Atyának és Fiúnak *
és Szentlélek Istennek
Miképpen kezdetben, most és mindenkor *
és mindörökkön örökké, amen.

31. (második bűnbánati) zsoltár

Boldog, akinek megbocsáttatott a gonoszsága *
akinek eltakartatott a bűne.
Boldog ember, kinek nem számítja be vétkét az Úr *
s kinek lelkében nincsen álnokság.

Mivel elhallgattam, elsovadtak csontjaim *
és sóhajtoztam egész nap.
Mert éjjel és nappal rám nehezedett a kezed *
kiszikkadt erőm a nyári hőségben.

Akkor megvallottam Neked a bűnömet *
és vétkeimet nem rejtettem el:
Mondtam: „Vádat emelek gonoszságom miatt az Úrnál!” *
És te megbocsátottad bűnöm rosszaságát.

Ezért szól hozzád minden szent * az alkalmas időben.
És a vizek áradatában * őt nem éri veszedelem.
Te vagy menedékem, a szorongatástól megőrzöl engem *
és üdvösséged örömével veszel körül.

Értelmet adok neked, és megmutatom az utat, melyen járj *
mindig rajtad lesz a szemem.
Ne legyetek, mint a ló meg az öszvér, esztelenek *
melyek nem engedik, hogy fölszerszámozzák őket.

Sok fájdalma van a gonosznak *
de az Úrban remélőt irgalom övezi.
Örvendjete az Úrban és ujjongjatek, ti igazak *
és benne dicsekedjete mind, egyenesszívűek.

37. (harmadik bűnbánati) zsoltár

Uram, ne haragodban vádolj engem *
és ne búsulásodban fenyíts meg engem,
mert nyilaid belém furódtak *
és rám nehezedett a kezed.

Méltatlankodásod miatt nincs épség a testemben *
bűneim láttán nincs béke a csontjaimban.
Mert gonoszságaim a fejemre nőttek *
és súlyos teherként agyonnyomnak engem.

Kéklő sebeim lüktetnek és mérgesednek *
ostobaságom miatt.
Meghajlottam és meggörnyedtem teljesen *
szomorúan járok-kelek egész nap.

Mert ágyékom telve van gyulladással *
és nincs egészsége a testemnek.
Bajban vagyok és megalázódtam nagyon *
csak jajgatok szívem fájdalmában.

Uram, te ismered minden vágyamat *
és jajgatásom nincs rejtve előtted.
A szívem vergődik, erőm elhagyott *
a világ elsötétült előttem.

Barátaim és ismerőseim közelemben se jönnek *
rokonaim megálltak a távolban.
És hurkot vetettek elém, kik életemet keresik *
rosszakaróim összebeszéltek,
és egész nap csapdákon törnek a fejüket.

Én meg, mint a süket, nem hallottam *
s mint a néma, nem nyitottam meg a számat;
lettem, mint az ember, aki nem hall *
kinek védekező szó nincs a száján.

Mert tebenned reméltem, Uram *
te meghallgatsz, én Uram, Istenem.
Mert mondtam: Ne örvendjenek fölöttem *
ha megbotlik a lábam, nagyokat ne szóljanak.

Mert esendő vagyok én *
és fájdalmam mindig a szemem előtt van.
Mert hirdetem a gonoszságomat *
és aggódom a vétkem miatt.

Ellenségeim pedig élnek és erősek *
megszaporodtak, kik gonoszul gyűlölnék engem.
Rosszal fizetvén a jóért rágalmaznak *
mert én a jót követtem.

Ne hagyj el engem, Uram *
én Istenem, ne távozz el tőlem.
Siess az én segítségemre *
Uram, én üdvösségem.

50. (negyedik bűnbánati) zsoltár

Könyörülj rajtam, Isten, a te irgalmasságod szerint *
és a te könyörületességed sokasága szerint
töröld el gonoszságomat.

Moss meg engem teljesen az én gonoszságomtól *
és bűnömtől tisztíts meg engem.

Mert én gonoszságomat beismerem *
és a bűnöm előttem áll szüntelen.

Ellened, csak te ellened vétkeztem *
és rosszat előtted cselekedtem,
hogy igaznak bizonyulj ítéletemben *
és méltányos légy végzésedben.

Mert íme, gonoszságban nemzettek engem *
és bűnben fogant engem az én anyám.
Mert íme, te a szívbeli igazságot szereted *
és a rejtekben megmutattad nekem a bölcsességet.

Hints meg engem izsóppal és megtisztulok *
moss meg engem, és fehérebb leszek a hónál.
Halljak örömet és vigasságot tőled *
és ujjongani fognak csontjaim, melyeket összetörtél.

Fordítsd el arcodat bűneimtől *
és töröld el minden gonoszságomat.
Tiszta szívet teremts bennem, ó Isten *
és az erős lelket újítsd meg bensőmben.

Ne vess el engem arcod elől *
és szent lelkedet ne vond meg tőlem.
Add vissza nékem üdvösséged örömét *
és készséges lélekkel erősíts meg engem.
Tanítani fogom a gonoszokat utaidra *
és a gonoszok majd megtérnek hozzád.
Szabadíts meg a vértől, Isten, üdvösségem Istene *
és nyelvem ujjongani fog igazságodban.

Nyisd meg, Uram, ajkaimat *
és a szám hirdetni fogja dicséretedet.
Mert nem az áldozatban leled gyönyörűségedet *
s ha holokausztot ajánlanék föl, nem tetszenék neked.
A töredelmes lélek az Istennek tetsző áldozat *
a megtört és megalázkodott szívet, ó Isten, meg nem veted.

Légy jóságos Sionhoz jóakaratom szerint *
hogy fölépüljenek Jeruzsálem falai.
Akkor majd igaz áldozatot
fölszajláts és holokausztot mutatunk be neked *
és borjákat áldoznak oltárodon.

101. (ötödik bűnbánati) zsoltár

Uram, hallgasd meg az én imádságomat *
és kiáltásom jusson eléd.
Ne rejtse el előlem arcodat *
amikor csépelnek engem, hajtsd hozzám füledet.
Amikor segítségül hívlak *
gyorsan hallgass meg engem.

Mert napjaim elenyésztek, mint a füst *
és csontjaim kiszáradtak, mint a cserép.
Mint a fű, ellankadt és elszáradt a szívem *
még kenyeremet enni is elfeledtem.
Jajgatásom miatt * csontomra aszott a húsom.

Olyan lettem, mint a pusztai pelikán *
mint éjszakai bagoly a romok között.
Virrasztottam *
s lettem, mint magányos veréb a háztetőn.
Egész nap gyaláznak ellenségeim *
lázadozva összeesküdtek ellenem.
Mert a hamut úgy ettem, mint a kenyeret *
és könny vegyült az italomba
haragod és dorgálásod miatt *
mert fölemelvén földhöz csaptál engem.
Napjaim elhanyagoltak, mint az árnyék *
s én, mint a fű elszáradtam.
Te pedig, Uram, örökre megmaradsz *
emlékezeted él nemzedékről nemzedékre.
Te fölkelvén megkönyörülsz Sionon
mert itt az idő, hogy megkönyörülj rajta *
mert eljött az idő;
mert szolgálóidnak tetszettek annak kövei *
és megkönyörültek romjain.

És félni fogják a nemzetek a te nevedet, Uram *
és a föld összes királyai a te dicsőségedet.
Mert fölépítette az Úr Siont *
és megjelent a maga dicsőségében.

Meghallgatta a nyomorultak imádságát *
és nem vetette meg könyörgésüket.
Írassék le ez az eljövendő nemzedéknek *
s a nép, mely születik, dicsérni fogja az Urat.
Mert letekintett magasságos szentélyéből *
az Úr letekintett a mennyből a földre,
hogy hallja a béklyóba vertek jajszavát *
és föloldja a halál fiait;
hogy hirdessék a Sionon az Úr nevét *

és az Ő dicséretét Jeruzsálemben,
amikor majd összegyűlnek a népek *
és az országok, hogy az Úrnak szolgáljanak.

Útközben alázta meg az én erőmet *
megrövidítette napjaimat.
Azt mondom majd
én Istenem, ne vígy el engem napjaim félidejében *
nemzedékről nemzedékre tartanak a te éveid.
Kezdetben alapoztad meg a földet *
és a te kezéd munkája az ég.
Azok elpusztulnak, te pedig megmaradsz
minden, mint a ruha elenyészik *
köpönyegként cseréled őket, s azok változnak.
Te pedig ugyanaz maradsz *
és éveid nem fogynak el.
Szolgáid fiai lakni fogják a földet *
és ivadékuk erős lesz előtted.

129. (hatodik bűnbánati) zsoltár

A mélységekből kiáltottam, hozzád, ó Uram *
Uram, hallgasd meg az én szómat.
Legyenek a te füleid figyelmesek *
az én könyörgésem szavára.

Ha a gonoszságokat számontartod, Uram *
Uram, ki áll meg akkor teelőtted?
Mert tenálad irgalmasság van *
hogy féljünk téged.
Tebenned reméltem, Uram *
az ő igéjére várt a lelkem;
az Úrban reménykedett a lelkem *
jobban, mint az örök a hajnalban.

Jobban, mint az örök a hajnalban *
reméljen Izrael az Úrban,
mert az Úrnál irgalmasság van *
és bőséges nála a megváltás.
És ő maga váltja meg Izraelt *
minden gonoszságától.

142. (hetedik bűnbánati) zsoltár

Uram, hallgasd meg az én imádságomat,
vedd füledbe könyörgésemet, mert igaz vagy *
hallgass meg engem, mert igazságos vagy.
És ne szállj perbe a te szolgálóddal *
mert élő ember nem lehet igaz a te szemed előtt.

Mert az ellenség üldözőbe vette lelkemet,
a földre teperte életemet *
sötétségbe taszított, mint a rég megholtakat.
És szorongás fogta el a lelkem *
elszorult bennem a szívem.
Megemlékeztem a régmúlt napokról *
és tetteidről elelmélkedtem.
Kitártam feléd a karomat *
lelkem, mint a szikkadt föld szomjazik utánad.

Sietve hallgass meg engem, Uram *
elfogyott a lélegzetem.
Ne rejtse el előlem arcodat *
nehogy olyan legyek, mint a sírba szállók.
Engedd, hogy már reggel halljam irgalmasságodat *
hiszen benned reméltem.
Mutasd meg nekem az utat, melyen járjak *
mert hozzád emeltem az én lelkemet.
Ragadj ki ellenségeim közül *
Istenem, hozzád menekültem.
Taníts meg rá, hogy akaratodat megtegyem *
mert Istenem vagy te.
A te jó lelked vezessen tágas mezőre *
a nevedért, Uram, adj nekem életet.

Igazságodban vidd ki életemet a szorongatásból *
és irgalmasságodban szórd szét ellenségeimet:
veszejtsd el azokat, kik a lelkemet csépelik *
hiszen a te szolgáló vagyok én.

21. zsoltár (A szenvedő Megváltó zsoltára)

Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem ? *
Messze van szabadulásom jajjaim szavától.
Istenem, napestig kiáltok, és te nem hallod *
és éjszaka, és nincsen nyugovásom.

De te vagy a Szent *
ki Izrael dicsóságában lakozol.
Benned reméltek atyáink *
reméltek és megszabadítottad őket;
hozzád kiáltottak és megmenekültek *
benned reméltek és meg nem szégyenültek.

Én pedig féreg vagyok már és nem ember *
emberek gyalázata, a nép megvetettje.
Aki csak láttak, kinevettek engem *
ajkukat biggyesztve fejüket csóválták:
„Az Úrban remélt, ragadja ki őt! *
Szabadítsa meg, hiszen kedveli őt!”

Mert te hoztál ki engem anyám méhéből *
én reménységem, anyám kebelétől;
rád bíztam magam, mióta megszülettem *
születésemtől fogva te vagy én Istenem.

Ne légy messze tőlem,
mert a szorongatás itt van *
és nincs, aki segítségem legyen.
Borjak sokasága vett körül *
Básán bikái megkönyékeztek engem.
Rám tátották a szájukat *
mint a prédáló és ordító oroszlán.
Miként a víz, kiöntettem *
elszakadoztak egymástól összes csontjaim.

Olyan lett bennem a szívem *
mint az olvadó viasz.
Kiszáradt, mint cserép az ínyem
nyelvem a torkomhoz tapadt *
és a halál porába vezettél engem.

Kutyák falkája vett körül *
a gonosztevők gyülekezete ellepett engem.
Átlyuggatták kezemet és lábamat *
és megszámoltam minden csontomat.
Ők pedig szemlélték és őriztek engem
elosztották maguk között ruháimat *
és köntösömre sorsot vetettek.

Te pedig, Uram, ne légy messze tőlem *
Én erősségem, siess segítségemre.
Ragadd el a kard életől életemet *
és a kutya szájából egyetlen lelkemet.
Ments meg engem az oroszán szájából *
és az egyszarvúaktól gyöngeségemet.

Hirdetni fogom nevedet testvéreimnek *
az Egyházban dicsérlek Téged.
Kik féltetik az Urat, dicsérik Őt *
Jákob minden ivadéka, dicsőítétek Őt.
Félje őt Izraelnek minden ivadéka *
mert nem vetette meg és nem nézte le
a nyomorult szegényt;
és nem fordította el az arcát tőle *
és meghallgatta, mikor hozzá kiáltott.

Nálad van dicséretem a nagy Egyházban *
az Őt félők színe előtt megteszem fogadalmaimat.
Esznek a szegények és jóllaknak *
és dicsérik az Urat, kik keresik Őt:
„Éljen a szívük örökkön örökké!”
Megemlékeznek az Úrról és megtérnek hozzá *
a föld minden határai,
s imádva borul le előtte *
a nemzetek minden családja.

Mert az Úré az ország *
s Ő uralkodik a nemzeteken.
Egyedül Őt imádják mind, kik a földben alszanak
leborulnak előtte mindnyájan *
kik alászállnak a porba.

És az én lelkem Őneki él *
és ivadékom néki szolgál.
Hirdetni fogják az Úrról az eljövendő nemzedéknek
és elmondják igazságát a népnek, mely megszületik: *
„Ezek az Úrnak művei!”

138. zsoltár

Istenem, Te megvizsgáltál, és jól ismersz engemet,
jól tudod, hová visz utam, látod keltem s feketemet.

Még nyelvemre sem jön a szó, már előtted tudva van,
s mindenfelől jól bezárva tart kezed minduntalan.

E tudásod meghaladja elmémet, s csodálkozom,
hova mennék, merre futnék, színed elől, nem tudom.

Hogyha felhatok az égbe, ott talállak Tégedet,
ha leszálnék a mélységbe, látnám jelenlétedet.

És ha messze, tengeren túl, szállnék hajnal szárnyakon,
oda is jobbod visz engem, s az tart fenn mindenkoron.

És ha mondom: a sötétség Tőled elföd engemet,
nem főd el, mert a sötét éj fényes napvilág Neked.

Hogyha az elmélkedésben már végképp elfáradok,
és elalszom, felébredvén mégis csak Veled vagyok.

És ezért Uram, figyelj rám, ki jól ismersz emgemet,
szent törvényed biztos útján vezesd minden léptemet.

Dicsőség Neked, ó Atya, Fiú, s Szentlélek Isten,
miképpen kezdetben vala, most és örökké, amen.